

BALATON
FEJLESZTÉSI TANÁCS

**Balaton Régió
stratégiai fejlesztési programja**

2002-2006. év

Készítette: Balatoni Integrációs Kht.

2001.

Tartalomjegyzék

*Vezetői összefoglaló	4
I. Helyzetelemzés	6
1 A BALATON RÉGIÓ TÁRSADALMI HELYZETKÉPE	9
1.1 Demográfiai jellemzők	9
1.2 Képzettség, oktatás	9
1.3 Munkaerő-piaci, foglalkoztatási helyzet	10
1.4 Jövedelmi viszonyok	12
1.5 Települési szerkezet	12
1.6 Szervezet- és intézményrendszer	13
1.7 Egészségügyi, szociális ellátottság	15
1.8 Kultúra	16
1.9 Szabadidő sport, versenysport	16
2 AZ ÁLTALÁNOS GAZDASÁGI HELYZET FELMÉRÉSE	18
2.1 A régió gazdasága	18
2.2 Turizmus	20
2.3 Kereskedelem, vendéglátás	27
2.4 Ipar	27
2.5 Mezőgazdaság	28
2.6 Halászat, horgászat	29
2.7 Erdő-, és vadgazdálkodás	29
3 INFRASTRUKTÚRA	31
3.1 Kommunális infrastruktúra	31
3.2 A közlekedési infrastruktúra	36
4 A KÖRNYEZET ÁLLAPOTA	38
4.1 Környezet- és természetvédelem	38
4.2 Élő és élettelen természeti értékek	38
4.3 Éghajlat	39
4.4 Hidrológia, hidrogeológia	39
4.5 Vízgazdálkodás	40
4.6 Levegő minőség	41
4.7 Zajterhelés	42
4.8 Környezettudatos nevelés	43
II. SWOT analízis	44
III. A Balaton Régió stratégiája	48
1 A KÖRNYEZET ÁLLAPOTÁNAK MEGÓVÁSA, JAVÍTÁSA	49
1.1 A vízminőségének védelme, stabil állapot elérése	49
1.2 természeti és táji értékek megóvása, fennmaradásuk biztosítása	51
1.3 Az épített környezet védelme	54
1.4 Az üdülési igényeknek megfelelő környezeti állapot biztosítása	56
2 A GAZDASÁGI ERŐFORRÁSOK AKTIVIZÁLÁSA, A VÁLLALKOZÓI LEHETŐSÉGEK GYARAPÍTÁSA:	64
2.1 Turizmus fejlesztés	65
2.2 Integrált vidékfejlesztés	76
2.3 Gazdasági infrastruktúra fejlesztés, kis- és középvállalkozások fejlesztése	80
2.4 Gazdaságfejlesztést megalapozó infrastruktúra fejlesztés	83
3 A RÉGIÓ ELÉRHETŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA, A TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA FELTÉTELEINEK FEJLESZTÉSE	92

3.1	A külső közlekedési kapcsolatok megújítása	92
3.2	A belső kohéziót és a turizmust is fokozó kapcsolatok fejlesztése	94
3.3	Információs hálózatok fejlesztése	96
3.4	Települési infrastruktúra fejlesztése	97
3.5	Energiaellátás fejlesztése. hagyományos és megújuló, alternatív energiahasznosítás.	99
4	HUMÁNERŐFORRÁS FEJLESZTÉSE, A TÁRSADALOM REGIONÁLIS IDENTITÁSÁNAK ERŐSÍTÉSE	106
4.1	Munkaerő-piaci intézményrendszer fejlesztése	106
4.2	A munkavállalók foglalkoztathatóságát, alkalmazkodóképességét segítő/javító humánerőforrás fejlesztés, az élethosszig tartó tanulás megvalósításával	108
4.3	A vállalkozói és intézményi kapacitás kihasználása és a foglalkoztatás növelése	109
4.4	Intézkedés: A téli, szezonon kívüli időszakban a foglalkoztatás növelése	111
5	A RÉGIÓ SZEREPLŐI KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS KIALAKÍTÁSA	115
5.1	Szervezetek képességfejlesztése	115
5.2	Regionális szervezeti háló kialakítása.....	116
5.3	A balatoni szervezetek regionális beágyazottságának erősítése	118
5.4	Az információs-kommunikációs hálózat elérhetőségének javítása és minőségbiztosítási rendszerének kiépítése	118
5.5	A balatoni régió lehatárolásának és jogi helyzetének értékelése	119
	Összefoglaló a stratégiai program ütemezéséről.....	125
	Összefoglaló a stratégiai program pénzügyi tervéről (2002-2006 év)	126
	A megvalósítás szereplői.....	127
	A Tárcák feladatai a Program megvalósítása során:	128
	Ellenőrzés, monitoring	129
	Irodalomjegyzék.....	133

Vezetői összefoglaló

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet, a “Balaton Régió” évszázadok óta szerves régiót képez a Balaton körül, amelynek összekötő ereje a tó maga, illetve az általa meghatározott gazdasági-társadalmi környezet.

A Balaton Régió a nemzetgazdaság jelentős tényezője, az ország idegenforgalmi bevételeinek mintegy harmada képződik a területén, sőt egyes becslések ezt jóval meghaladó részesedést valószínűsítene.

A régió hosszú távú fejlesztésének alapozó dokumentuma a BKÜ Hosszú Távú Területfejlesztési Koncepciója, amely kijelöli a fejlesztés fő célcsoportjait. E dokumentumra is támaszkodva készült el a régió Előzetes Regionális Fejlesztési Terve (ERFT), amely az úgynevezett “Phare tükörrégiós” támogatások felhasználásának kereteit szabja meg a 2001-2003 időszakra. Az ERFT nem teljes körű fejlesztési terv, mivel csak a Phare program által támogatható területekre, nevezetesen a humán erőforrások, a gazdasági infrastruktúra és a turizmus fejlesztésére koncentrálódik.

A jelen Stratégiai Fejlesztési Program a fenti dokumentumokra építve, komplex fejlesztési stratégiát fogalmaz meg a Balaton Régió számára, a 2002 – 2006 -ig terjedő időszakra.

A kedvező környezeti adottságairól ismert, nemzetközileg is jelentős idegenforgalommal rendelkező régió jövőképe tömören az alábbiakban fogalmazható meg:

“A Balaton Régió a környezet, az idegenforgalom és az információs társadalom európai szintű modell régiójává kíván válni”

E jövőképből közvetlenül, illetve indirekt módon levezethető stratégiai célok az alábbiak:

- **Kedvező környezeti állapot kialakítása**
- **A gazdasági erőforrások aktivizálása**
- **Az infrastruktúra javítása**
- **A humán erőforrások fejlesztése**
- **A régió szereplői közötti együttműködés kialakítása**

A stratégiai fejlesztési program kidolgozása során követett módszerrel összhangban, a jelen dokumentum a jelenlegi állapotokat feltáró **helyzetelemzés**, az erre épülő - a régió erősségeit és gyengeségeit, a lehetőségeket és a veszélyeket feltáró - **SWOT analízis**, és az ebből következő - programi szintig lebontott - **stratégia** szakaszokból tevődik össze.

Az egyes fejezeteket a régió szakértő szervezetei illetve külső szakértők készítették, ezáltal a kidolgozásba bevonásra került a régió minden jelentősebb **intézményi szereplője** és a **civil szféra**, amely már a készítés során számottevő mértékű társadalmi egyeztetést eredményezett.

A stratégiai program komplexitása egy oldalról azt is jelenti, hogy olyan programok is szerves részét képezik a programnak, amelyek nem tartoznak a BFT kompetenciájának körébe, hanem ágazati jellegűek, így az ezekhez szükséges források elsősorban a központi költségvetésben jelennek meg.

Más oldalról azt kell a komplexitás alatt érteni, hogy a vízgazdálkodási és a környezetvédelmi fejlesztésekre vonatkozó programok nem a 2000. évi CXII. számú törvénynek megfelelő területi lehatárolást használják, hanem a Balaton vízgyűjtő területét tekintik fejlesztési egységnek.

A stratégia, a fejlesztési koncepcióval összhangban, *5 prioritást* tartalmaz, amelyek *18 intézkedésre* bomlanak, összesen *106 programot* tartalmazva.

Szakértői számítások szerint, az programok 2002 és 2006 évek közötti megvalósításához **szükséges forrás mintegy 390 milliárd forint**, amely *BFT forrásokból, a központi költségvetésből, regionális forrásokból* (Dél-, Közép-, Nyugat Dunántúli Régió , illetve Somogy-, Zala-, és Veszprém megye területfejlesztési forrásai), *nemzetközi forrásokból* (EU előcsatlakozási alapok, EU strukturális alapok, egyéb) és a bevonandó *vállalkozói tőkéből* tevődik össze.

A stratégiai fejlesztési program **legfontosabb következtetése**, hogy a mind költségvetésében, mind várható hatásában **nagyléptékű**, komplex **fejlesztési program megvalósításának feltétele az, hogy a BFT évi mintegy 6 milliárd forint saját forrással rendelkezék.**

I. Helyzetelemzés

Bevezetés, előzmények

Jelen anyag a Balaton Régió stratégiai fejlesztési programja, mely 2001-2006 közötti időszakra vonatkozik. A program rögzíti a régió fejlesztési stratégiájának alapelveit, a célokat, a prioritásokat és a szükséges beavatkozási területeket. Mindezek összhangban vannak az Országos Területfejlesztési Konceptió, a Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP), a Széchenyi Terv és a készülő Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) fejlesztési irányjaival az Európai Unió elvárásaival, EU és OECD dokumentumokkal, valamint a releváns törvényekkel és kormányrendeletekkel.

A Balaton Régió stratégiai fejlesztési programjának kidolgozása során figyelembe vett korábban készült dokumentumok:

- a Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) Területfejlesztési Konceptiója
- a Balaton Kiemelt Térség Hosszútávú Területfejlesztési Konceptiója (egyeztetési anyag)
- az Előzetes Regionális Fejlesztési Terv
- a BFT-nél készült operatív programtanulmányok az alábbi témakörökben:
 - Intézményfejlesztés
 - Hulladékgazdálkodás
 - Mezőgazdaság fejlesztése
 - Erdő- vad, halgazdálkodás és turizmusfejlesztés
 - Humán erőforrás fejlesztés
 - Kulturális miliő és oktatás
 - Kis- és középvállalkozások innovációs lehetőségeinek feltárása
 - Befektetési lehetőségek feltárása a régióban
 - Megújuló alternatív energiahasznosítás
- a 2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról (továbbiakban Balaton törvény)
- a Balaton ökológiai állapotának védelmére és a vízminőség javítására vonatkozó programi terv
- Balatoni Vízgazdálkodási Fejlesztési Program (BVFP)
- a Balatont érintő kutatások eredményei
- a régió területén található kistérségek fejlesztési dokumentumai

A stratégiai program összhangban van a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területét érintő három megye (Somogy, Veszprém, Zala), valamint a három statisztikai régió (Közép-, Nyugat-, Dél-Dunántúl) fejlesztési terveivel a prioritások azonban nem minden esetben kapcsolhatók össze. Ezért a stratégiai fejlesztési programnak döntéselőkészítő szerepe is kell, hogy legyen a balatoni regionális érdekek biztosítása céljából.

A régió általános leírása

A Balaton Közép-Európa legnagyobb édesvizű tava, hazánk egyik legnagyobb természeti kincse. A Balaton vonzerejét kellemes hőmérsékletű vize, kedvező klimatikus adottsága és a változatos szépségű táj jelenti. A Balaton Üdülőkörzet értékét nemcsak a táj egyedi szépsége, a déli-part kellemes homokfövenye, a Balaton-felvidék lankás szőlői, hanem vizének minősége is meghatározza.

A Balaton felülete 600 km^2 , partvonalának hossza 235 km, víztömege 2 milliárd m^3 . A vízgyűjtő terület nagysága 5775 km^2 , a tó fő tápláló vízfolyása a Zala folyó.

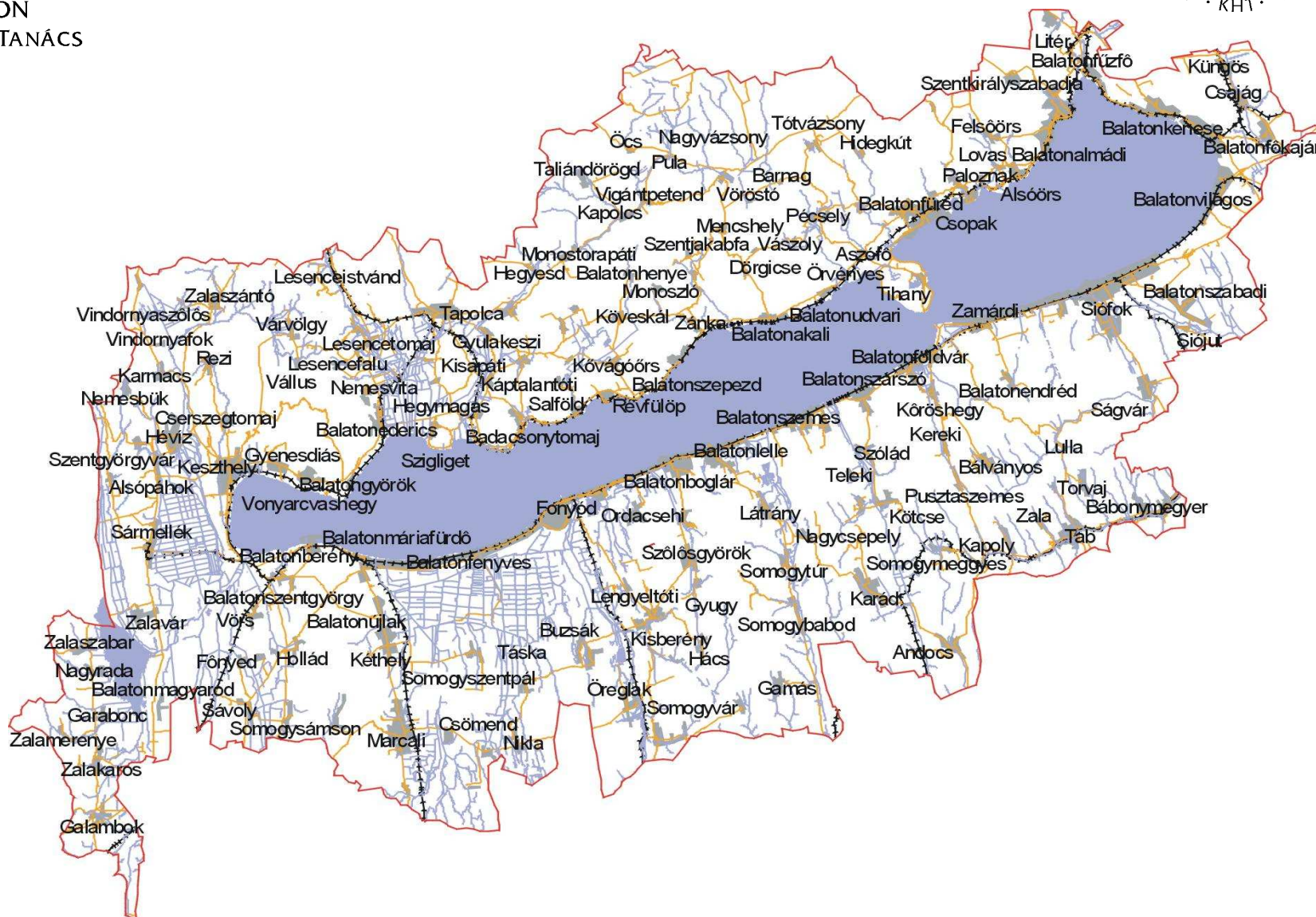
A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe: 3780 km^2 (a tó területével együtt).

A Balaton Régió, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet három megye (Somogy, Veszprém, Zala) és három tervezési-statisztikai régió (Dél, Közép és Nyugat Dunántúl) részét képezi. Települései 11 statisztikai kistérséghez tartoznak. A régió településének gazdasági, társadalmi viszonyait jelentősen befolyásolja földrajzi elhelyezkedésük, a Balatontól mért távolságuk. A régióban 41 közvetlen partközeli és 123 háttértelepülés (közvetlen parttal nem rendelkező település) található. A régión belül lényeges különbségek alakultak ki, főként a Balaton parti és háttértelepülések között.

A térségben lévő önkormányzatok részéről erős az igény az önálló területtel rendelkező önálló régióra, amely ezáltal a tervezési – statisztikai régió EU támogatási célterülete lehetne.

A kiemelt térség - mint összekötő elem - a parti térségek tekintetében nem közigazgatás-szervezési egység, hanem közös területfejlesztési, idegenforgalmi-, gazdaságfejlesztési, környezetvédelmi gondok megoldásának színtere, azonos felelősség és érdekelttség alapján.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) - kiemelt térségként - egyedileg szabályozott tanácsával, a tervezési-statisztikai régiók mellett, egyedi jogállást képvisel. Ennek a státusznak az erősítése és megfelelő tartalommal való megtöltése alapvető feladat. El kell érni, hogy a Balaton közvetlenül is, és a három régión keresztül, illetve azokkal való együttműködésben is megjelenhet az Európai Unió forrásoknál, ami lényegében helyzetét tovább erősítheti.

1 A Balaton Régió társadalmi helyzetképe

1.1 Demográfiai jellemzők

A Balaton Régió lakónépessége a KSH 2001. évi népszámlálásának előzetes adatai alapján 251 490 fő. A régió népességére a kis mértékű, de **folyamatos csökkenés és az előregedés jellemző**, melynek oka a partközeli településeken a természetes szaporodás csökkenése, és a települések többségére jellemző kiegyenlített vándorlási mérleg. A népesség földrajzi megoszlása alapján a régiót alapvetően a kislélekszámú (500-2000) települések túlsúlya jellemzi. A Balaton Régió népessége 1990. és 1998. között közel 2 százalékkal csökkent. Ezen belül a **partközeli települések lakossága majdnem 4 százalékot fogyott, míg a háttértelepüléseké kis mértékben emelkedett.**

Az utóbbi évtizedben állandósult az öregedési folyamat. A 14 éven aluli népesség aránya jelentősen csökkent a közvetlen partközeli településeken a népességen belüli hányaduk 1990-ben még 19 %-ot, 1998-ra már alig 16 %-ot, a háttértelepüléseken pedig 20%, illetve 18 %-ot tett ki. Ezzel egyidejűleg a 60 éves és idősebbek aránya mérsékelten nőtt, 19-ről 20 %-ra a partközeli településeken, illetve a háttértelepüléseken 19 %, nem változott.

Az elmúlt évek tendenciáit figyelembe véve prognosztizálható, hogy a régió népessége tovább csökken (2005-re kb. 3 ezer fővel), s ugyanakkor az öregedési folyamat tovább tart.

1.2 Képzettség, oktatás

A Balaton Régió a humán erőforrások képzettsége tekintetében **kedvező adottságokkal** rendelkezik. A **humán erőforrások általános színvonala és munkaerő-piaci adaptációs készsége magas**, ugyanakkor szaktudása, nyelvismerete a Balaton speciális szolgáltatási szintjéhez nem elegendő.

Az 1990-es népszámlálásból továbbszámított adatok alapján a Balaton Régió lakosságának -közte elsősorban a partközeli, ezen belül is a városokénak - iskolai végzettsége magasabb az országosnál. Ez főként a 8 általános iskolát, vagy azt sem végzetteknek az országosnál alacsonyabb szintjében, illetve **a középfokú végzettségűek magasabb arányában** mutatkozik meg. Néhány nagyobb, lélekszámában is jelentősebb települést leszámítva a régió egészében a **felsőfokú iskolai végzettségűek** aránya az országos átlag körüli, e téren **elvándorlás tapasztalható.**

Az általános iskolák és a középfokú oktatási intézmények terén a régió lakosságának számához viszonyítva az országos átlag feletti ellátottságról beszélhetünk. Ez főként annak köszönhető, hogy a Balaton menti városokban **megerősödött** a kereskedelem, szálloda és vendéglátás területeihez kötődő magas színvonalú **piaci igényekhez igazodó középfokú szakképzés** (Fonyód, Keszthely, Siófok, Tapolca, Balatonfüred, Zánka).

A környezetkultúra szempontjából is jelentős hagyományos tóparti gazdálkodáshoz kötődő (szőlő- és gyümölcsstermesztés, borászat) kultúrák szakképzése Balatonfüreden és Balatonföldváron történik.

Felsőfokú képzés a régió területén négy intézményében található, Keszthelyen agrártudományi, Siófokon idegenforgalmi, Tapolcán idegenforgalmi – gyógy- és környezetvédelmi - szakképzés folyik, 2001.évtől Balatonfűzfőn felsőfokú informatikai képzés indult el. (Veszprém nem tartozik a Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez, de hatása meghatározó a térségre. Egyetemén idegenforgalmi, vegyipari, környezetvédelmi, tanári felsőfokú képzés folyik.)

1.3 Munkaerő-piaci, foglalkoztatási helyzet

A régióban a munkavállalási korú népesség száma 2000-ben 156.081 főt tett ki, ez a szám az elmúlt évtizedben növekedett, ami két tényezőre:

- a munkavállalási korba jutott 70-es években született jelentősebb számú populációra,
- ill. a nyugdíjkorhatár folyamatos emelésére vezethető vissza.

Becslések szerint, 2004. évet követően ebben a tendenciában változás következik, a munkavállalási korúak száma csökkenni fog.

A gazdaságilag aktív lakosság száma 106.800 fő, a gazdasági aktivitási ráta 69 % (országos: 70 %).

A régióban a nyári, szezonális időszakban a népesség aktivitási – azon belül különösen a foglalkoztatási rátája is kedvezőbb, mint az éves átlag.

A régióban az elmúlt 10 évben a munkavállalási korú népesség mintegy 80 %-os foglalkoztatottsági szintje 62 %-ra esett vissza. Ezen népességcsoporton belül a nem foglalkoztatottak aránya 20 %-ról 38 %-ra nőtt. 2001-ben kb. 107 ezer fős gazdaságilag aktív lakos mellett 48 ezer a nem foglalkoztatottak száma. Ez utóbbi népcsoportoknál 10 ezer a regisztrált munkanélküli és 16 ezer főre tehető a tanulók száma. Az ezen felüli 22 ezer fős csoport GYES, GYED, nyugdíjas, háztartásbeli, stb. – távol van a munkaerőpiactól. A potenciális munkaerőforrásként, ezen nem foglalkoztatotti körből, elsősorban a munkanélküliek, a végzős tanulók, a GYES-ről, GYED-ről, háztartásból visszatérők tekinthetők. Ez 16-20 ezer fő. A foglalkoztatottság csökkenése, a munkanélküliek mellett, egyéb inaktív rétegek számának, arányának növekedését is okozta a munkavállalási korú népességben belül.

A munkanélküliségi ráta (magyarországi számítás szerint) a Balaton Régió területén 2001. januárban 9,4 %, ami az országos 9,9 %-hoz viszonyítva kedvező. A munkanélküliség alakulásában is lényeges eltérések tapasztalhatók területenként. A foglalkoztatottság a legkedvezőbb a Balaton nyugati részén lévő Zala megyei településeken (munkanélküliségi ráta 7,5%), s legkedvezőtlenebb a sűrűn lakott déli parton, ahol a munkanélküliségi ráta (az országos átlagot meghaladó) 11,8 %. **A munkanélküliség a háttértelepüléseken élőket érinti nagyobb arányban,** ezeken a településeken a munkanélküliségi ráta másfélszerese a partközeli települések adatának. Az elmúlt 7 évben a fizikai állománycsoportba tartozó munkanélküliek száma minimálisan csökkent, ugyanakkor a szellemiek aránya minimális növekedést mutat. Ezek a trendek az országos átlaggal egyezők.

Az iskolai végzettség szerinti összetétel alapján vizsgálva a munkanélkülieket megállapíthatjuk, hogy szakmunkásképző, ill. az ez alatti iskolai végzettséggel rendelkezők jelentős többségben vannak, s ezen csoportban a férfiak túlsúlya tapasztalható, bár ez abból is adódik, hogy ezen népességcsoportnak legnagyobb a száma. A munkanélküliek között a nők az iskolázottabb csoportokban vannak többségben. Rendkívül magas a 8. általános vagy az alatti iskolai végzettséggel rendelkező munkanélküliek aránya a háttértelepüléseken, ahol arányuk eléri a 46-49%-ot.

A kereslet és kínálat összhangjának megteremtésében nagy szerepet tölt be a **3 megyei munkaügyi központ, és annak 11 kirendeltsége, mely az országos átlagnál jobb területi lefedést jelent.**

A területfejlesztési tanácsok az 1996. évi XXI. törvénynek megfelelően programjaikon és pénzügyi forrásaikon keresztül befolyásoló szereplői a régió munkaerőpiacának. A régió speciális helyzetéből adódóan 3 tervezési-statisztikai, 3 megyei fejlesztési tanács, valamint a Balaton Fejlesztési Tanács programi területe, azonban a területi, ágazati **fejlesztési elképzelések nincsenek egyeztetve, nincsenek összhangban.**

A szezonális foglalkoztatás (tavasztól ősziig tartó időszakra terjed ki) a régióban az idegenforgalom és kapcsolódó ágazatai, a mezőgazdaság és az építőipar területén a meghatározó.

Szezonban a munkaerő-kereslet csak régió kívüli magyar, illetve külföldi munkavállalók bevonásával lehetséges. Ez utóbbiak száma az elmúlt 3 évben több mint háromszorosára nőtt, megközelíti a 400 főt.

A munkaadók, kis méretük, adott (egyféle) tevékenységi profiljuk és az élönmunkára érvényes szabályozás miatt nem is érdekeltek, és nem is képesek a szezonon túli foglalkoztatásra, ezért a szezonon kívüli időszakra munkavállalóikat a munkaügyi szervezet ellátására bízzák.

A vállalkozások „törzsdolgozóikat” a szezon elején rendszeresen visszaveszik. Ennek ellenpólusaként pedig a szezonon túl a munkaügyi szervezetek visszatérő „törzsügyfeleként” jelennek meg a munka nélkül maradók. Ekkor viszont a megfelelő álláshely hiányában, biztosítási jogviszonyuk következményeként szolgálati időt szerezve, munkanélküli ellátást kapnak.

A szezonális ágazatok és az abban működő szervezetek, vállalkozások tevékenysége következtében természetesen érzékelhető a szezon a ne szezonálisan működők, elsősorban kapcsolódó szolgáltatások körében is. Ez a tevékenységük, kapacitásuk bővülésében jelentkezik, ami általában a szezonnál korábban (rákészülés, felkészülés) kezdődik és tovább is tart néhány szakterületen.

A szezonális hatását különösen a partközeli munkaügyi kirendeltségeken érzékelik, melyet a munkanélküliek ki- és beáramlása, illetve a regisztráltak számának alakulása reprezentál. A szezonális elsősorban a nőket érinti, ami az idegenforgalomhoz kapcsolódó, jellemzően női dominanciának tulajdonítható.

A gyógy- és termálfürdővel rendelkező településeken és szűkebb körzetükben a szezonális hatás jóval kisebb.

Az elhelyezkedés lehetőségének utóbbi években tapasztalt romlása az újabb munkanélküli ellátás megszerzésének jogviszonya a szezonális területeken azt is eredményezte, hogy a munkáltatók a béreket leszorítják, amelynek eredményeként a szezonálisan foglalkoztatottak között jelentős arányban megjelentek azok a munkavállalói rétegek, amelyek még ezzel a relatív szerényebb bérekkel is hajlandók megelégedni.

A bérek többségében az országostól elmaradnak. Fizikai területeken a minimálbért kis mértékben meghaladó bérezés a jellemző.

A szezonális foglalkoztatók főleg a fiatalabb korosztályokat, rugalmas, a változó körülményekhez és munkarendekhez jobban igazodni tudó munkavállalókat keresik. A német nyelvtudás, a helyben vagy közelben lakás előny. Szezonban is kevésbé keresettek a gyakorlatlanok, az idősebbek, a távolabbi településről ingázók, a szociálisan nehezen beilleszkedők, a cigány etnikumhoz tartozók.

A munkaügyi ellenőrzések tapasztalatai azt mutatják, hogy a szezonális területeken az átlagosnál magasabb a hivatalos statisztikákban nem megjelenő **"fekete", ill. "szürke" foglalkoztatás.** Az ilyen munkát végzők feltételezett köre: tanulók, szociális segélyben részesülők, nem regisztrált munkanélküliek, illetve a regisztrált munkanélküliek egy része is, főleg a jövedelempótló támogatásban és az alacsonyabb összegű munkanélküli járadékban részesülők. A "fekete", ill. "szürke" munkavállalók egy része külföldi, illetve nem üdülőkörzeti lakos. Az ily módon foglalkoztatók köre széles, de jellemzőbben a kisebb vállalkozások, kistermelők, kiskereskedők, vendéglátók, magánszemélyek közül kerül ki.

1.4 Jövedelmi viszonyok

A Balaton Régió jövedelmi viszonyait vizsgálva a régióra jellemző egyedi tulajdonságokkal találkozunk, melyeket az alábbiak határoznak meg:

- a tó közelsége, mely több vállalkozási és munkahely lehetőséget jelent, valamint a magán-szálláshely értékesítés, és ezzel az eltitkolható jövedelmek potenciális lehetősége is nagyobb,
- a település mérete, a nagyobb településeken, a jobb infrastrukturális feltételek, valamint a jelentősebb turista forgalom miatt nagyobb a lehetőség a vállalkozásokra, és az elérhető jövedelmekre.

A személyi jövedelemadó alapot képező jövedelmek (legális jövedelem), az állandó lakosok viszonylatában, a Balaton Régióhoz tartozó településeken élők esetében magasabb, mint a megyében, de tőlük kissé távolabb élő településeken. Megfigyelhető, hogy az északi parton a jövedelmek 30.000 – 40.000 Ft/hó-val meghaladják, a déli parton élők jövedelmét, ami a somogyi háttértelepüléseken élők nagy arányú munkanélküliségének és az ott elérhető alacsony kereseteknek tulajdonítható.

A turizmusnak illetve a magán-szálláshely értékesítésnek tulajdonítható, hogy ebben a régióban jelentős mennyiségű „szürke” **gazdaságban megtermelt jövedelmekről** beszélhetünk, melynek számszerűsítése nem megoldható, de mindenképpen következtetni lehet rá egyéb mutatókból. Ilyen mutatók például az 1000 lakosra jutó személygépkocsik, illetve távbeszélő fővonalak száma, amely számok a Balaton Régió egyes kistérségeiben elérik a 287-et (dunántúli átlag: 215) illetve az 510-et (dunántúli átlag: 315).

Az átlagosnál magasabb jövedelmi viszonyokat tükrözi a Balaton Régióban épített lakások száma, illetve nagysága is.

1.5 Települési szerkezet

A Balaton Régió településszerkezetének analízise azt mutatja, hogy két töréspont mentén tudjuk vizsgálni a régiót alkotó településeket. Az egyik töréspont a tótól, azaz a régió legfontosabb turisztikai vonzerejét jelentő Balaton-parttól való távolság, míg a másik töréspont a régiót alkotó települések mérete. A Balaton Régió gazdasági és egyéb adatait elemezve azt tapasztaltuk, hogy a régió településein **a fejlettséget és jólétet jelző mutatók annál magasabbanak minél közelebb vagyunk a parthoz. A települések méretét vizsgálva a gazdasági és idegenforgalmi potenciált jelző mutatók növekednek** a nagyobb települések irányába haladva – hacsak a település nem rendelkezik kiemelkedő turisztikai vonzerővel, mint például Tihany vagy Hévíz.

Fentiek nagymértékben annak tulajdoníthatók, hogy a lakosságszámhoz viszonyított vállalkozás-sűrűség a Balaton környékén számottevően magasabb az országos átlagnál. A térségen belül elsősorban a partközeli települések vonzzák a vállalkozásokat, a háttértelepülések már csupán az országos átlag körüli mértékben.

A működő vállalkozások sűrűsége 1999. év végén a Balaton térségében háromtizeddel, ezen belül a partközeli településeken héttizeddel meghaladta az országost, sőt az utóbbiakban kissé a fővárosi átlagot is. (Bár az 1998. évihez viszonyítva kissé mérséklődött a különbség, azonban még mindig számottevően nagyobb maradt, mint amekkora 1996-ban volt, amikor a térség mutatója egynegyeddel, ezen belül a parti településeké hattizeddel haladta meg az országost. A vállalkozás-sűrűség a part mentén nagyobb mértékben emelkedett, mint a háttértelepüléseken.) Mivel a vállalkozások többségének ténykedése az üdülőszezonhoz kapcsolódik, ezért nyári adatokkal vizsgálva még jelentősebb intenzitás-előny lenne kimutatható. (Az

1000 lakosra jutó regisztrált vállalkozások száma 1999. év végén a Balaton környékén háromnegyeddél, ezen belül a part mentén 2,5-szeresen volt magasabb, mint országosan.)

Fentiek miatt a szezonális foglalkoztatás hatása is elsősorban a partközeli településeken érezhető, melynek következtében a regisztrált munkanélküliek száma egy-egy partközeli településen megduplázódik a szezonon kívüli időszakban, s a munkanélküliségi ráta 4-5 %ponttal megemelkedik

A régió népsűrűségében is jelentős különbségek tapasztalhatók, a partközeli településeken átlagosan közel háromszor élnek többen, mint az üdülőkörzet háttértelepülésein. A somogyi partszakasz településein a lakosság-koncentráció közel kétszerese a veszpréminek. Legnagyobb az egy parti településre jutó népesség Zalában, Keszthely város jelentős súlya miatt.

Az oktatási intézmények elsősorban a Balaton Régió városaiban koncentrálódnak. A koncentrációra jellemző azonban, hogy a Balaton Régió vizsgálatába bevont települések összes oktatási célú működési kiadásainak több mint a fele öt városban, - Keszthely, Siófok, Marcali, Tapolca és Hévíz, - jelentkezik.

1.6 Szervezet- és intézményrendszer

Egy térség hatékony fejlesztéséhez és „működtetéséhez” a rendelkezésre bocsátott pénzeszközök, vagy azok hatékony felhasználását meghatározó fejlesztési tervdokumentumok megléte korántsem kielégítő feltétel. Minden feladat megvalósításához aktív, megfelelő kompetenciákkal rendelkező, és szervezeten működő szereplők kellenek, amelyek a felmerülő érdekeket és értékeket képviselik, a döntésekhez, működéshez szükséges tudást, képességeket hordozzák.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet, mint bizonyos célok érdekében egységesen fejlesztendő terület, azaz funkcionális régió számára a szervezetrendszer megfelelő kialakítása különösen fontos. A funkcionális régió szervezetrendszerének a statisztikai fejlesztési régiók intézményi-, szervezeti rendszeréhez oly módon kell illeszkednie, hogy az egymással való versengés, a párhuzamok kialakítása helyett a Balaton Régió sajátos, egyedi funkcióit érvényesítő, az abban rejlő közös érdekeket felismert formában a fejlesztési feladatok leghatékonyabb ellátását szolgálja.

A régió feladatait ellátó szervezeti rendszer minőségének kiemelkedő felelőssége van (lesz) abban is, hogy az európai uniós és hazai fejlesztési források eredményesen - a tervezési statisztikai régiókkal stratégiai együttműködésben lehívhatóak legyenek, és hatékonyan kerüljenek felhasználásra.

A régióban végzett vizsgálatokat hátrányosan befolyásolta, hogy a 164 településből álló Balaton Régió területe nem a KSH parttal érintkező kistérségeire épült, hanem egyéb szempontok szerint került kialakításra. A 13 statisztikai kistérségből csupán három (fonyódi, balatonalmádi, balatonfüredi) olyan található, amely teljes terjedelmével a Balaton régió területére esik. Ez a régió településeinek mindösszesen 28 %-ot, népességének pedig nem egészen egyötöde (19,6 %-a). Három olyan kistérség van (siófoki, keszthelyi, tapolcai), mely a Balatonnal érintkezik, s vannak olyan települései, amelyek nem részei a Balatoni üdülőkörzetnek. Továbbá vannak olyan kistérségek, szám szerint 7, amelyek nem érintkeznek a Balatonnal, de területük egy része mégis a Balatoni üdülőkörzethez tartozik.

Fentiek miatt **nincs olyan központi - KSH által gyűjtött - adatsor, amely a Balaton Régió területére aggregáltan tartalmazna** a társadalom, a gazdaság jellemzésére adatokat, ezért a szervezetrendszerre vonatkozó megállapításai saját, különböző módszerekkel végzett felmérésekre alapozódnak.

Ezek szerint a szervezeti rendszer főbb csoportjainak képviselői jelen vannak a régióban. **A meglévő szervezetek alapvetően lefedik azokat a területeket, amelyek a kiemelt feladatok**

ellátásához szükségesek. A meglévő szervezetrendszer gyengesége, hogy főként az **együttműködést elősegítő szerveződések nincsenek jelen a Balaton Régióban.**

Az, hogy a meghatározó, legfontosabb szervezetek jelen vannak és deklarált céljaik alapján bizonyos funkciókat lefednek még nem elegendő ahhoz, hogy a szervezetek hatékonyan működjenek.

A hatékony működéshez két további elem nélkülözhetetlen:

- a szervezetek megfelelő szervezeti készségekkel és kompetenciákkal rendelkezzenek,
- a szervezetek kapcsolataik révén a feladatok ellátása mentén együttműködjenek, ezáltal működő rendszerre szerveződjenek.

Az együttműködésre való nyitottság és a stratégiai gondolkodás, tervezés hiánya erősen kihat a Balaton Régió szervezetrendszerének hatékonyságára, hiszen a szervezetek azon képessége hiányzik, mely egy rendszerre szervezné a régió szervezeteit.

Az együttműködések megvalósulása két kritikus ponton a legkezdetlesebb.

- Komoly hiányosságok tapasztalhatók a települési együttműködésekben. A kistérségi szerveződések megalakultak, de a valós együttműködés, közös gondolkodás, fejlesztés, az érdekek összehangolása nagyon kezdetleges szinten áll a régió nagy részében.
- Hiányos az együttműködés és kommunikáció az érintett tervezési-statisztikai régiók, a megyék és a Balaton Régió között. Mind a három tervezési-statisztikai régió fontosnak tartja, hogy legyen gazdája a Balatonnak, hiszen fontos nemzeti kincs és jelentős turisztikai potenciál, sajátos problémákkal és lehetőségekkel. Ugyanakkor mind a három tervezési-statisztikai régiónak jelentős olyan területei vannak, melyek eltérő mértékben ugyan, de hátrányos helyzetűek, ezért kevesebb figyelmet és forrást tudnak és akarnak fordítani a gazdaságilag fejlettebb balatoni térségre.

A törvények és jogszabályok elemzése alapján egyértelművé vált, hogy a Balaton Régió működésében sok esetben megoldatlan a kompetenciák, források, forráskoordináció kérdésköre. A Balaton Fejlesztési Tanács feladatai ellátásához szerény hatáskörök párosulnak, és a területfejlesztési törvény önmagában a feladatok ellátásának törvényi garanciáit nem biztosítja.

1.6.1 Civil szervezetek, lakossági kezdeményezések

A jó hatásfokkal működtetett területi politikai és területfejlesztési partnerkapcsolatokban a gazdasági élet szereplői az állami és az önkormányzati oldal mellett ma már újra lehet és kell is számolni a régióban működő civil szervezetek jelenlétével és feladatellátásával.

A Balaton környékén és különösen a partközeli zónában jelentős hagyományai vannak a civil társadalom önszerveződésének, helyi illetve regionális közéleti eseményekben játszott szerepének. A régió speciális összetételű, bonyolult szövésű társadalma az 1989. évi II. törvény által újból lehetővé és szabaddá tett gyülekezés és egyesülés hatására gyorsan újra szervezte magát.

Az országos átlagmutatóhoz (4,8 szervezet/1000 lakos) képest a régió egészének összehasonlítható mutatója 7,3, a partközeli 52 településen pedig átlagosan 9,2 civil szervezet jut 1000 főre (Budapest mutatója 6,9-es).

A bejegyzett civil szervezetekhez köthető taglétszám megközelítőleg a régió népességének a felére tehető. A személyi átfedések ellenére okkal állítható, hogy a régió minden 3. lakosa kapcsolatban áll valamilyen civil szervezettel. Erre irányuló vizsgálatok eredményeinek híján csak feltételezni lehet, hogy a nyaralótulajdonosok civil aktivitása is hasonló mértékű.

A régió civil szervezetségének mértéke az északi parton átlagot meghaladó (8,2), a déli parton ennél kevesebb (6,5), a nyugati parton pedig a kettő közti érték (7,6). Az adatok szerint a legjelentősebb civil potenciál a Káli medence, a Tihanyi félsziget és a Művészetek Völgye községeit jellemzi. Az sem teljesen véletlen, hogy elismert szakmai szervezetek véleménye

alapján a 2000. év magyar civil szervezetéül Magyarországon a 13 parti tagcsoporttal rendelkező, Balatonfüreden bejegyzett Nők a Balatonért Egyesületet választották.

A régió civil szerveződéseit környezetéhez képest a szabadidős-rekreációs szervezetek kiugróan magas aránya különbözteti meg. Magas még a közbiztonság érdekében, a kutatásokat támogató, a környezet- és érdekvédő illetve a nemzetközi kapcsolatokat támogató szervezetek aránya.

A környező megyék civil szervezettségéhez képest a hasonló célkitűzések megvalósításáért létrejött szervezetek kooperációja jellemzi még a Balaton környékét. Szövetségük van a balatoni fürdőegyesületeknek, horgászegyesületeknek, a szobakiadóknak, 2001. márciusában pedig széleskörű és alapos szervezőmunka eredményeképpen létrejött a régió civil szektora egészét képviselni hivatott Balatoni Civil Szervezetek Szövetsége.

A civil szervezetek aktivitásának erősödését mutatja, hogy az elmúlt öt évben fokozatosan nőtt az általuk benyújtott pályázatok száma. Ezek magas arányú támogatottsága arra enged következtetni, hogy a forráselosztók felismerték az e szervezetekben rejlő erőt. A civil szervezetek hazai átlagot jóval meghaladó ereje és e szféra várhatóan gyors fejlődése egyben garancia lehet a balatoni identitás erősödésére, a Balaton régió egészének fejlődésére.

1.7 Egészségügyi, szociális ellátottság

A Balaton Régió településein működő egészségügyi intézmények alapvetően az állandó népesség ellátását szolgálják. A nyári idegenforgalmi szezon alatt forgalmukat az üdülönépesség is növeli, így **az orvosok leterheltsége a nyári hónapokban jóval nagyobb**, mint az év más időszakában

Az egészségügyi ellátás területén egyik legfontosabb intézmény a kórház, amely a part mentén Balatonfüreden, Keszthelyen és Siófokon összesen 1385 működő ágygal, a háttértelepülések közül pedig Hévízen és Marcaliban 1103 működő ágygal biztosítja a fekvőbeteg-ellátást. Szakorvosi ellátás csak a városokban vehető igénybe. A lakosság egészségügyi ellátásának bázisát jelentő háziorvosi és házi gyermekorvosi szolgálat 30 partközeli és 44 háttértelepülésen funkcionál, sorrendben 75, illetve 40 %-os ellátottságot biztosítva. Az egy háziorvosra jutó lakosok száma - a felnőtt és a gyermekorvosok együttes számára vetítve - a partközeli településeken 1332, míg a **háttértelepüléseken** 1631 fő, ez utóbbi **kedvezőtlenebb** az országos 1536 fős átlagnál.

A bölcsődék száma az 1990-es években, egyrészt a születések számának, másrészt az üzemeltetésre jutó pénz csökkenésével, jelentősen visszaesett, ennek köszönhetően a férőhelyek száma nem áll arányban a felmerülő igényekkel, így **a bölcsődék jóval 100 % fölötti kihasználtsággal működnek**. Kiemelkedően nagy a zsúfoltság a balatonalmádi és a lengyeltóti kistérségben, ahol átlagosan 170 illetve 160 bölcsődés jut 100 férőhelyre.

Az 1000 hatvan év feletti lakosra jutó idősotthoni (szociális) intézmények férőhelyeinek száma átlagosan 23, de az átlagtól nagymértékben eltér a lengyeltóti kistérség, ahol ez a szám 72, és a siófoki kistérség, ahol mindössze 9 férőhely áll 1000 idős ember rendelkezésére.

A létesítmények kihasználtsága teljes körű, gyakori a beutaltak esetenként egy évnél is hosszabb várakozása, mivel csak megüresedés esetén van mód új felvételre.

1.8 Kultúra

A régiós arculat kialakításában fontos – karakterisztikus – szerepet töltenek be a **kulturális értékek**, mint pl. a tihanyi templom és apátság, amely nemcsak ingatlan kulturális örökségi értéként (műemlékként) fontos, hanem az első magyar nyelvemlékek egyikét is adó, szakrális és laikus szempontból egyaránt jelentős szellemiséggel rendelkező hely.

Ezen kívül több kulturális örökségi helyszín is található a Régióban, mint mondjuk a somogyvári apátság, Fenékpuszt, Zalavár.

Idegenforgalmi és kulturális szempontból is kiemelt jelentőségűek a **múzeumok**, a muzeális gyűjtemények és kiállítóhelyek, valamint a műemlékek és régészeti bemutatóhelyek (Balaton Múzeum, Festetics Kastély, Afrika Múzeum, Tűzoltó Múzeum, Posta Múzeum, József Attila Múzeum, Latinovits Múzeum, Kálmán Imre Emlékház, Blaha Lujza Emlékház, Jókai Emlékház, Ásványmúzeum stb.)

Meg kell említenünk a Régióban hagyományosan rendezett, de már a Régió határain túl is híressé vált kistérségi kulturális eseményt, a Művészetek Völgye (Kapolcs / Káli –medence) rendezvényeit, amelyen komplex „termékegyütttest” valósítanak meg: megjelennek a népi építészet és a népi tárgykultúra, a hagyományörző tevékenység, a hivatásos és amatőr alkotó- és előadóművészet.

A közművelődési ellátást elsősorban a művelődési házak, könyvtárak, a mozik, a színházak, a múzeumok hálózata nyújtja. Ebben a kategóriában még inkább jellemző, hogy a **kulturális intézmények a nagyobb településeken összpontosulnak**, s a kulturális rendezvények számát vizsgálva megállapítható, hogy azok elsősorban az idegenforgalmi szezonhoz, illetve állami és egyházi ünnepekhez kapcsolódnak.

A közösségi rendezvények egyik fő helyszínei a művelődési vagy faluházak. A még 1989. előtt épült épületek nagy részében fellelhető a színpad is, viszont a technikai felszereltség (világítás, hangosítás, vetítő vászon), az alapközművek és a fűtés sok helyen hiányoznak, vagy rossz állapotban vannak.

Színházteremmel Siófok, Keszthely rendelkezik, s olyan városnak, mint Balatonfüred, ahol az első kőszínház volt az országban, nincs ilyen épülete.

Mozi több helyen működik, főként a művelődési házakban vagy kertmoziként.

Szabadtéri színpaddal szintén több település rendelkezik, viszont a színpadi infrastruktúra hiányos, vagy teljesen hiányzik, illetve nem mobilizálható.

Könyvtár csaknem minden településen, köztük a legkisebb községekben is létezik, közösségi szerepe azonban egyre csökken. A településeken galériákban, egyéb kiállító termekben több közösségi rendezvényt, kiállítást, bemutatót is szerveznek, de a nyári idényjelleg ebben az esetben is meghatározó.

A régióban szélesebb körű meghatározó kulturális központként Balatonfüred, Keszthely, Fonyód, Tapolca, Balatonboglár, Balatonföldvár és Siófok említhető.

1.9 Szabadidő sport, versenysport

A Balaton régióban – a magyarországi helyzethez hasonlóan – nincs, illetve féloldalas a sportkultúra, alacsony a sportolási aktivitás, hiányos az intézményrendszer, és elmaradott a szabadidősport infrastruktúrája.

Az elmúlt időszakban megfogalmazott –végrehajtásra sohasem került – tervek nem segítették elő, hogy a szabadidősport az életmód szerves részévé váljon, ami pedig elengedhetetlen feltétel a régióban élők testkultúrájának fejlődéséhez.

Alapvető probléma, hogy a magyar sport jelenleg nem rendelkezik regionális, térségi szinten közép és hosszú távú koncepcióval, amely keretet biztosíthat a szerkezeti és társadalmi kérdések együttes kezelésére.

További probléma, hogy az aktív üdülés, a szabadidősport sportlétesítményi feltétele szinte teljes egészében hiányzik a Balaton parton (uszodák, golfpályák, minőségi szabadtéri rekreációs parkok, műanyag atlétikai pálya – lehetőség szerint mindezek villanyvilágítással -, minőségi sportcsarnokok, stb.).

A térség szabadidősportos és sportrendezvény kínálata szegényes, nem éri el a kívánt mértéket, a szárazföldi programok közül szinte teljes egészében hiányoznak a szabadtéri, fesztivál jellegű rendezvények. A 10-12 évvel ezelőtti, közel másfél tucat sportágban megrendezett Balaton Kupa, Balaton Bajnokság jó ha fele megmaradt.

Nemzetközi mércével is igen jelentős nagyrendezvény, a már közel tízezer résztvevővel zajló Balaton-átúszás (Révfülöp-Balatonboglár), az Öböl-átúszás (Balatonfüred-Tihany), a fonyódi Triatlon Balaton Nagydíj, a rangos vitorlás-, műrepülő- és sárkányrepülő versenyek.

Külön szükséges megvizsgálni a Zánkai Gyermek és Ifjúsági Centrumban rejlő lehetőségeket, amely a már meglévő szálláshelyeivel, sportlétesítményeivel kiváló helyszíne lehet a jelenlegi kínálatból hiányzó többnapos sportrendezvényeknek csakúgy, mint élsportolóink és utánpótlás korú sportolóink edzőtáborainak.

2 Az általános gazdasági helyzet felmérése

A Balaton Régió - kiemelkedő természeti értékeinek köszönhetően – a hatvanas évek közepétől kezdődően jelentős fejlődésnek indult. A Balaton – Budapestet megközelítően – az ország turizmusában a második legfontosabb célpont. Közép-Európa egyik leglátogatottabb üdülőhelyévé vált a tó és környéke.

2.1 A régió gazdasága

A társadalmi-gazdasági rendszerváltás az 1990-es évek első felében együtt járt a korábbi szervezeti rendszer gyökeres átalakulásával. A szerkezetátalakítás és a termelékenység javítása következtében a munkahelyek számottevően csökkentek, az egyéni vállalkozásként folytatható tevékenységek köre viszont bővült. Sor került a túlzottan centralizált nagyvállalkozások zömének privatizációjára, melynek lebonyolításához általában szükség volt az előzetes szétdarabolásukra, a profiltisztításra és a területi egységek önállósítására. A szerkezet átalakítás és a termelékenység javítása következtében a munkahelyek számottevően csökkentek, az egyéni vállalkozásként folytatható tevékenységek köre viszont bővült. A vállalkozások száma a felsorolt jelenségek folytán az évtized eleje óta több mint kétszeresére (ezen belül a társas vállalkozásoké 4-5-szörösére, az egyéniéké másfél-kétszeresére) növekedett.

Az idegenforgalom és a kereskedelem eredményes működtetése már a '60-as évektől egyre inkább megkövetelte a közvetlen személyes érdekeltség érvényesítését. A fenti folyamatok eredményeként 1999. év végén 24.930 működő vállalkozást regisztráltak a régióban. Figyelembe véve, hogy a turizmushoz kötődő vállalkozások egy része a szezonon kívül szünetelteti tevékenységét elmondható, hogy a működő vállalkozások száma a nyári időszakban meghaladja a 25 ezret.

A lakosságszámhoz viszonyított vállalkozás-sűrűség az említettek következtében a Balaton környékén számottevően magasabb az országos átlagnál. A térségen belül elsősorban a partközeli települések (133db/1000fő) vonzzák a vállalkozásokat, a háttértelepülések (71db/1000fő) már csupán az országos átlag körüli mértékben.

A Balaton térségében 1999. év végén működő vállalkozások 71 %-a (17.700 db) volt egyéni vállalkozás, ami 13 százalékponttal volt magasabb, mint az országos átlag. Az egyéni vállalkozások eloszlása a part mentén kissé alacsonyabb (61%) volt, mint a háttértelepüléseken (73%). Ez azonban mindössze arra utal, hogy a szezonhoz rugalmasan alkalmazkodó egyéni vállalkozások nagyobb hányada szünetelteti tevékenységét a téli időszakban.

A Balaton térségében a vállalkozások gazdálkodási formája kevésbé függ a település méretétől, mint földrajzi helyzetétől. A part mentén jóval intenzívebb a vállalkozási tevékenység, és magasabb a nagyobb tökekoncentrációt feltételező (viszont ennek ellenére általában kis létszámot foglalkoztató) társas vállalkozási formák részaránya. A háttértelepüléseken az egyéni vállalkozások kiemelkedő szerepe arra utal, hogy önfoglalkoztatással sikerül a munkahelyek hiányából adódó megélhetési gondokat mérsékelni. (Az idegenforgalom húzó hatása nélkül erre aligha nyílna ilyen arányban lehetőség.)

Az egyéni és a jogi személyiség nélküli társas vállalkozások döntő többsége ön- és családfoglalkoztató jellegű, esetleg néhány alkalmazottal működik. A nagyobb létszámot foglalkoztató vállalkozások - önálló jogi személyiséggel rendelkező társaságok - létszám-kategória szerinti megoszlása is igazolja, hogy **a Balaton környékének vállalkozásait az országosnál kisebb méret jellemzi.** Az országoshoz viszonyítva a partközeli településeken a 10 főnél ke-

vesebbet, a háttértelepüléseken viszont a 10-49 főt foglalkoztató vállalkozások magasabb hányada jellemző.

A térségben működő vállalkozások tőkeerejének vizsgálata azt mutatja, hogy a vállalkozások számának növekedését összességében nem követte a tőkeerő növekedése. **A régió vállalkozásainak saját tőkéje az 1995-99 közötti időszakban éves átlagban mintegy 9 %-kal növekedett, mely ugyan növekvő tendenciát mutat, azonban ez az érték nem éri el az inflációs ráta értékét, ezért relatív csökkenést jelent.**

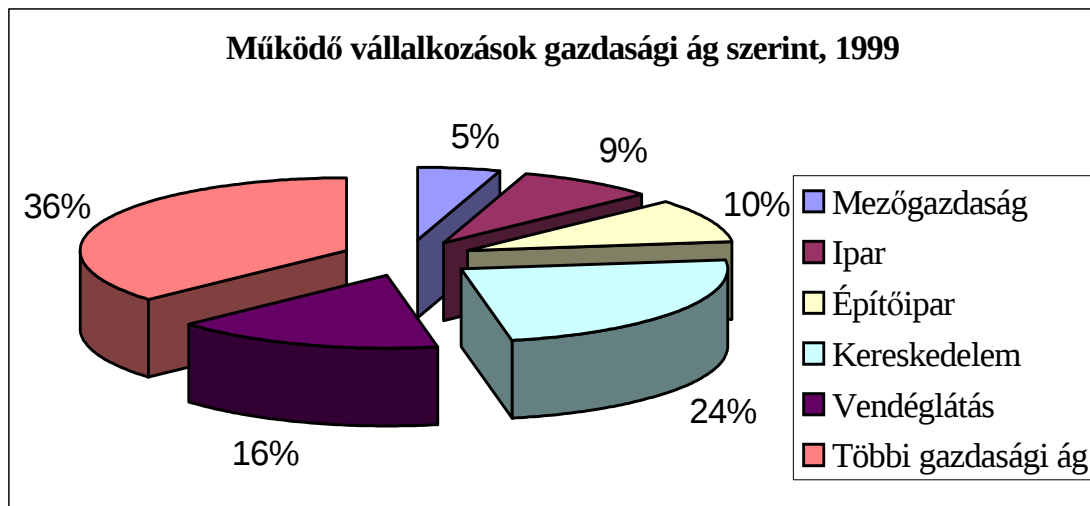
Az egy vállalkozásra eső saját tőke mértéke reálértékben kifejezve a térségben még inkább csökkent. Folyó áron a saját tőke 1995-ben 19 millió forint/cég, 1998-ban pedig 19,8 millió forint/cég. A vállalkozások - akárcsak az összes hazai vállalkozás a 90-es években - tehát meglehetősen alultőkésítettek voltak, saját tőkéjük értékének növekedése jelentősen elmaradt az inflációtól.

A fennálló pénz és tőkehiány nagymértékben akadályozza a vállalkozások megerősödését. Saját forrás hiányában a fejlesztések finanszírozása banki hitel, illetve egyéb támogatások igénybevételével lehetne megvalósítható, azonban a banki hitelek esetében a hitel-kihelyezési feltételek szinte elérhetetlenek a vállalkozások számára. A támogatások megszerzése terén maguk a vállalkozások nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel, információval, és rendkívül kevés azon intézmények száma, melyek az információ szolgáltatás mellett felvállalják a vállalkozók pályázatainak készítését, menedzselését.

A Balaton környékén működő vállalkozások gazdasági ágankénti megoszlása az idegenforgalom kiemelt szerepét mutatja. Az országosnak több mint kétszerese a szálláshelyszolgáltató és vendéglátó vállalkozások részaránya. Az építőipari vállalkozások aránya is viszonylag magas, főként a háttértelepüléseken, ahol az építkezések élénkebb ütemben folynak, mint a korlátozás alá eső part mentén. Átlagos a mezőgazdasággal, erdőgazdálkodással, halászattal, valamint a szállítással foglalkozó, és az országosnál kissé alacsonyabb az ipari, valamint a kereskedelmi vállalkozások részaránya. **Lényeges lemaradás tapasztalható a gazdasági tevékenységet segítő szolgáltatások arányában.** Feltételezhető, hogy az ilyen jellegű szolgáltatásokat (pl. könyvelést) jelentős részben a régió kívül (pl. a közeli megyeszékhelyeken) bejegyzett szervezetekkel végeztetik a vállalkozók.

A régió működő vállalkozásainak gazdasági ágazatok szerinti megoszlását és ezáltal az egyes ágazatok jelentőségét az alábbi ábra szemlélteti:

2.1. ábra: Működő vállalkozások gazdasági ág szerint

2.2 Turizmus

A Balaton környékének turizmusa – mint a régió fő ágazata – kiemelkedő szerepet foglal el az ország turizmusában. Fejlődése az elmúlt évtizedben javarészt követte a magyar turizmus egészét jellemző átalakulási folyamatokat, mindenekeelőtt a politikai és gazdasági rendszerváltást követő gyors külpiaci szerkezetváltást. A magyar turizmus az elmúlt évtized elején ugyanazzal a problémával szembesült, mint az ország egésze: a tervgazdaságról a piacgazdaságra, és a keleti piacról a nyugati piacokra való átállás kihívásával. A 90-es évtized elején az egykori KGST- országokból érkező látogatókra épülő, igénytelen tömegturizmus hirtelen elvesztette küldő piacait, a belföldi turizmus pedig a társadalmi – gazdasági változások jelentős gazdasági terhei és a fizetőképes kereslet csökkenése miatt esett vissza.

Noha a Balaton Régióban a külpiaci szerkezetváltás mára többé-kevésbé sikeresen befejeződött, a turizmus lényegi szerkezetváltása, a tömegturizmus mellett megjelenő versenyképes, magasabb fizetőképes keresletet vonzó turizmus megerősödése még várat magára.

A Balaton Régió esetében megállapíthatjuk, hogy a régió egy rendkívül összetett vonzerővel rendelkező turisztikai fogadóterület, az egyes részvonzerők hatóköre azonban eltérő.

Mind a mai napig a régióban a víz az első számú természetes vonzerő, amely egyrészt jelenti a Balatont, másrészt a régióban bőven rendelkezésre álló gyógyvíz készletet, különös tekintettel a hévízi tóra. Ezen vonzerők hatósugara a legszélesebb, egész Európából vonzzák a kikapcsolódásra, gyógyulásra vágyó turistákat.

A fő vonzerőket egészíti ki:

- a régió természeti környezete, földrajzi adottságai és a téli időszakot kivéve kellemes éghajlata,
- a régióban található római kori, magyar államalapítási, a középkori végvári élet emlékeit bemutató értékek ugyanúgy, mint a főúri életforma épített műemlékei, a kastélyok és udvarházak,
- egyedülálló és a legszélesebb hatókörű vonzerőnk az ezeréves magyar kultúra, melynek színes világát az egyes rendezvények által tudjuk igazán feltárni a vendégek számára. Önálló, legalább európai hatókörű vonzerővel rendelkező jelentős rendezvény azonban nincs a régióban.

A Balatoni Turizmus Fejlesztési Konceptiója (1993. LT Consorg, Dr. Lengyel Márton), illetve a Magyar Turizmus Rt. által megbízott turisztikai szakértők részletes vonzerőleltárt készítettek, amelyből **megállapíthatjuk, hogy a Balaton Régió fogadóképessége fejlesztésének legfőbb korlátját a vízre alapuló, nem megfelelő szintű kínálat jelenti. Azaz meglévő adottságaink, vonzerőink eladhatóvá tétele, turisztikai terméké fejlesztése még nem megoldott. Ebből következik szinte minden hátrány, amely erős szezonálisban és területi koncentráltóságban, magasabb árakban, gyengébb kapacitáskihasználtságban, egyre gyengülő jövedelemtermelő képességben jelentkezik.** Ugyanis egy turisztikai fogadóterület, - amely rendelkezik jelentős, nagy hatósugarú vonzerővel - turizmusának sikeres működése nagymértékben függ attól, hogy a rendelkezésre álló, vagy kialakított vonzerőkre alapozva milyen turisztikai termékeket kínál a megcélzott küldőterületek számára. A turisztikai termékek összetett ajánlatok, amelyek a vonzerő kihasználását célzó szolgáltatás mellett kiegészül szállás, étkezés és egyéb programelemek szolgáltatásaival. A Balaton Régióban jelenleg az alábbi turisztikai termékek vannak jelen:

1. Vízi turizmus

Vonzó: A Balaton, természeti és kulturális környezetével.

A Balaton Régió jelenleg meghatározó terméktípusa, amely a tó adottságait kihasználó több termékre bontható:

Passzív vízparti üdülés

A tó 235 km partvonalából mintegy 38 km a strandok hossza, amelyek kb. 200 ha területen fogadják a vendégeket. A strandok befogadóképessége meglévő infrastruktúrájuk alapján 250-300 ezer fő. Főszézon idején a vízparton található vendégek száma eléri a 800-1.000 ezer főt. A Balatoni Turizmus Fejlesztési Konceptiója készítésekor végzett elemzés szerint a tó, terhelhetősége szempontjából egyidejűleg maximum 600 ezer fő befogadására alkalmas. Tehát a tó adottságai és a meglévő igények is szükségessé teszik a strandok kommunális, higiénés és építészeti fejlesztését a szolgáltatás színvonalának növelése érdekében. Ez a folyamat az elmúlt 4-5 évben elindult. A fejlesztés, illetve annak ösztönzése azonban mindaddig nem állhat meg, amíg az utolsó strand is modernizálásra nem kerül.

Aktív vízparti üdülés

Vitorlás turizmus

A terméktípus a tó aktivitásokra alkalmas adottságait használja ki. **A Balatonon jelenleg a vitorlázás és szörfözés az engedélyezett aktivitási lehetőség.** A robbanómotorral hajtott vízi eszközök használatának tilalma a tó vízminőségének védelme érdekében nem teszi lehetővé a jet ski és a vízisízés szolgáltatások kialakítását.

A vitorlás turizmus szempontjából a tó terhelhetőségének EU-s határértéke 4 hajó/ha. Ez a Balatonon jelenleg 0,4 - 0,5. A természettel harmonizáló fejlesztés tere tehát adott. A rendelkezésre álló mintegy 60 vitorlaskikötő (3 ezer hajó kapacitás) modernizálása, valamint új kikötők építése elindult.

Horgászturizmus

Sok problémával küzd a balatoni horgászturizmus. A tó horgászokra ható vonzerejét veszélyezteti a Balatoni Halászati Rt. amúgy veszteséges tevékenysége. A halállomány összetétele - fogas-süllő, ponty, harcsa, stb. - vonzó, azonban a fogási gyakoriság, ami a horgász sikerélményét jelenti rendkívül alacsony. Erre komoly volumenű vendégforgalmat nem igazán építhetünk.

Meggondolandó a Balaton, mint horgásztó-horgászparadicsom állapot kialakítása, amelyben a Balatoni Halászati Rt. a tó halgazdálkodását, a nem kívánatos halak elszaporodásának megakadályozását, lehalaszását és a horgász turisták horgásztatását végzi.

A horgászturizmus a fogadóképesség szempontjából fejlesztésre szorul. A horgászok vízre jutásának körülményei nem megoldottak. A horgásztégek kihelyezése szabályozott, engedélyhez kötött, a csónakkikötők kialakítása és körülményei azonban rendkívül rossz állapotokat mutat. A helyi horgászok csónakjaikat nádasokban elrejtve tárolják, amelynek megközelítésére provizórikusnak mondható, "árkon-bokron át" vezető kijárókat építettek.

A vendégforgász lehetőségei nagyon korlátozottak, kevés a partról közvetlenül meghorgászható vízterület. Csónakot bérelni alig lehet, hiányoznak a korszerű horgász-csónakkikötők.

Ilyen körülmények között Európa fizetőképes horgász turistáira nem számíthatunk.

A terméktípus fejlesztéséhez elengedhetetlen a korszerű csónakkikötők létesítése parkolóval, kommunális helységekkel.

2. Aktív turizmus

Vonzerő: A Balaton természeti környezete

Gyalogos természetjárás

A régió adottságai kiemelkedően jónak mondhatók, festői környezetet biztosítva a tónak. A fogadóképesség szempontjából azonban fejlesztésre szorul. Jellemző a terméktípus gazdátlan-sága, hiszen a jelzett túra útvonalak zöme a településeken kívül fut. **A legnagyobb problémát az utak karbantartása, tisztítása és a felfestés megújítása jelenti.**

A túra útvonalak karbantartására - a korábbi gyakorlathoz hasonlóan - a megyei természetbarát szövetségek, illetve az 1997. óta működő Balaton-felvidéki Nemzeti Park a legalkalmasabbak. Ezen szervezetek azonban forráshiánnyal küzdenek, így a szinten tartás és a fejlesztés egyaránt támogatásra szorul. Hiányoznak a javasolt túra utakat bemutató kiadványok, térképek is.

Kerékpáros turizmus

Egy Európában rendkívül népszerű turizmusformáról van szó, amely számára a **régió adottságai jók, termék fogadási feltételei azonban hiányosak.** Jelen pillanatban a közlekedési kormányzat segítségével folyamatban van a balatoni bringakörút kiépítése, amely lehetővé teszi a Balaton körbe kerekézését. A bringakörút kiépítését követően a háttér települések lát-nivalói, értékei felé vezető kerékpárutak megépítése szükséges, melyek jelenleg teljes mértékben hiányoznak.

A terméktípus komoly fogyatékosága a szervízhálózat hiánya.

Lovas turizmus

A magyar lovas tradíciók és a **régió természeti környezete igazi vonzerőt jelenthet Európa lovas társadalmá számára.** Az elmúlt 5-10 év fejlesztéseinek köszönhetően a fogadóképesség sokat javult. A Balaton Régióban jelenleg több mint 70 lovas turisztikai létesítmény található. A lovas központok nagysága és színvonala azonban nagyon eltérő. a vállalkozások döntően futószárazással, rövidebb távú túra lovagoltatással, csillagtúrázással foglalkoznak. A lovas központok egy része ma még nem tud szállást vagy vendéglátást biztosítani a vendégeknek. A legnépszerűbb és legjobban jövedelmező (több napos) túralovaglás pedig csak el-szórt jelenség a Régióban.

Problémát jelent a több napos lovas túraútvonalak kialakítása, hiszen a területek jelentős része magán kézbe került. A régi, kipróbált útvonalakat tehát újra kell szervezni.

3. Egészségturizmus

Vonzerő: A régióban található gyógy-, termál-, és ásványvíz készlet, természeti adottságok
Az egészség társadalmi felértékelődésével előtérbe kerülnek az egészségmegőrző (prezent-ív), egészségtudatos utak. A piac bővülése nagymértékű specializálódással jár, a gyógyászati turizmus elkülönül az egészségmegőrző funkciótól, ahol a még egészséges szervezet regene-rálásán, a napi stressz, környezeti és civilizációs káros hatások kiiktatásán van a hangsúly.

A régió jó adottságokkal rendelkezik mind az egészségmegőrzést és karbantartást élményszerű programként nyújtó fitness és wellness turizmus fejlesztésére, mind pedig a gyógyturizmus fejlesztésére.

Adottságaink: víz, klimatikus adottságok, szép környezet, testi, lelki, szellemi kikapcsolódás lehetősége.

A fitness és wellness turizmus területén a szükséges infrastruktúrális feltételek még hiányoz-nak, azonban 2001-2002. évben a pályázati rendszernek köszönhetően több fejlesztés is elin-dult.

A régióban egyre több helyen található gyógy-termálvizek önálló, nemzetközi vonzerőt képviselő turisztikai termék kialakítását teszik lehetővé.

A terméktípus fogadóképességének kiépítettsége szempontjából vegyes a helyzet:

- Tradicionális gyógyfürdőink - Hévíz, Zalakaros - jól kiépítettek, folyamatos fejlesztés alatt vannak, az európai vendégkör által jól ismertek, a piacokon jól bevezetettek.
- Régi, de kevésbé fejlesztett gyógyfürdők, amelyek komoly beruházást igényelnek. Pl.: Csisztafürdő
- Ki nem épített termálvízforrások. (Pl.: Balatonszemes, Siófok, Nagyberény, Táska, Fonyód, Somogyszentpál, Tapolca, Marcali, stb.)

4. Borturizmus

A vonzerő: A régió 6 borvidéke, 2000 éves tradíciók

A magyarországi borturizmus fiatal turisztikai terméktípus, régióban különleges helyzetben van. Az ide érkező nyári vendégkör számára mindig is egy kellemes program lehetőség volt a borkóstoló, a vendéglátással egybekötött pincelátogatás. A programokat többnyire a vendéglátás képviselői nyújtották, így a bortermelő gazdák kiszorultak a szolgáltatásokból. Az idegen, olcsó borok régiókba hozatala és a borhamisítás okozta árzuhanás miatt a termelők a jövedelemtermelő képesség növelésének lehetőségét a klasszikus borturizmus kialakításában látják.

A régióban elsőként 1999 nyarán a Balatonfelvidéki Borvidéken alakult meg a borút egyesület, amely a borvidéki borút kialakítását és működtetését tűzte ki célul. Ma már 6 borút egyesület működik, amelyek sajnálatos módon nem fedik le az hat ismert borvidék (Badacsony, Balatonfüred–csopaki, Balaton-felvidéki, Somlói, Dél-balatoni, Balaton–melléki (zalai)) területét.

Az egyes borút egyesületek a klasszikus borút kialakításának eltérő szintjén állnak. A borút, mint turisztikai termék kialakítása - fogadóhelyek kialakítása és minősítése - marketing munkája - tájékoztató táblarendszere, kiadványok - piacra vitele feltétlenül támogatást igényel.

Hosszú távon célszerű az egyes egyesületek összefogásának ösztönzése és a balatoni borút kialakítása. Ezáltal egy színes, tartalmas, nagy területet felölelő, európai összehasonlításban is versenyképes kínálatat jelenhetünk meg a turisztikai piacokon.

5. Kulturális turizmus

A vonzerő: A magyar kultúra tradíciói

A magyar kultúra ezeréves hagyományaira építő kulturális turizmus területén kínálunk ma már sokszínű, de jelentős vendéglétszámot vonzó rendezvény a régióban rendkívül kevés. A jelenlegi kínálat a balatoni tartózkodást teszik színesebbé, növelve ezzel a régió vendégmegtartó képességét. Meggondolandó a kapacitások jobb kihasználása érdekében az elő-, vagy utószezon időszakban egy szuperprodukció létrehozása, amely önálló vonzerővel rendelkezik és a tótól, időjárástól függetlenül vendéget eredményez a régióban.

6. Konferencia turizmus

A Balaton Régió turizmusának erős szezonalitása, a szezon folyamatos rövidülése miatt, a szállodai kapacitások jobb kihasználása érdekében a szállodák a konferencia turizmus területén próbálják meg pótolni kieséseiket. Fogadóképességük a kisebb létszámú konferenciák, szemináriumok fogadására alkalmas.

A konferencia- és szekciótermekkel rendelkező szálláshelyek is sok esetben technikai fejlesztésre szorulnak.

A szétszórt, koordinálatlan fejlesztések eredményeként hiányos a turisztikai kínálati elemek komplex turisztikai termék formálása, mely szűkíti az idegenforgalmi szezont

További problémát jelent, hogy nem megoldott a partközeli és a háttértelepülések közötti együttműködés.

Kereslet

A regisztrált vendégek száma 2000. évben 1,3 millió fő volt, az átlagos tartózkodási idő 5-6 éjszaka között alakult. A belföldi és külföldi (főként német nemzetiségű) vendégforgalom aránya a 90-es évek végére kb. 40% - 60% nagyságban realizálódott, előbbi növekvő tendenciája mellett.

A balatoni turizmus teljes nagyságrendjének nyomon követésére nincs lehetőség, tekintettel arra, hogy az elmúlt években regionális utasszámlálásra nem került sor, a hivatalos (rendszeresen közölt) statisztika pedig csak a regisztrált szálláshelyek vendégforgalmát figyeli meg. A különböző reprezentatív adatfelvételek alapján számításokat végeztünk a Balaton Régió teljes vendégforgalmára vonatkozóan.

2.1. táblázat: A Balaton régió teljes vendégforgalma

	Vendégek száma		Vendégéjszakák	
	1999.	2000.*	1999.	2000. *
Kereskedelmi szálláshelyek	967	1.080	929	5.550
Regisztrált magán szálláshelyek	333	370	2.277	2.500
Többi szálláshely bérbevétele	250**	270**	2.000	2.150
Saját, rokonok, vendégek forgalma (nem bérelt)	6.500**	7.000**	40.000**	45.000**

* Előrejelzés

** Becslés

Forrás: KSH

Mindezek alapján a nem regisztrált szálláshelyekkel együtt (intézményi, vállalati üdülők, adózás alól kivont fizető-vendéglátó helyek, bérelt és saját, rokoni, baráti alapon átengedett nyaralók, hétvégi házak, külföldi ingatlanok) **a Balaton Régió éves teljes vendégforgalma kb. 8,5-9 millióra, illetve kb. 55 millió vendégéjszakára becsülhető.** A számítások szerint a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma az összforgalomnak hozzávetőlegesen egytizede, ugyanakkor ebből a vendégkörből származik a Balaton Régió teljes turisztikai bevételének meghatározó része.

A regisztrált kereskedelmi és magán szálláshelyek adatai alapján a vendégforgalom legfontosabb jellemzői a következők:

- A kereskedelmi szálláshelyeket a külföldi és a belföldi vendégek nagyjából hasonló mértékben keresik fel. A magánszálláshelyeken viszont a turisták háromnegyede külföldi, ami nagyrészt azzal magyarázható, hogy a belföldi vendégek közül többen a nem regisztrált magán szálláshelyeket használják.
- A külföldi turisták elsősorban az igényesebb szállodákat (négy-, és háromcsillagos szállodák), az üdülőházakat és a kempingeket veszik igénybe.
- A külföldi és a belföldi vendégek zöme (85%-a) a Balaton partján lévő szálláshelyeket keresi fel. A Balaton part túlsúlya a kereskedelmi szálláshelyeknél is erőteljesebb a magán szálláshelyek forgalmában. A Balaton part 10 településére koncentrálódik a régió regisztrált vendégforgalmának csaknem kétharmada.

- A külföldi vendégéjszakák aránya a Balatonnál hosszabb ideje folyamatosan csökken: 1991-ben még 85% volt, ami 1999-2000-re kétharmadra mérséklődött. Ez részben azzal magyarázható, hogy az elmúlt évtized jelentős részében a külföldi forgalom nagyobb mértékben csökkent a kereskedelmi szálláshelyeken, mint a belföldi forgalom.
- A Balaton iránti kereslet lényegében négy országra (Németország, Hollandia, Dánia, Ausztria) korlátozódik. Ez a négy ország teszi ki a kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégéjszakáinak 85%-át, egyedül Németország 65%-át.

A balatoni turisztikai kereslet további jellemzői, hogy:

- a tényleges főidény (az ún. teltházás forgalom) az időjárás függvényében július-augusztus hónapokra (4-6 hétre) korlátozódik;
- az átlagos tartózkodási idő 4-5 nap,
- az átlagos költség az EU átlag alatti,
- a forgalom döntő részét a nem szervezett egyéni turisták adják;
- megnőtt a külföldi nyaralótulajdonosok száma, mely csökkenti a szálláshely szolgáltatást igénybevevők számát; illetve
- a balatoni vendégek fizetőképessége csökkent, melynek oka visszavezethető a kínálat és a marketing munka gyengeségeire.

A beszűkült piaci lehetőségek erőteljes marketing tevékenységet, összehangolt piaci felépést igényelnek a korábbi pozíciók visszaszerzése, a magas német forgalom és a belföldi vendégek megőrzése érdekében. Változtatni szükséges a piaci munkán is, mivel a kereslet az egyéni utazások irányában tolódik el.

A Balaton régió marketing tevékenységét illetően jelentős intézményi átalakulások történtek az elmúlt években.

2000. január 1-én létrejött a Magyar Turizmus Rt. Balatoni Regionális Marketing Igazgatósága (BRMI). Az Igazgatóság elsődleges feladata:

- a Régió image-ének, és ehhez kapcsolódóan arculati elemeinek (kiadványok, marketing eszközök) kidolgozása, valamint
- hatékony marketingkommunikációs programterv összeállítása a célcsoport – szegmens – termék szempontok alapján.

2000. szeptemberében a Marketing Igazgatóság beolvadt a Balatoni Regionális Turisztikai Projekt Irodába (BRTPI). Ennek eredményeként az Iroda feladatköre a marketing tevékenység mellett az alábbi területekkel bővült ki:

- a Balaton Régió turisztikai fejlesztési projektjeinek célirányos előkészítése, menedzselése,
- a vállalatközi szféra fejlesztését szolgáló pályázati források nyomon követése,
- a befektetési lehetőségek felkutatása,
- a pályázati munkát elősegítő tanácsadás, ideértve a kapcsolódó információs és szolgáltató tevékenységeket.

Szálláshelyek

Az ország szálláshelyeinek többsége – becslések szerint mintegy 500 ezer férőhely – a Balaton Régióban található.

2.2. táblázat: A Balaton régió szálláshelyeinek kapacitása (ezer férőhely)

	1999.			2000. *		
	Kereskedelmi szálláshely	Magán szálláshely	Összes* szálláshely	Kereskedelmi szálláshely	Magán szálláshely	Összes* szálláshely
Balaton-part	80,6	175,0	255,6	79,0	175,0	254,0
Háttértelepülések	10,9	25,0	35,9	11,0	25,0	36,0
Balaton régió	91,5	200,0	291,5	90,0	200,0	290,0

* Részben számított adatok.

FORRÁS: KSH

A társadalmi-, gazdasági- rendszerváltást követően a Balaton-parti kereskedelmi szálláshelyek kapacitása másfélszeresére bővül, elsősorban a szállodákban, panziókban és turistaszállásokon. Ugyanakkor a korábban domináns kempingek kapacitása csökkent. A szállodai férőhelyek száma jelentősen (csaknem háromszorosára) nőtt, elsősorban a volt üdülők nyílt forgalma szálláshellyé történő átalakulása következtében. A Balaton parton ötszallagos szálloda továbbra sem található, a négycsallagos szállodák kapacitása pedig lényegében változatlan. (Ettől eltérően a négycsallagos gyógyszállók kapacitása növekvő és a háttértelepüléseken, főként Hévízen, meghaladja a 2600 férőhelyet.) **Az átalakított és felújított szállodák zöme alacsonyabb kategóriájú, korlátozottan képes megcélozni az igényesebb, illetve nívósabb szolgáltatásokat elengedhetetlen követelményként számon tartó közönséget.**

A régióban 2000. évben a partközeli településeken 133, a háttér településeken pedig 36 szálloda üzemelt és a férőhelyek több mint harmada ezekben várta a vendégeket. A szállodákéhoz hasonló, de családiasabb jellegű komfortot nyújtott a térségben lévő, közel 5000 férőhelyet kínáló 123 panzió is. Az egyéb szálláshelyek kategóriájában 12 turistaszállás, 65 kemping közel 40 000 férőhellyel, 86 üdülőház, valamint új típusként 13 ifjúsági szálló kínálja szolgáltatásait.

A korábbi évtizedekben épült Balaton-parti családi üdülőknek, hétvégi házaknak köszönhetően a vendégek fogadásában jelentős szerepet játszik a magán szálláshelyek értékesítését magába foglaló fizető vendéglátás. Problémát jelent azonban, hogy a magánszálláshelyek jelentős része bejelentés nélkül végzi tevékenységét és így kívül esik a KSH regisztrációján. Ezért a nyilvántartásban részt vevő 290 ezer kereskedelmi szálláshely és a bevallott (regisztrált) magán szálláshelyek a régió szálláshely-kapacitásának csak közel 60%-át fedik le.

Az idegenforgalmi infrastruktúra jelentős részben korszerűtlen, minőségi kínálata kifo-gásolható.

A fentiek alapján a jelenlegi kínálati struktúrában elsősorban a korszerűsítésre, szolgáltatási csomagok kialakítására (termék-kreativitásra) és a kedvelt üdülőfalvak létesítésére indokolt koncentrálni, illetve pályázati rendszer keretében a támogatásokat ilyen jellegű beruházásokra fordítani. Ha a turisztikai kínálat jelenleg feszítő gondjai, a torz struktúrák, a nem adózó illegális vendégszerzők tevékenysége mellett a balatoni fejlesztési tevékenység leáll, a támogatás megszűnik, az a Balaton turizmusának tartós visszaeséséhez vezethet.

A viszonylag gyorsan növekvő árak a hazai közönség jelentős része számára elérhetetlenül magasakká váltak, a magasabb jövedelműek és a külföldiek számára pedig az ár/érték arány

kedvezőtlen alakulása okoz visszatartó hatást, **azaz a szolgáltatások színvonala, a környezet kulturáltsága, a szakképzettség és a vendégről való gondoskodás nem áll összhangban a szolgáltatások árával.**

2.3 Kereskedelem, vendéglátás

A BKÜ területén a lakosságot és az évenként nagy számban idelátogató turistákat a kereskedelmi és vendéglátó vállalkozások látják el árukkal és szolgáltatásokkal. A térségben mintegy 5 ezer áruház, szaküzlet bolt vagy áruda működik, amelyeket kiegészítenek automata és mozgóárus értékesítők. Ebből több mint 3 ezer a part menti övezetben található. A nyári főszezon idején a kereskedelem is nagyüzemi jelleget ölt és a kapacitások csúcsra járatásával szervezik meg az áruforgalmat.

A kereskedelem színvonala az elmúlt években ugrásszerűen javult. Kibővült azon üzletek köre, ahol a korszerű marketing elveihez igazodva alakították ki az elárúsítóhelyeket, szervezték meg az áru utánpótlást, készletezést és értékesítést.

Szerkezeti, tulajdonosi viszonyait illetően sajátos kettősség jellemzi a kereskedelmet. Egyik oldalon a tőkeerős multinacionális vállalatok, amelyek új szakmai fogásokat, módszereket és természetesen felérhetetlen versenyhelyzetet hoztak, másik oldalon a nagy számú hazai kis- és közepes cég az utolérhetetlen alkalmazkodó képességgel, szakmai leleményességgel. Ez a versenypálya a térség jó ellátásának az alapja.

A szakterület élőmunka igényessége jelentős, döntő fontosságú a foglalkoztatásban. **A terület szakember ellátottsága statisztikailag jó, de a munkaerő összetétele közel sem ilyen kedvező.** A cégek jelentős hányada a főszezonban alkalmi és főleg olcsó munkaerőt verbuvál a diákokból, amely helyenként a szakmai igényesség, pontosság, korrekt és igényes munkavégzés hiányát tükrözi.

A forgalom állandó növelésére ma már nincs lehetőség. A versenyhelyzetben az árresek nyomottak, a jövedelemtermelő képesség mérsékelt, így a rotáció nagy, évente több száz kisvállalkozás, illetve üzlet zár be gazdasági okokból.

A vendéglátó üzletek kínálata differenciált. A melegkonyhás üzletek szolgáltatásai iránt a kereslet visszafogottabb a korábbinál. A közétkeztetésben a gyorsbüfék hódítják el a legtöbb vendéget. Ezek jól felszereltek és valóban rövid idő alatt nagy számú vendég étkeztetését oldják meg.

A franchise rendszerű üzletek standardjai kiváló minőséget, színvonalas kiszolgálást és körülményeket biztosítanak. **Ezzel együtt csökken a helyi alapanyagokból készült ételek kínálata és a piacszerelők köre ezzel beszűkül.**

A vendéglátásra korábban jellemző etikai problémák kisebb számban, de előfordulnak. A piac tisztulásának folyamatához szükség lenne a szakmai szervezetek erőteljesebb összefogására.

A vállalkozások erejét ma leginkább a korszerű konyhai technológia kialakítása veszi igénybe. 2001. év végén lejár a HACCP élelmezés biztonsági rendszer bevezetésének határideje. A kis vállalkozások döntő többsége ennek nem tud határidőre megfelelni. Milliárdos nagyságrendű beruházásokra lenne szükség a BKÜ térség megfelelő szintre hozásához.

2.4 Ipar

A balatoni térség gazdasági szerkezete sokat változott, ezen belül az ipar szerkezete is. A Balatont körülvevő 3 megye iparából kevés található a partközeli és a háttértelepüléseken. Az ezer lakosra jutó ipari foglalkoztatottak száma itt a három megye átlagának mindössze 60 %-a. **A tó környékének ipara nem mondható jelentősnek,** a települések 61 %-án találha-

tó ipari munkahely, amely kb. 12 ezer főnek biztosít munkalehetőséget. **Az ipartelepek túlnyomó többsége kis létszámú.** A Balaton Régió ipara erősen koncentrált, Keszthelyen, Balatonfüzfőn és Marcaliban dolgozik az ipari foglalkoztatottak közel fele (Balatonfüzfőn több mint a negyede). Az ipari munkahelyek mintegy kétharmada a partközeli településeken található.

Az ipartelepek túlnyomó többsége a víztermelés, -kezelés, -elosztás és az - energiaellátás területén működik. Hasonló arányú – 20 % körüli - a vegyiparban dolgozók -aránya is. A közelmúltban fejlődésnek indult a híradástechnikai ipar, amely a régió ipari létszámának kb. egytizedét foglalkoztatja. Jelentős súlyt képvisel még a textilruházati ipar, a papírgyártás, a villamosipari gépgyártás és az élelmiszeripar. Ez utóbbi meghatározó és kiemelkedő részterületei az italgyártás (borászat, pezsgő, üdítő, és ásványvíz) a húsfeldolgozás és a malomipar.

A régió ipari vállalkozásai jellemzően nem vesznek részt vállalkozások közötti együttműködési rendszerekben (hálózatok, klaszterek, beszállítói rendszerek, stb.). A fejlődés szempontjából ezen irány erősítése szükséges.

A régió egyes ágazatai fejlődésének gátat szab továbbá a régióra vonatkozó szigorú környezetvédelmi szabályozás, mely következtében a vegyipar és egyéb környezetterhelő ágazatok fejlődési lehetősége nem biztosított.

Az ipari szektor fejlesztése elsősorban a turizmushoz kapcsolódó ágazatokban fontos, hogy kellő háttérrel teremtsenek a turizmus fejlődésének. Ezen ágazatok az építőipar, hajógyártás, műanyag feldolgozás, fém és lakatos ipar, nem környezetterhelő szerelő ágazatok, csomagolóanyag ipar, faipar, üvegipar, stb.

2.5 Mezőgazdaság

A Balaton Régió mezőgazdasági művelés szempontjából kevésbé kedvező termőhelyi adottságokkal rendelkezik. A termőföldek – a keleti part közelében lévő mezőségi talajok kivételével – általában a gyengébb minőségűek közé sorolhatók és magas a szélsőségesen rossz, vizegyes, lápos, sekély termőrétegű talajok aránya. **Kiseb az országos átlagnál a mezőgazdaságilag művelt területek aránya is.** Ugyanakkor az agrárágazat minden szakága számára találhatók kedvező termőterületek (szántóföldi termelés, kertkultúra, szőlő- és gyümölcsstermesztés, állattartás, hal- és vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás).

A növénytermesztés ágazatai közül a szőlőtermesztés kiemelkedik, a balatoni táj egyik meghatározó, jellegzetes és idegenforgalmi szempontból is nagyon értékes jellemző vonását biztosítva. A gyümölcsstermesztés lehetőségei eléggé kihasználatlanok, nem képvisel jelentős súlyt a Siófok környéki ültetvények kivételével.

Az állattenyésztés lehetősége - a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetre vonatkozó környezetvédelmi előírások betartása mellett – adott, azonban a gazdasági változások miatt az ágazat visszaesése figyelhető meg.

Az elmúlt évtizedben az agrárágazatban is alapvetően átalakult a szervezeti rendszer a nagyüzemi szervezetek zömének szétesésével. Ez az átalakulás - nem arányosan - valamennyi területen ment végbe. Az agrárium egyes részei – elsősorban a szőlészet és borászat – lendületes minőségi változáson és az utóbbi 2-3 évben érezhető növekedésen ment keresztül. Sajnos a pozitív változások mellett is megfigyelhető a gondozatlan szőlőterületek számának növekedése és a szőlő kultúra csökkenése. A magánosítás kiterjedt a családi gazdaságokra alapozott kisgazdaságokat és a célzott támogatási rendszer még inkább gyorsította, a hatékony, életképes gazdaságok megerősítését. A korábbinál nagyobb mértékű a piaci alkalmazkodás és a nagyüzemi termelés mennyiségi stratégiája helyébe a minőségi termékek felé fordult az ágazat.

A termékpiaci marketing módszereinek terjedésével a szelekció is gyorsult. Egyes termelők már a kezdeti lépések után kiszorultak az ágazatból és a művelésre alkalmas területek bérleti rendszerbe, vagy eladásra kerültek. **Az egyéni gazdaságok száma arányaiban az országos átlag alatti (mindössze 2,7 %-a az országosnak).** Ez is kifejezi, hogy a területek felhasználási irányában a prioritás már évtizedek óta a telkesítés, üdülőövezetek, parkok kialakítása, és a településbővítés.

Napjainkban a térség mezőgazdasága a helyi piacok ellátására alapoz. Ez azonban a versenyképesség hiányában gyakran okoz traumákat. Más térségekből – főleg az alföldi termelőktől – ide szállított zöldség, gyümölcs még a szállítási költséggel és kereskedelmi haszonnal is versenyképes a helyi termékekkel.

A Balaton Régióban mintegy 39 ezren foglalkoznak mezőgazdasági tevékenységgel, azonban csak kis részüknek jelenti ez a főfoglalkozást. Az egyéni gazdálkodók háztartásához a térség lakosságának kb. 46 %-a tartozott. A statisztikák ugyan nem érzékeltethetik, de a lakosság vizsgálata során megállapítható, hogy a korábban mezőgazdasággal foglalkozó helyi lakosság számára egyre inkább a szolgáltatások, főleg a turisztika körébe tartozó területek biztosítanak megélhetést.

Balaton Régióban az agrárgazdálkodás fejlesztése a parttól távolabbi települések szempontjából kiemelten kezelendő terület, hiszen ezen települések lakossága megélhetés szempontjából a mezőgazdasághoz áll legközelebb. **Ezért az ágazat fejlesztése mindenképpen indokolt, azonban fejlesztésénél szem előtt kell tartani a környezet érdekeit a környezetkímélő technológiák adaptálásával, illetve az ágazat szereplőinek alkalmazkodnia kell a folyton változó piaci viszonyokhoz.**

2.6 Halászat, horgászat

A Balaton halállománya a megelőző évtizedekhez képest lényegesen csökkent, különösen az őshonos halak esetében. A csökkenés részben a szaporodás és az ivadék életben maradásának esélyei romlásával, részben a túlhorgászással, túlhalászással, az illegális halfogások növekedésével magyarázható.

Ma a halászat és a horgászat egyaránt kedvezőtlenebb helyzetben van, mint az előző évtizedekben. A fogási eredmények csökkennek és a zsákmány összetétele is kedvezőtlenebb. A halászat esetében a jól értékesíthető nemes halak arányának csökkenése tovább hátráltatja a gazdaságos működést, a horgászatban emellett a nagytestű példányok hiánya rontja a tó horgászati értékét.

A Balatonon és környékén (Marcali tározó, Kis-Balaton) a halászati jog kizárólagos birtokosa a Balatoni Halászati Rt., mely cég kezében központosul a tó halállományával kapcsolatos összes gyakorlati program.

A Halászati Rt. fontosabb tevékenységei a természetes vízi halászat, a halszaporítás, ivadék előállítás, a tógazdasági ivadéknevelés, a tógazdasági áruhal előállítás, halfeldolgozás és értékesítés, horgásztatás, vendéglátás, halörzés, halvédelem.

2.7 Erdő-, és vadgazdálkodás

A Balaton Régió területén 76.235 ha erdőterület, ami 25,9 %-os erdősültséget jelent. Ennek 30%-a védelmi rendeltetésű, 67 %-a gazdasági, 3%-a turisztikai rendeltetésű. A parti települések erdősültsége alacsony (12 % körüli), a parttól távolabbi területek és a Balatonra néző domboldalak jelentős része erdővel borított. Lecsökkent a közjóléti-parkerdők területe. Az erdőterületek növelése a környezet védelme, a kedvezőtlen mezőgazdasági területek hasznosítása és a közjóléti funkciók figyelembe vételével is indokolt.

Az agrárium speciális területe a vadgazdálkodás. **A Balaton környékének sajátos mikroklímája és flórája, nem különben a kiterjedt erdőterületek és a hagyományosan gondos vadgazdálkodás ideális feltételeket biztosít a vadállomány fenntartásához.** Mivel a turisztika egyik sajátos területe is, így különleges szerepe van a szezon hosszabbításában. A Balaton környékén főleg vaddisznót, őzet, szarvast, muflont vadásznak.

3 Infrastruktúra

3.1 Kommunális infrastruktúra

A régió vagyonának minőségi eleme a kiépített és épülő kommunális infrastruktúra, mely az országos átlaghoz képest 10 %-kal magasabb ellátottságot jelent.

3.1.1 Lakásellátottság

A kommunális infrastruktúra egyik eleme a lakásállomány, lakásellátottság, amely a Balaton Régióban - hasonlóan az országoshoz - csak mérsékelten gyarapodott a kilencvenes években. Magyarországon a lakásállomány a kilencvenes évek elejétől a végéig 3,4 %-kal, a Balaton Régióban 5,5 %-kal gyarapodott. A térségben található 100.332 lakás az országos lakásszám 2,5 százalékát teszi ki. Az országos átlaghoz viszonyítva **kedvezőbbek a lakásellátottság jellemzői**, amit a következő táblázat is alátámaszt.

3.1. táblázat: Összefoglaló táblázat a régió lakásellátottságáról

Megnevezés	Partközeli	Háttér	Régió	Országos	Régió/ ország %
Lakónépesség	125.243	117.431	242.674	10.174.442	2,4
Lakásállomány	54.608	47.724	100.332	4.010.781	2,5
100 lakásra jutó lakos	229	257	242	254	95,3
Épített lakások száma	761	474	1.235	28.257	4,4
1000 lakosra jutó épített lakás	6,1	4,0	5,1	2,8	182,1
100 épített lakásra jutó megszűnt lakás (nettó lakásszaporulat)	5,4	16,7	9,7	23,3	41,6
Épített üdülők száma	226	9	235	1.260	18,6

Forrás: A Balaton és környéke, KSH 1998

A laksűrűség -100 lakásra jutó népesség - a Balaton Régió egészében folyamatosan alacsonyabb értékeket mutat az országos átlagnál (kisebb létszámú családokat és az egyedülállók arányának növekedését feltételezi).

A Balaton Régióban a kilencvenes években több mint 5000 lakás épült fel (családi házas lakásépítés a meghatározó), mintegy kétharmada a partközeli, harmada a háttértelepüléseken, ami az ország területén ugyanebben az időszakban felépült lakások 4,6 százaléka.

Kedvezőbb az országos átlagnál a nettó lakásszaporulat, mely a lakásépítések és lakásmegszünések egymáshoz viszonyított arányát fejezi ki. A balatoni körzetben az új lakások mintegy tizede, míg országosan több mint 20 százaléka a megszűnt lakásokat pótolja.

Az üdülőépítések száma hosszabb idősort vizsgálva országosan is csökkenő, bár **a kiemelt üdülőkörzetek közül a Balaton térségében épült a legtöbb üdülő** (2.232 nyaralóra adtak ki az illetékes építési hatóságok használatbavételi engedélyt).

3.1.2 Vezetékes gázellátás, energiahordozók

A régióban **az országos átlaghoz viszonyítva magasabb a vezetékes energiahordozókkal, a víz és csatornahálózattal, valamint a telefonnal való ellátottság mértéke.**

A vezetékes energiahordozók közül a fogyasztókat villamos energiával ellátó kiefeszültségű hálózat a Balaton környékén teljesen kiépítettnek mondható.

A térség elektromos energia ellátása az országos hálózathoz történik, a Balaton Régió területén számottevő erőmű nincs. Az egyetlen villamos erőmű a korszerű litéri gázturbinás erőmű

(120MW), amely csak más erőművek kiesése esetén, vészhelyzetben üzemel, az eddigi gyakorlat alapján havi 1-2 órát. A régió városaiban néhány kisebb teljesítményű távfűtőmű is található, azonban ezek együttes teljesítménye nem éri el az 5 MW értéket.

3.2. táblázat: Földgáz és villamos energia fogyasztás a Balaton Régió területén

Megnevezés	Partközeli	Háttér	Régió	Országos	Régió/ ország %
Gázellátással rendelkező település	19	45	64	1.732	3,69
Összes gázfogyasztó	34.954	19.368	54.322	2.591.000	2,09
Ebből háztartási	32.071	18.059	50.130	2.475.564	2,02
Értékesített gáz, 1000 m ³	160.701	63.713	224.414	8.980.000	2,49
Ebből: háztartásoknak	53.875	31.824	85.699	3.704.929	2,31
Egy háztartási fogyasztóra jutó évi vezetékes gázfelhasználás, m ³	1.680	1.762	1.710	1.538	111,89
Gázvezeték hálózat, km	918	614	1.531	58.053	2,63
Háztartási villamosenergia-fogyasztó	121.528	58.766	180.294	4.583.295	3,93
Háztartásoknak szolgáltatott villamos energia, MWh	208.625	129.944	338.569	10.056.442	3,36
Egy háztartási fogyasztóra jutó évi villamosenergia-felhasználás, kWh	1.717	2.211	1.878	2.199	89,31

Forrás: A Balaton és Környéke, KSH 1998

A lakások kereken 50 % -a földgázzal ellátott (országos: 61,7 %). A többi lakás olaj, szén, illetve fa fűtésű.

Minimális az alternatív/megújuló energia használata (fa, fahulladék). A régió igen **jelentős termálvíz vagyonnal** rendelkezik (> 15 MW, a felmérések szerint 31 °C –75 °C közötti hőmérsékletű hévíz található), amelyet azonban csak rekreációs, illetve gyógyászati célra hasznosítanak (Hévíz, Zalakaros).

A régió vízfolyásai a kis esés vagy a csekély vízhozam miatt nem alkalmasak a vízi energia hasznosítására.

A régióban keletkező biomassa (mezőgazdasági, erdészeti hulladék, nád, stb.) mintegy 900 MW hasznosítható teljesítményt képvisel, a lakossági hulladék energia tartalma 9-10 MW teljesítménynek felel meg.

A napenergia, a viszonylag magas napsütéses órák száma (mintegy 2000 óra/év) miatt igen jelentős potenciális energiaforrás, a régióra jutó napsugárzás teljesítménye mintegy 530.000 MW. Ez azt jelenti, hogy a régió teljes teljesítmény szükséglete (mintegy 450 MW) a régió területének 0,08 %-án lenne előállítható.

A szélenergiával kapcsolatosan nem állnak rendelkezésre adatok, de a kicsiny átlagos szélesség (3.5 m/s) nem jelent könnyen kiaknázható energiaforrást.

3.1.3 Ivóvízellátás, csatornázottság

A Balaton Régió infrastruktúrájában **központi helyet foglal el a víziközművek helyzete, ellátottság szintje és biztonsága, a helyben lakó népesség ellátásának folyamatos biztosítása, a pihenés alapvető feltételének megteremtése, továbbá ezen keresztül válnak megőrizhetővé a természeti-táji értékek.** A Balaton térség regionális szennyvízelvezetési, tisztítási és elhelyezési koncepciója alapján hét regionális csatornázási rendszert alakítottak ki. A fejlesztési program a tisztítókapacitást 1985-re 72 ezer m³/nap-ban határozta meg, 1995-re pedig 135 ezer m³/nap-ra való bővítést irányzott elő. A teljes üdülőkörzethez tartozó tisztítókapacitás nagysága 1999-ben 118,0 ezer m³/nap, az 1995-re tervezett kapacitás 87 %-a.

Ahol földrajzi lehetőségek biztosítottak (összhangban a Balaton törvény 9.§-val), a tisztított szennyvíz a Balatontól távolabb, idegen vízgyűjtő területen kerül elhelyezésre, 4 régió-

ban (I-es, II-es, VI-os, VII-es). Ahol a földrajzi lehetőségek nem biztosították a tisztított szennyvíz kivezetését, ott a megtisztított szennyvizek közvetetten (kisebb vízfolyásokon keresztül) vagy közvetlenül kerülnek vissza a Balatonba.

3.3. táblázat: A Balaton Régióban üzemelő szennyvíztisztító telepek jelenlegi helyzete

Szv. régió	Regionális szennyvíztisztító telep	Intézményi szennyvíztisztító telepek m ³ /d	Meglevő kapacitás m ³ /d
I.	Siófok		32.500
II.	Balatonlelle		14.400
III.	Kéthely *(B.ujlak)		4.000
IV.	Keszthely**		21.500
V.	Nemesgulács		1.800
	Révfülp		3.200
VI.	Balatonfüred		8.000
	Balatonfűzfő		12.000
VII.	Balatonakarattya		5.100
	Balatonfőkajár		2.500
Régiók összesen:			105.000
	Zánka	1.200	
	Aszófő	200	
	Balatonakali	200	
	Balatonudvari	70	
	Fővenyes	200	
Mindösszesen:			106.870
Régió kívüli üdülőkörzethez tartozó szv. telepek			
	Tapolca		5.000
	Marcali		4.000
	Kékkút		200
	Sármellék		150
	Zalakaros		1.000
	Nagyvázsony		500
	Somogy megyei kis telepek		310
Üdülőkörzetben a szennyvíztisztító telepek kapacitása összesen			118.030

Forrás: Balatoni Vízgazdálkodási Fejlesztési Program korszerűsítése, 2000

* próbaüzem 7000 m³/d kapacitása folyamatban

** nem közvetlen balatoni bevezetés, a tisztított szennyvíz a keszthelyi lápra kerül

A regionális rendszerek összesített adatai alapján a fejlesztést a következő táblázat mutatja be (e m³/nap):

3.4. táblázat: A regionális szennyvízelvezető és –tisztító rendszerek fejlődése

Év	1983	1991	1993	1999
Szennyvíztisztító kapacitás	59,65	80,1	80,5	105
Foszformentesítés	17,5	26,0	22,5	32,3
Tisztított szennyvíz kivezetés	28,0	51,6	54,1	74,5

Forrás: Balatoni Vízgazdálkodási Fejlesztési Program korszerűsítése, 2000

A számok alapján mind a szennyvíztisztító kapacitásban, mind a foszformentesítő kapacitásban, mind pedig a kivezetett tisztított szennyvíz mennyiségében jelentős növekedés volt 1993 és 1999 között.

A szükséges tisztító kapacitást nyári csúcs szennyvíz hozamra méretezték, ezért a telepek a év nagy részében alulterheltek. Túlterhelés nyári csúcsban is csak ritkán tapasztalható, melynek oka elsősorban csapadékvíz infiltráció (beszűrődés).

Nem megoldott a szippantott szennyvizek megfelelő elhelyezése, valamint a szennyvíziszapok kezelése és elhelyezése.

A csapadék lemosásának hatására a levonuló árhullámokat az áradó ágán szennyezi elsősorban a levonuló víz. A nagyobb településeken sokszor megjelenik nehézfém vagy olajszennyeződés. Kis településeken a háztáji állattartás következtében, a telekről lefolyó víz jelentős mértékben szennyezett szerves anyaggal, tápanyagokkal. Jelenleg a Balatonba jutó szerves szennyeződés közel 25 %-át (forrás: BVFP) a belterületi **csapadékvizek megoldatlan elvezetése** okozza.

A vízminőség védelem szempontjából **az elmúlt években nem a kívánatos összhangban történt a közüzemi víz és csatornahálózat fejlesztés.** (A csatornahálózat fejlesztésére és a szennyvíztisztításhoz szükséges műtárgyak létesítéséhez nem volt meg a pénzügyi fedezet, ez okozta az elmaradást.) A Balaton térségében a közüzemi vízhálózat 1991-1996 között 161 kilométerrel bővülve: 2.816 km, a zárt csatornahálózat 1991-1999 között 469 kilométernyi gyarapodás ellenére is csak: 1.458 km hosszúságú. A csatornahálózatok elhelyezkedésére a **nagy területi különbség jellemző.**

3.5. táblázat: Összefoglaló táblázat a közmű-ellátottságról

Megnevezés	Partközeli	Háttér	Régió	Országos	Régió/ ország %
Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza, km	1.716,2	1.099,7	2.815,9	59.729,7	4,7
Közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza, km *	1.259,6	198,69	1.458,35	22.731,9**	6,4

Forrás: A Balaton és környéke, KSH 1998

*DRV az adatszolgáltató, 2000

**Területi Statisztikai évkönyv, KSH 2000

3.6. táblázat: Ivóvíz- és szennyvízbekötések száma a Balaton szv. régiókban 2000. évben

Szv. Régió	Ivóvíz bekötés	Szennyvíz bekötés	Csatornázottság %	Csatornázott területen csak ivóvízbekötés	Műszakilag lehetséges szv. bekötés szám	Fejlesztés nélkül elérhető csatornázottság %
I.	22.847	13.936	61	4.971	18.907	83
II.	15.519	9.128	59	4.986	14.114	91
III.	12.088	7.147	59	4.521	11.668	97
IV.	20.847	10.874	52	1.949	12.823	62
V.	10.068	1.865	19	1.361	3.226	32
VI.	22.316	10.001	45	5.451	15.452	69
VII.	8.259	4.763	58	2.428	7.191	87
Összesen	111.944	57.714	52	25.667	83.381	74

Forrás: Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, Balatoni Kirendeltség, 2001

Az 2000. év végén a balatoni üdülőkörzet minden települése rendelkezett vezetékes ivóvízzel, továbbá a települések 52 százaléka csatornázott volt. A szennyvízcsatorna-hálózatra csatlakozó lakások aránya ennél természetesen magasabb arányú, hiszen a csatornázottság elsősorban a városokra és a nagyobb lélekszámú községekre jellemző.

3.1.4 Telefon-ellátottság

A kilencvenes években történt kapacitásbővítés eredményeként a térségben felszerelt telefonok mindegyike alkalmas belföldi és nemzetközi távhívásra. A lakásokban felszerelt mintegy 66 ezer készülék mellett az üdülőkörzet 151 településén összesen kétezernél is több nyilvános telefon található, kiegészülve a mobil hálózatok által kínált szolgáltatásokkal.

3.1.5 Informatika, információs társadalom

A régióban **nem megoldott az információs infrastruktúra kiépítése** egyrészt a szervezetek, másrészt a vállalkozások között.

A régió 12 statisztikai kistérségében 1-1 teleházat üzemeltetnek, ahol részben humánerőforrás, részben technikai hiányosságok miatt nem megfelelő az információ –szolgáltatás. A régió önkormányzatainál sem megoldott az információs infrastruktúra kiépítettsége. A déli parton kedvezőbb a helyzet, ott az önkormányzatok kb. 90%-nál jól kiépített információs rendszer működik, míg az északi parti önkormányzatok ettől messze elmaradnak.

Jelenleg az USA-hoz képest 1/5, az Európai átlaghoz képest 1/3 a rendelkezésre álló számítógépek és Internet előfizetések száma Magyarországon, a régióban - elsősorban a háttértelepüléseken - még ennél is rosszabbak a mutatók.

3.1.6 Hulladékgazdálkodás

A Balaton Régióban végzett felmérés szerint az itt keletkező szilárd kommunális hulladék mennyisége (132 település bevallása alapján) több mint évi 575.815 laza m³ (1999-es adat), azaz 143.954 tonna.

A térségben a szervezett **hulladékszállítás többnyire megoldottnak** tekinthető. A 123.023 lakó-épületből és üdülőből 91.482-t kapcsoltak be a szemétszállításba, ami 74 %-os aránynak felel meg. A rendszeres szemétszállítás során igénybe vehető úthálózat hossza 3.121 km, melynek 58 %-a van szilárd burkolattal ellátva. Az üdülőkörzet területén **121 illegális hulladéklerakó** található, amelyeknek megszüntetéséről általában az önkormányzatok igyekeznek gondoskodni.

A Balaton Régió területén 9 engedélyezett hulladéklerakó működik, amelyek évente 140.000 tonna hulladékot fogadnak. A hulladéklerakók az európai uniós követelményeknek nem felelnek meg.

A hasznosítható hulladékok szelektív gyűjtése néhány településen megkezdődött (elhanyagolható a hulladék energetikai vagy komposztáláson keresztüli hasznosítása).

Regionális szinten megoldatlan a lakossági veszélyes hulladék (szárazelem, akkumulátor, világító testek, stb.) szervezett gyűjtése és ártalmatlanítása, valamint az építési törmelék újrahasznosítása és elhelyezése.

3.7. táblázat: Engedéllyel rendelkező hulladéklerakók a Balaton Régió területén

Telephely	Megjegyzés, (maradék kapacitás)
Balatonfüred	Agyag szigetelésű, (néhány év)
Balatonrendes	Agyag szigetelésű
Tapolca	Agyag/bentonit szigetelés, érzékeny területen (10 év)
Balatonszabadi	Különösen érzékeny terület, csurgalékvíz kezelés megoldatlan
Zamárdi	Szigetelés nélküli, a Balaton parttól 3.5 km-re (30 év)
Ordacsehi	Szigetelés nélküli, talajvíz monitoring van (30 év)
Balatonkeresztúr	Hamarosan bezárásra kerül
Látrány	Tümořitett anyag szigetelés, csurgalékvíz gyűjtés van (10 év)
Marcali	Korszerű védelem, kis kapacitás (140.000 m ³)

Forrás: Balatoni Hulladék Konzorcium 2000

A termelési hulladékok közül elsősorban a termelési veszélyes hulladékokról áll rendelkezésre adat: a Balaton Régióban 16.115 t termelési veszélyes hulladék keletkezik. (Az olajos iszapok és szennyezett talaj ártalmatlanítási lehetősége a térségben biztosított.)

A térségben egy veszélyes hulladékégető működik a Nitrokémia Rt. üzemeltetésében, amely szilárd veszélyes hulladék égetésére alkalmas.

3.8. táblázat: A Balaton Régió köztisztasági adatai

Megnevezés	Partközeli	Háttér	Régió	Országos	Régió/ ország %
Úttisztításba bevont település	13	5	18	383	4,7
Rendszeresen tisztított közterület, 1000 m ²	1.782	439	2.221	66.502	3,3
Hulladékgyűjtésbe bevont település	40	93	133	1.890	7,0

Forrás: A Balaton és környéke, KSH 1998

A Balaton Régió településeinek rendszeresen tisztított közterülete 2.221 ezer m² és ennek 93 %-a a városok területén található. A városok közterületének 63 %-a szilárd burkolatú, és a rendszeresen tisztított teljes terület egyharmadát géppel takarítják.

A városokban található közhasználatú zöldterületek nagysága 11 ezer m², és ennek 85 %-a a partközeli városokban található. A partközeli városok zöldterületeinek 55 %-a park, 1 %-a játszótér.

3.2 A közlekedési infrastruktúra

A régió közlekedési infrastruktúrája folyamatosan növekvő mértékben, környezetkímélő módon bővül. A **vízi- és légi közlekedés alpinfrastruktúrája széleskörű**, gazdasági szerepe azonban csak jelentős fejlesztésekkel növelhető. Az általános térségi jellemzők jobbakk az országosnál. A gazdasági, társadalmi, településhálózati adatok általában az országos átlagnál magasabbak. Kiépültek azok az infrastrukturális rendszerek, amelyek a települések és az idegenforgalom működtetéséhez szükségesek, a szezonális igényekre kiépült kapacitások az egész évben rendelkezésre áll(hat)nak.

A fő közlekedési utak közül a 7. sz. a déli part elsőrendű tengelye, mely az autópálya építéssel még erősebb szervező elemmé válhat. Fontos úthálózati elem a 65-ös, 67-es, 68-as másodrendű főútvonalak, szerepük elsősorban a partközeli területek parthoz kapcsolásában jelentős. Az északi part legfontosabb áramlási közúti tengelye a 71-es főközlekedési út, melybe a 72-es, 73-as, 82-es, 84-es, 75-ös és 76-os jelű másodrendű tengelyek csatlakoznak be. A part közeli települések közötti összekötő utak hiányoznak, különösen az észak-somogyi térségben. A nyugati, déli és északi határról a Balatont megközelítő utakon alacsony az átlagos utazási sebesség.

3.9. táblázat: Az üdülőkörzetbe eső fő és alsórendű úthálózat (km)

Megnevezés	Főút	Alsórendű út	Autóút, autópálya	Forgalom terhelés főúton (jármű/nap)
Zala megye	11,0	51,0	-	7453
Somogy megye	134,0	304,0	24	5793
Veszprém megye	118,9	395,4	12	9864
Összesen	263,9	750,4	36	

Forrás: Veszprém-, Somogy-, Zala Megyei Állami Közútkezelő Kht-k, 2001.

A forgalmi szempontból **legterheltebb a 71. számú II. rendű főút** (itt a mért forgalomnagyság Balatonfüred térségben 27.865 jármű/nap, Gyenesdiás térségében 11.412 jármű/nap), ezért az átlagos menetsebesség jelentősen lecsökkent a keletkező forgalmi dugók következtében és különösen lakott területeken nem kívánatos környezeti hatások jelentkeznek (zaj, levegőszennyezés).

A burkolatok állapota a főutakon is csak egyes szakaszokon megfelelő, míg jelentős hosszban teherbírásuk és felületük épsége nem elégíti ki a forgalmi követelményeket. A mellékutak vonalvezetése, keresztmetszete és burkolatállapota nem felel meg különösen a nyári idegenforgalom időszakában megnövekedett jármű-és kerékpáros forgalomnak.

Az utak vízelvezetése nem megfelelő és további gondot okoz, hogy az útmenti területek vízrendezésének hiányában gyakori az utak iszappal és vízzel való elöntése.

A Balaton körüli kerékpárút felmért nyomvonala 210 km, ebből kiépült kb. 130 km. A közvetlen cél, hogy 2002-re a Balaton körül-kerékpározhatóvá váljon. A leghosszabb összefüggő szakasz Balatonakarattya és Csopak között található, ez kb. 30 km-es. Rövidebb szakaszok vannak még a zalai részen (Kis-Balaton - Fenékpusztá), illetve a déli parton, több helyen és több szakaszban (Siófokon, Balatonszemesen, Balatonlellén, Balatonbogláron, Fonyódon). Ezáltal a tó déli partjának szinte teljes hosszában, több mint 80 km-en át vezet egy kerékpárbarát útvonal.

A Balaton Régió fő áramlási tengelyei a vasúti közlekedésben a Budapest – Balatonszentgyörgy – Nagykanizsa - Murakeresztúr és a Budapest-Tapolca vonalak (a tó közvetlen partján haladva személy-, gyors-, Inter-City vonatpárokkal szolgálnak). Jelentős a nemzetközi átmenő és célforgalom szerepe is. A Balaton déli és északi partjának vasúti közlekedési viszonya jelentős eltérést mutat. A déli parton villamosított nemzetközi vasúti fővonal (100-120 km/h) található korszerű biztosító berendezésekkel, míg az északi part 80 km/h sebességű, lassújelleggel erősen tagolt vasúti pályával dízelvontatással ellátott terület. Az északi oldal pályaszakaszának villamosítási tervei folyamatban vannak, amelyet környezetvédelmi és energiagazdálkodási szempontok indokolnak.

A belvízi hajózás az idegenforgalmi szezonban turisztikai célokat is szolgál, míg a személyhajózás szempontjából a leggyorsabb közlekedési eszköz a Balaton északi és déli partja között. A menetrendi hajójárat sűrűsége a mindenkori igényekhez igazodva április közepétől október közepéig biztosítja az átkelést az utasok számára, ami 6 hónapos közlekedési lehetőséget jelent. A Szántód-rév-Tihany-rév közötti kompjárat gyakorlatilag 9 hónapon keresztül a Balaton közúti HÍDJA, amely nemcsak a két part közötti turista gépjármű átkelést biztosítja, hanem a két part közötti napi közlekedési feladatokat is megoldja ezen időszak alatt (1.450 m-es távolság megtétele mindössze 7 perc alatt történik).

A régió légi úton történő elérhetősége, megközelíthetősége is biztosított. Jelenleg két repülőtér (Sármellék, Siófok-Kiliti) fogadja a térségbe érkezőket, illetve folyamatban van a szentkirályszabadjai, jelenleg katonai repülőtér polgári, valamint a tapolcai repülőtér kereskedelmi célú hasznosítása is.

Nemzetközi közlekedési összeköttetések

Két közép- európai közlekedési folyosó (a IV. és az V/C.) érinti a térséget, míg az V/B. jó megközelítést nyújt.

A Balaton Régió települései közül közvetlen nemzetközi összeköttetéssel 34 település rendelkezik, ebből vasúti kapcsolattal 12, nemzetközi autóbusz megállóhellyel 28 település, mindkét kapcsolati formával mindössze hat település. A Balaton déli partján található települések jelentős része közvetlen vasúti kapcsolattal rendelkezik Románia, Horvátország, Szlovénia, Olaszország és a nyári időszakban Szlovákia felé.

Az M7-es autópálya olyan nemzetközi, illetve országos jelentőségű kapcsolat, amely évtizedek múlva a legfontosabb közlekedési pályák egyike lesz. Az európai közlekedési tengely (V. helsinki folyosó), amelynek a Velence-Koper/Trieszt-Ljubjana-Budapest-Ungvár-Lviv kapcsolatot kell biztosítania, jelentős területfejlesztő erőt jelent.

4 A környezet állapota

A Balaton üdülőkörzetben alapvető környezetvédelmi feladat a vízi üdülési igényeknek megfelelő környezeti állapot biztosítása, a javulás folyamatának biztosítása, a vízminőség területén az 1960-as évek elejének megfelelő állapot elérése.

A jelenlegi környezeti problémák részben a múltban gyökereznek, részben pedig napról napra újratelemződnek. Múltból eredő probléma az üledékben felhalmozott foszfor okozta belső terhelés, és a korábban erősen szennyező ipari területek talaj és talajvíz szennyezése. További probléma a zsúfolt főutakon a fokozott járműforgalom okozta levegőszennyezés.

4.1 Környezet- és természetvédelem

A természetvédelem helyzetét, adottságait, múltját meghatározó fontosabb tényezők:

- A Balaton közvetlen parti sávja nagy mértékben beépült művi környezet (a tó 235 km hosszú partvonalából a jelenleg szabályozott parthossz összesen 107,5 km). A beépítések és idegenforgalmi fejlesztések hozzájárultak ahhoz, hogy a vízminőség és a természetvédelem szempontjából egyaránt fontos vízparti nád, sás és gyepterületek egy jelentős része napjainkra kipusztult.
- A parti sáv beépítése mellett felértékelődnek az ún. "háttérterületek", amelyek a **partvontól távolabb** fekszenek, **viszonylagos eredetiségüket jobban megőrizték** (a Káli-medence népi építészeti értékei).
- A talajerózió a Balaton-térség igen jelentős területi és vízi-környezeti kihatású jelensége. A **vízgyűjtő domborzati viszonyai kedveznek az eróziós folyamatoknak** (magaspart, a talaj gyenge szerkezetének következtében jelentős erózióknak van kitéve).
- A **Balaton-felvidéket kedvezőtlenül érintette a több évtizeden keresztül folytatott felszíni bányászati tevékenység**, melynek **sebhelyeit** az erdőgazdaság által végzett fásítási tevékenység sem tudta teljesen eltüntetni. A MÁFI Területi Szolgálat által végzett felmérés alapján kb. 120 bánya (működő és felhagyott) szerepelt a Balaton-felvidéken, ezek nagy részén a rekultiváció elvégzése elmaradt. Ezenkívül a Balaton északi peremvidékén a Nitrokémia iparvállalat működése járult hozzá a talaj, felszín sérüléseihez, melynek rehabilitációját **-a kárrendezési és kárelhárítási feladatokat – kormányhatározat szabályozza.**
- A Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 61.601 ha védetté nyilvánított terület található, melyből 56.997 ha-on a Balaton-felvidéki Nemzeti Park terül el.

4.2 Élő és élettelen természeti értékek

A tájkép, földtan

A Balatontól északra eső területek egyes részei a kis tengerszint feletti magasság ellenére - a változatos morfológiának köszönhetően - hegyvidéknek tűnnek. E **felszíni változatosság** jellemző a régió földtani felépítésre is, ami különösen értékesé teszi a területet. Külön említést érdemel a vulkanikus eredetű Tihanyi félsziget belső tavaival és gejzír-kúpjaival. A Badacsony és Tapolca környékének vulkáni tanúhegyei uralják a tájat, jellegzetes alakjukkal meszsziről is meghatározzák a tájképet. Híresek bizzar bazaltoszlopaik, az ún. bazaltorgonák.

A Keszthelyi-hegység dolomittömege változatos mikroreliefjével tűnik ki, ahol kipreparált dolomit kőoszlopok és látványos természetes kőzetfeltárások is megtalálhatók. A változatos karsztjelenségeket (barlangok, víznyelők, töbrök) mutató terjedelmes hátaakat helyenként vad szurdokvölgyek szaggatják.

Szintén különleges értéket képviselnek a keleti és déli part meredek löszfalai.

A Balaton Régió flórája és faunája

A Balaton Régió természeti értékei a növényvilág tekintetében a tölgyerdő zónába tartozik (mészkedvelő és karsztölgyesek). A déli oldal nedves völgyei, mocsaras berkei a lápi mocsári növényzet menhelyei.

A Balaton Régió szárazföldi és vízi állatvilágát az átalakultság és a sokféleség jellemzi. Az erdők-mezők vadállománya megfogyatkozott az évszázadok során. Bizonyos mértékig az úszó vízimadarak megritkulása is érthető, bár a Kis-Balaton madárrezervátuma ezen igyekszik segíteni. A partok kiépítése, a láprétek leeresztése megapasztotta a tó halállományát.

Épített környezet

A Balaton Régió páratlan tájképi adottságai, valamint történelmi emlékei révén is hazánk kiemelkedő gyöngyszeme, szabadtéri múzeuma. A római időkből fennmaradt építészeti emlékek a középkori várromok és templomok maradványai, valamint a közelmúlt építészeti emlékei, a részben még megmenthető paraszti gazdaságok, pincék, nemesi kúriák, egyházi épületek és kőkeresztek mind-mind hozzátartoznak az itteni tájhoz és meghatározzák annak arculatát.

4.3 Éghajlat

A Balaton területe a mérsékelt meleg éghajlati típushoz tartozik. Felszínét évente 2050 – 2100 órán, nyáron 800-820 órán át süti a nap. Télen kevéssel 200 óra fölötti a napsütéses órák száma. A vízfelszín feletti levegő hőmérséklete nyáron alacsonyabb, télen – amíg a vízfelszín be nem fagy – általában magasabb, mint a környező tájakon. A tó vizének átlagos havi hőmérséklete a fő üdülési időszakban: máj. 17,2 °C, jún. 21,4 °C, júl 22,9 °C, aug. 22,5 °C, szept. 18,9 °C.

A leggyakoribb szélirányok a tó fölött az É-i és az ÉNY-i. Az átlagos szélesebesség, az ÉK-i medencében 3,5-4,0 m/s közötti a DNY-i medencében 3,0-3,5 m/s.

Az éghajlati, meteorológiai adottságok jó vízminőséget feltételeznek.

4.4 Hidrológia, hidrogeológia

Vízföldrajz

A tó hozzáfolyását biztosító felszíni vízfolyások közül a legjelentősebb a keszthelyi medencébe torkolló Zala folyó, amely az összes hozzáfolyás 50-60 %-át szállítja. A tó északi és déli partján ezen kívül több kisebb-nagyobb hozamú és változó vízminőségű vízfolyás található, amelyek egy része a régió kívülről ered.

Vízháztartás

A tó vízháztartását az alábbi sokéves (75 év) átlagos adatok jellemzik: csapadék 621 mm, hozzáfolyás 908 mm, párolgás 800 mm, leeresztés (a Sió csatornán) 610 mm. A vízkivétel (ivóvíz, ipari, mezőgazdasági) nem jelentős, néhány 10 mm-nek felel meg.

A tó éven belüli vízállás-változásai általában 40 cm-ig terjednek, de korábban a 104 cm-t is elérték. A Sió maximálisan 80 m³/s (gyakorlatilag 50 m³/s) vízhozam vezethető le, ha azt a tó vízszint emelkedése indokolja.

A Balaton természetes sótartalma 450 mg/l körül van. Keménysége 15-16 nk° körül ingadozik. Így kémiai tulajdonsága is kellemes fürdővízzé teszi.

Felszín alatti vizek

A régióban a felszín alatti vizek a vízellátás szempontjából közepes jelentőséggel bírnak. A vízellátás jórészt a régió kívülről karsztvízből és a tisztított Balaton vízből biztosítják. Helyi jelentőségű felszínalatti vízbázisok, karsztforrások és kutak elsősorban az É-i parton találhatók. A karsztos területek veszélyeztetettsége különböző (legérzékenyebb a nyílt karszt). Egyéb rétegvíz kivételek is előfordulnak a területen. A talajvizek minőségére jellemző a magas, növekvő nitrát tartalom.

4.5 Vízgazdálkodás

A Balaton vízkészlet-gazdálkodásának alapvető célkitűzése, hogy az üdülésnek megfelelő vízszint (fürdőzésre, vízi sportolásra alkalmas állapot) és a kommunális vízigény kielégítése biztosítva legyen. Az ivó, ipari és mezőgazdasági vízkivétel mértéke évente együttesen átlag évi 30-40 tó mm. Felszíni vízkészletekből az ivóvízkivétel nagysága évek óta nem változik. Csúcsfogyasztás esetén a felszíni vízművek adják a szükséges ivóvíz közel 54 %-át ($70.000 \text{ m}^3/\text{nap}$), kiegészülve a nyírádi karsztvízbázis 29 %-os ($38.000 \text{ m}^3/\text{nap}$), valamint a réteg- és forrásvizek 17 %-os ($22.000 \text{ m}^3/\text{nap}$) kapacitásával.

Vízminőségvédelem

A Balaton vize jellemzően $(\text{Ca}, \text{Mg})\text{HCO}_3$ -os kemény víz, pH-ja enyhén lúgos. Kalcium-magnézium hidrokarbonátos jellege miatt, az alga növekedésével járó széndioxid elvonás következtében a biogén mészkiválás folyamatos, miáltal a víz állandóan zavarosnak tűnik, átlátszósága ritkán haladja meg az egy métert.

A Balaton vízminőségét befolyásoló tényezők közül különös szerepet játszanak a mikrobiológiai jellemzők, a klorofill-a tartalom alakulása és az azt befolyásoló nitrogén és foszforháztartás jellemzői. A klorofill-a tartalom jelentősen függ az időjárástól és annak hatására bekövetkező biológiai, kémiai és egyéb folyamatok változásától. Ezek határozzák meg lényegében a víz minőségét, ez az alapja az MSZ 12749:1993 szabvány szerinti minősítésnek. A Balaton vízminősége üdülésre, sőt ivóvízellátásra kifogástalan.

Tápanyagterhelés

A tó tápanyagterhelése a befolyó vizekből, a közvetlen vízgyűjtőről, a városias területről, a bevezetett szennyvizekből és a levegőből bejutó P (számítások szerint 12 t volt 2000. évben, forrás: KDT-VIZIG) és N terhelésből származik. Az alga szaporodást a tápanyagok és a problémát okozó kék algák tekintetében a foszfor és ezen belül is az oldott ortofoszfát-foszfor ($\text{PO}_4\text{-P}$) korlátozza - mint hozzáférhető tápanyagforrás szaporodásuk mértékét befolyásolhatja. A tó tápanyagmérlege az utóbbi években javult részben az emberi szabályozási beavatkozások, részben az időjárási körülmények változása miatt. A javulás mellett szóló tény, hogy a tó vízgyűjtőjén már 10 éve drasztikusan lecsökkent a műtrágya használat. **A Balatont érő tápanyagterhelés legnagyobb része a kisvízfolyásokon keresztül, a szennyvízbevezetésekből és a közvetlen lefolyásból éri a tavat.** A foszfor – a tó belső terheléséből (iszap) adódó - szennyező hatását mederkotrással igyekeznek csökkenteni. A Balatonba folyó állandó és időszakos vízfolyásokon több helyen szűrő-nádastavakat alakítottak ki, amelyek a külső terhelés csökkentését célozzák.

4.1. táblázat: A Balatont érő összes foszfterterhelés (kg/év)

Részvízgyűjtő		Településgazdálkodási (szennyvízelv., csapadékv., szikkasztás)	Termelési és szolgáltatási (mezőgazd., földhasználat, ipar)	Összesen
Északi	Balatont közvetlenül terhelő	13.552	1.286	14.838
	Vízfolyást terhelő	12.829	6.159	18.988
Déli	Balatont közvetlenül terhelő	14.622	1.201	15.823
	Vízfolyást terhelő	13.169	14.079	27.248
Nyugati	Balatont közvetlenül terhelő	927	0	927
	Vízfolyást terhelő	42.033	15.839	57.872
Összesen		97.132	38.564	135.696

Forrás: Közép-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség, 2001

A tó hidrológiai szempontból négy különböző vízkicserélődési idejű medencére különül el, aminek az eddigi tapasztalatok szerint igen jelentős vízminőségi vonzata van. Az egyes medencék trofitása a külső és belső tápanyagterhelés függvénye (legnagyobb a fajlagos terhelés a Keszthelyi medencében – Zala és vízfolyásai által szállított tápanyagterhelés miatt).

4.2. táblázat: Medencénként az összes foszfterterhelés

Megnevezés	Foszfterterhelés (t/év)
Keszthelyi medence	58,7
Szigligeti medence	40,4
Szemesi medence	14,3
Siófoki medence	22,1
Összesen	135,5

Forrás: Közép-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség, 2001

Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer (KBVR)

A KBVR alap gondolata, hogy a kialakuló mocsaras-nádas terület a Zalán érkező tápanyagokat feldolgozza, az eutrofizációs folyamatokat a Balaton elé, a Zala alsó szakaszon kialakítandó vízvédelmi rendszer területére helyezze át. A KBVR elkészült létesítményei működésének jelentős szerepe van abban, hogy a Balaton vízminőség romlása megállt, sőt bizonyos években javulás is tapasztalható, ezt igazolja, hogy a Kis-Balaton 15 éves működése során (1985-2000) a Zalán érkező tápanyagok jelentős részét – összfoszforból több, mint 485 tonnát, össznitrogénből közel 3.025 tonnát, lebegőanyagból mintegy 130 ezer tonnát – visszatartotta a Balaton előtt.

4.6 Levegő minőség

A Balaton üdülőkörzetben, különösen a parti sáv (a Balaton északi partjának megközelítését biztosító 71. sz. Lepsény-fenekpusztai II. rendű főút menti, és a déli parton a 7. sz. főút menti) településein, elsősorban a **közlekedési eredetű légszennyezés** idéz elő súlyos helyzetet. A partközeli települések, illetve azok parti sávja és a természetvédelmi területek levegőtisztaság-védelmi szempontból kiemelten védetteknek minősülnek. A Balaton Régióra vonatkozó törvény az üdülőkörzet teljes területén az ország egyéb területeinek szabályozásához viszonyítva szigorúbb levegőtisztaság-védelmi előírásokat tartalmaz. A térségben a **balatonfűzfői iparte-lepeken** található a **legjelentősebb ipari légszennyezőanyag kibocsátók**, valamint Tapolca város térségében.

4.3. táblázat: A különböző légszennyező források összesített kibocsátásai komponensenként

Megnevezés	Légszennyezőanyag kibocsátás (t/év)			
	Kén-dioxid	Szén-monoxid	Nitrogén-oxidok	Szilárd
Északi vízgyűjtő	1218,4	1217,4	1525,2	1970,4
Déli vízgyűjtő	1.108,7	1.055,2	1.055,2	816,7
Nyugati vízgyűjtő	19,4	3.019,5	3.019,5	13,6

Forrás: Nyugat-, Közép-, Dél-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség, 2000

4.4. táblázat: A közvetlen Balaton parti települések közúti közlekedéséből származó károsanyag kibocsátás

Megnevezés	Légszennyezőanyag kibocsátás (t/év)			
	Szén-monoxid	Szén-hidrogének	Nitrogén-oxidok	Részecske
Északi vízgyűjtő	7409,3	-	862,5	360,8
Déli vízgyűjtő	4.257,2	564,6	900,2	126,6
Nyugati vízgyűjtő	2.990,1	305,8	384,1	58,9

Forrás: Nyugat-, Közép-, Dél-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség, 2000

A kén-dioxid, a korom és a szilárd (nem toxikus) por kibocsátás elsősorban a lakosság fűtéséből származik. Ezeknél a légszennyező anyagoknál az emisszió lényegesen csökkent az 1990. év elején levő állapothoz viszonyítva, mert a szén, a fa és a tüzelőolaj visszaszorult a földgáz használat növekedésével. Ennek "környezetvédelmi ára", hogy a lakosság hőenergia igényének biztosítása során a nitrogén-oxidok kibocsátása kis mértékben nő.

A szén-monoxid koncentrációt elsődlegesen a közlekedés határozza meg: éves átlagban a közlekedés okozta fajlagos, 1 hónapra vonatkoztatott kibocsátás sokszorosa a fűtési emisszióknak. A földgáz tüzelés további elterjedése a szén-monoxid kibocsátás további csökkenését okozza. A nitrogén-oxidok kibocsátásának döntő többségét a közlekedés okozza, ugyanakkor a földgáz tüzelés részarányának növekedésével a NO_x emisszió nő.

A térségben elsősorban az idegenforgalom fejlődött és fejlődik, ezért a háttérbe szorult, kis volumenű ipar miatt a szerves oldószer, a szerves savak és a nehézfémek emissziója nagyon alacsony. Az ólom kibocsátás pedig az ólmozatlan benzinnel elterjedésével illetve az ólmozott benzinnel beszüntetésével megszűnt.

4.7 Zajterhelés

A környezeti zajártalom nagy része a közlekedési (közúti, vasúti, légi) zajból származik. Fokozott mértékben van jelen ez az idegenforgalmi jelentőséggel bíró Balaton parton is, legterheltebb az M7 autópálya és Tihany közötti szakasz, Balatonederics és Keszthely közötti szakasz, valamint a déli oldalon Balatonföldvár és Balatonszárszó közötti szakasz. A parti településekre ható zajártalom nagy része az átmenő gépjármű forgalomból ered, csak kisebb és kevésbé jelentős a célforgalom által okozott zaj mértéke. A közutak zsúfoltsága szezonális jellegű, a nyári idegenforgalmi idényre jellemző. A közúti zajszinteket jelentős mértékben befolyásolja a nehézgépjárművek aránya. A személygépkocsik zaja 80-82 dB, míg a tehergépkocsiké és autóbuszoké 85-88 dB. A hétfégi teherforgalom szabályozása észlelhető javulást eredményez.

A Balaton Régióban a lakó és üdülőtérületeken a fő zaj problémák:

- közúti közlekedés zaja
- vasúti közlekedés zaja (kürtöléssel együtt)
- az alvás, pihenés csendes környezet-igénye és a zajos szórakozások iránti igény közötti ellentét megoldatlansága

- az üdülő – és lakóterületen működő, szolgáltató, szórakoztató és üzemi létesítmények, tevékenységek zaja
- a hatósági, adminisztratív eszközök nem hatékonyak, az idény-jellegű létesítmények, tevékenységek elleni eljárás ideje legtöbbször hosszabb az idénynél.

4.5. táblázat: A közúti közlekedés által okozott zajterhelési adatok

Megnevezés		Zajterhelés L_{Aeq} (7,5) Nappal (dB)
Északi vízgyűjtő	II. részvízgyűjtő	78,2
	III. részvízgyűjtő	70*
	IV. részvízgyűjtő	73,1
	V. részvízgyűjtő	65*
	VI. részvízgyűjtő	69,6
	VII. részvízgyűjtő	60*
	VIII. részvízgyűjtő	67,5
	IX. részvízgyűjtő	-
	X. részvízgyűjtő	70,8
Déli vízgyűjtő	Zamárdi-Szántód	74,8
	Balatonföldvár	74,2
	Balatonszárszó-Balatonszemes	72,6
	Balatonlelle nyugat	72,7
	Balatonboglár	72,7
	Fonyód	72,4
	Balatonfenyves-Balatonkeresztúr	71,9
	Balatongyörök	70,5
Nyugati vízgyűjtő	Gyenesdiás	76,2
	Keszthely	73,6
	Vonyarcvashegy	76,2

*mérésekből számolva

Forrás: Nyugat-, Közép-, Dél-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség, 2001

4.8 Környezettudatos nevelés

A környezetvédelmi oktatás már az óvodában elkezdődik, amely a általános iskolában és felsőoktatási intézményekben folytatódik. A környezeti oktatás, nevelés, képzés területén minden korosztály vonatkozásában sok még a tennivaló, a környezettudatos magatartás eléréséig. Az állami szervezeteknek, intézményeknek, valamint a társadalmi szervezeteknek egyaránt van jól körülírható szerepe ennek megvalósításában.

II. SWOT analízis

Társadalmi helyzet

Erősségek

- magas képzettségi, iskolázottsági szint, felhalmozott szakismeret
- megerősödött piaci igényekhez igazodó középfokú szakképzés
- az állami munkaerő-piaci intézményrendszer jó területi lefedettséget eredményez
- civil szféra aktivizálódása
- jól kiépült szervezeti háttér

Gyengeségek

- a népesség öregedési folyamata
- a munkaerő helyi utánpótlását jelentő gyermek korosztály csökkenése
- szezonon kívüli magas munkanélküliség
- az átlagnál magasabb „fekete” és „szürke” foglalkoztatás
- a szezonban erősen leterhelt egészségügyi apparátus
- jelentős gazdasági, társadalmi eltérések a partközeli és a háttértelepülések, valamint a városok és kistelepülések között
- a régió határa nem egyezik meg a régióhoz tartozó kistérségek határaival
- nincs központi - KSH által gyűjtött - adatsor
- a szervezetek között nincs meg az együttműködési nyitottság
- az együttműködést elősegítő szerveződések nincsenek jelen a Balaton Régióban
- a területi, ágazati fejlesztési elképzelések nincsenek egyeztetve, nincsenek összhangban.

Lehetőségek

- országos döntéshozók számára kiemelten fontos fejlesztési terület a Balaton Régió
- a régió szintű szakmai érdekképviselői önszerveződés beindulása
- egységes, érdekartikulálás országos szinten
- a szervezeteket hatékonyan egybefogó adottság a tó jelenléte
- a tervezési-statisztikai régiókon keresztül allokálható források növekedése
- a civil-szféra aktivizálódása

Veszélyek

- kérdéses EU-konformitás
- a koordinálatlan interregionális együttműködés következtében, gyenge hatékonyságú forrás felhasználás
- a „fekete” és „szürke” gazdaság erősödése

Gazdasági helyzet

Erősségek:

- A térség erős kapcsolódása a turizmushoz
- Magas vállalkozói sűrűség és aktivitás
- A régió gazdaság szerkezete nem akadályozza a turisztikai adottságok kiaknázását.
- Kieépült idegenforgalmi infrastruktúra és fogadóképesség
- Gazdag építészeti és kultúrtörténeti emlékek
- Nemzetközileg elismert borvidékek, történelmi hagyományokkal rendelkező szőlészet és borászat, gasztronómia
- A Balaton üdülésre kiválóan alkalmas édes, sekély vize
- Vízi sport adottságok, a még telítetlen vitorlás hajó és szörfözgalom
- A háttérterületek változatos vonzerői. Nemzeti Park, lovas-, kerékpáros-, gyalogtúra útvonalak, vadászterületek
- Jelentős gyógy- és termákvíz-források

Gyengeségek:

- Jelentősek a régió belső különbségei
- Vállalkozói együttműködési rendszerek hiánya
- Tőkeszegény vállalkozások
- Fejletlen szakmai információs rendszerek
- Gyenge európai piaci pozíció a turizmusból
- A minőségi turizmus fejlesztési forrásalapjai hiányosak
- Az idegenforgalmi kínálat egyoldalú, erősen szezonális jellegű, területileg túlzottan koncentrált
- A komplex turisztikai szolgáltatás hiánya szűkíti az idegenforgalmi szezon
- Az idegenforgalmi infrastruktúra jelentős részben korszerűtlen, minőségi kínálata kifogásolható
- Kedvezőtlen vendégösszetétel, egyre alacsonyabb fizetőképeségű turisták
- Gyenge szolgáltatások, ehhez képest magas árak (ár-értékarányok megbotlása), feketepiaci árverseny negatív hatásai
- Elégtelen marketing tevékenység, Balaton turisztikai arculatának hiánya
- Korszerűtlen mezőgazdasági infrastruktúra
- Termelői együttműködések hiánya
- Tájjellegű mezőgazdasági termékek termelési lehetőségeinek kihasználatlansága

Lehetőségek:

- Az európai térszerkezetbe történő szerves betagozódás
- Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz, és ennek során a vidék- és térségfejlesztési támogatások növekedése
- Budapest fejlődésének erőteljes kisugárzása
- Innováció vezérelt és tudás alapú gazdaság felértékelődése
- Tercier szektor innovációjának térnyerése, dominanciája
- A Balaton vonzerejét felértékelő turizmusformák (termékek) terjedése a világban
- A turizmus bővülő piacának kihasználása kiegészítő turisztikai termékek bekapcsolásával (konferencia-, borturizmus, aktív turizmus)
- A turizmus elismertsége és támogatottsága növekszik
- A lakossági jövedelmek növekedésével erősödik a belföldi turizmus

Veszélyek:

- Az EU csatlakozás utáni kiéleződő verseny a KKV szektorra gyakorolt hatása
- Tőkehozamok csökkenése
- Feketegazdaság erősödése
- Gyorsan fejlődő belföldi és külföldi versenytársakkal szemben a régió elveszíti versenyelőnyét
- Az idegenforgalmi érdeklődés csökkenése a régió iránt
- vízminőség romlása
- A feszültségek folytatódása a Kelet-Közép-Európai térségben, s ennek vendégvisszatartó hatása
- Tartós recesszió a világ gazdaságban, amelynek hatására a kereslet mérséklődhet
- Tovább romló közbiztonság

Infrastruktúra

Erősségek:

- Jelentős gyógy-és termálvízforrások
- Rendkívül jó a régió megközelíthetősége (kedvező közlekedési pozíció)
- Az általános térségi jellemzők (a közlekedésre vonatkozóan) jobbak az országosnál
- A vízi- és légi közlekedés alpinfrastruktúrája jelentős
- Balaton körüli kerékpárút dinamikusan épül
- Hétvégi házak, valamint üdülők nagy száma
- Az ivóvíz és energia ellátás megoldott az északi és a déli térségben is
- Jelentős a villamos távvezetékek, a gáz, úthálózat, vasút, telefon sűrűsége és hosszúsága

Gyengeségek:

- A vízellátáshoz képest elmaradt szennyvízelvezetés, - tisztítás, hulladékgazdálkodás problémái
- Csapadékvíz elvezetés megoldatlansága
- Hiányzik a régió komplex információs rendszere
- Nagymértékű közúti átmenő forgalom jelentős zaj és légszennyezést okoz
- 71-es számú, 7-es számú főút a kapcsolódó csomópontokkal elviselhetetlenül zsúfolt a nyári szezonban (hiányos közlekedési rendszer)
- Belterületi utak számos településen rossz állapotúak
- Északi parti vasútvonal villamosításának hiánya

Lehetőségek:

- A vidéki térségek és a kisváros hálózat fejlesztése EU források felhasználásával
- M7-es autópálya a főváros felől gyors megközelítést tesz lehetővé (felújítás)
- Városhálózat fejlesztés
- 71-es számú főút tehermentesítését is szolgálja az M8 I. szakaszának megépítése Balatonfüzfő és Balatonvilágos között
- A 8-as számú főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése
- Megújuló alternatív energiák hasznosításának támogatási lehetőségei

Veszélyek:

- Közúti közlekedési rendszer szezonális túlszűfolttsága
- EU előírások a hulladékgazdálkodás terén (szigorúbb szabályozás)
- Indokolt útfejlesztések elmaradása
- Indokolt közmű fejlesztések elmaradása

Környezet állapota

Erősség:

- A parttól távolabbi települések érintetlensége
- Területrendezési törvény megalkotása
- Domborzati sokszínűség (geológiai érdekességek)
- Nehézipar minimális jelenléte

Gyengeség:

- Javuló tendenciát mutató, de sérülékeny és labilis vízminőség (KBVR)
- A parti sáv fokozott környezeti terhelése
- A Balaton vízpartja sűrűn beépített
- Talaj és légszennyezés (Nitrokémia 2000 Rt, közlekedés)
- Erózióveszélyes magaspart (Balatonfűzfő Balatonkenese, Balatonvilágos, Fonyód)
- Rekultivációt igénylő tájsebek
- Sérülékeny vízbázis (kiemelt környezeti problémák - karsztrendszer)

Lehetőség:

- A táj-rehabilitáció támogatottság a kormányzat részéről jelentős
- Környezetvédelmi beruházások megvalósítása nemzetközi (ISPA) támogatás igénylésével (szennyvízelvezetés, hulladékgazdálkodás témakörben)
- Tehermentesítő utak megépülésével a levegő, és zajterhelés csökken
- Négy régiós együttműködés a környezetvédelem érdekében

Veszély:

- A térség gazdaságát befolyásoló Balaton vízminőségének romlása (eutrofizáció) és ennek alapján a térségi ellentétek erősödése
- Havária, ipari szennyezés
- Kárrendezés, rehabilitáció elmaradása

III. A Balaton Régió stratégiája

Stratégiai alapelvek

Fenntartható fejlődés — A fejlesztési célok társadalmi, gazdasági, környezeti, kulturális szempontból kiegyensúlyozott fejlődést kell, hogy megvalósítsanak.

Esélyegyenlőség – A megvalósítandó program kedvezményezettje a társadalom bármely csoportja lehet. Célja biztosítani, hogy a nemből, fajból, vagy bármely hátrányos helyzetből következően ne legyenek akadályai a személyes és társadalmi fejlődésnek.

Partnerség – A program a régió közintézményi, gazdasági-üzleti és civil szférájának összefogásával, szoros együttműködésével, a felismert és elismert egymásra utaltság szem előtt tartásával kerül megvalósításra.

Jövőkép

A Balaton Régió a környezet, a turisztika, az információs társadalom európai szintű modellje, ahol a belföldi és külföldi turisták százezrei töltik a szabadidejüket az év minden szakában a kulturált épített és a megóvott természeti környezetben, melynek következtében a Balaton Régió lakosságának életminősége javul, a lakosság képzettsége, regionális tudata erősödik.

Átfogó cél

A Balaton ökológiai állapotának védelme és a vízminőség javítása, a természeti és épített környezet védelme, a turizmus és a természetvédelem harmonikus fejlesztése, valamint a humán-erőforrás képzettségének javítása és az információs társadalom kialakításával párosuló tudás alapú vállalkozások megtelepedése.

Stratégiai célok:

- Állandósult, kedvező környezeti állapot kialakítása
- A gazdasági erőforrások aktivizálása, a vállalkozói lehetőségek gyarapítása
- A régió elérhetőségének javítása, a turisztikai infrastruktúra feltételeinek fejlesztése
- Rugalmas, a régiós igényeknek megfelelő humán-erőforrás bázis megerősítése, a regionális identitás erősítése
- A régió szereplői közötti együttműködés kialakítása

A stratégiai célok leírása

1. **Stabil környezeti állapot kialakítása:** a tó vízszintjének stabilizálása és a víz minőségének javítása. A táj- és települési környezet harmonikus fejlesztése, a Balaton természetes környezetének megőrzése. A környezettudatos szemléletmód kialakítása. A települési kommunális infrastruktúra elemeinek fejlesztése, azaz a fenntartható turisztikai fejlődés alapjainak megteremtése.
2. **A gazdasági erőforrások aktivizálása, a vállalkozói lehetőségek gyarapítása:** a vállalkozásbarát helyi ösztönzők bevezetése, a szezonaritást csökkentő komplex és minőségi szolgáltatásokat nyújtó turisztikai termékek létrehozása, a háttérterületek népességmegtartó képességének növekedése.
3. **A régió elérhetőségének javítása, a turisztikai infrastruktúra feltételeinek fejlesztése:** a külső közlekedési kapcsolatok megújítása, a térség erőteljesebb bekapcsolása az európai rendszerekbe, a belső kapcsolatokat és a turizmust is elősegítő közlekedési kapcsolatok fejlesztése, a gazdaságfejlesztési infrastruktúra bővítése, a közműhálózat teljes kiépítése, a hulladék elhelyezés és kezelés problémáinak megoldása.
4. **Rugalmas, a régiós igényeknek megfelelő humán-erőforrás bázis megteremtése, a regionális identitás erősítése:** a középfokú és felsőfokú képzés koordinált fejlesztése, a kép-

zettségi színvonal növelése és a régiós igényekhez igazítása, a képzett munkaerő megtartása, valamint a Balaton térségi tudat és kultúra erősítése.

5. **A régió szereplői közötti együttműködés kialakítása:** az intézményrendszer teljes kiépítése, korszerűsítése és az együttműködés feltételeinek megteremtése elengedhetetlen feltétele a hatékony gazdasági és társadalmi együttműködés kialakulásának.

A célok eléréséhez szükséges intézkedések

1 A környezet állapotának megóvása, javítása

Indoklás:

A Balaton Régió alapvető értéke a tó. A víz minőségét, élővilágát, a táji, természeti adottságok gazdag kínálatát, a településkörnyezet egyediségét veszélyezteti a sérülékeny, labilis vízminőség, a környezeti károk felszámolásának hiányosságai, a kevésbé korszerű környezetvédelmi technológiák. Az ökológiai állapot és a vízminőség javítása, a táji és települési adottságok megőrzése hozzájárulnak a fenntartható gazdasági fejlődéshez.

A stratégiai célok megvalósításához hozzárendelhető intézkedések, továbbá az operatív programok kidolgozásának **bázisául a 2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról** (továbbiakban **Balatoni törvény**) **szolgál**, melyet az Országgyűlés 2000. október 17-i ülésnapján fogadott el.

Célok:

Az ökológiai állapot védelme és a vízminőség javítása

A természeti értékek megóvása, fennmaradásuk biztosítása

Az épített környezet és táj védelme

Az üdülési igényeknek megfelelő környezeti állapot biztosítása

Leírás:

1.1 Intézkedés: A vízminőségének védelme, stabil állapot elérése

A vízminőség védelme elsődleges az ökoszisztéma megőrzése, a környezetvédelem és a minőségi turizmus fejlesztése érdekében. A Balaton, mint állóvíz sajátos adottságokkal és problémákkal rendelkező sérülékeny ökológiai rendszer, melynek védelméről több kormányprogram rendelkezik. A természettudományi kutatás, prognosztizálás, a beavatkozás előkészítése és megvalósítása e téren a leginkább előrehaladott (pl.: PHARE, JICA, TAS projekt).

A vízminőség védelme szempontjából irányadó a 2035/2001 (II.23.) Kormány határozat melléklete, amelynek értelmében a célállapot meghatározásra került: a biológiailag hozzáférhető foszforterhelés 2010-ben a Balaton 4 medencéjében nyugatról keletre tartva ne haladja meg a 21 t/év, 15 t/év, 8 t/év, 12 t/év értékeket.

Programok:

1.1.1 Program: A tó vízkészlet-gazdálkodásának optimalizálása

A Balaton vízkészlet gazdálkodásának alapvető célkitűzése az üdülés, az idegenforgalom számára ökológiai szempontból is megfelelő vízszint biztosítása, figyelembe véve annak vízminőségre gyakorolt hatását. A természetes parti sáv ökológiai védelmének biztosítása, a meder és az azzal összefüggő szárazulati (litorális zóna) nádasainak védelme. Feladatok:

- vízszintszabályozási rend módosítása az alacsony vízszint elkerülése érdekében,
- ivóvízbázis-védelem (felszín alatti vízkészletet érintő terhelés mértékének csökkentése),
- hasznosítható vízkészletek meghatározása, illetve a kivehető vízmennyiség limitálása,

- vízszintszabályozás tárgyi feltételeinek megteremtése, a Sió csatorna rekonstrukciós munkáinak gyorsítása,
- egyéb felszíni vizek, vízfolyások, vízmosások állapotának javítása, az indokolt mértékben helyreállításuk.

Az optimális vízszint biztosításához elengedhetetlen a vízutánpótlás részletes ismerete és a folyamatosan változó vízgyűjtő hidrológiai, hidrometeorológiai, geomorfológiai leírása, feltárása és a lefolyási viszonyok meghatározása a terület egészének vonatkozásában.

1.1.2 Program: Tápanyagterhelés csökkentése

A legnagyobb veszélyt az algásodás jelenti, amelyet a vízbe került tápanyag, elsősorban a foszfor okoz. Az utóbbi negyedszázadban az eddigi beavatkozások mintegy negyven százalékkal csökkentették a tó foszforterhelését. A feladat a mostani terhelés egyharmadára való csökkentése, amelyben nagy szerepe van a közműhálózat fejlesztésének (lásd: 3. stratégiai cél) és a következő intézkedéseknek:

- a Balaton belső tápanyagterhelésének csökkentése érdekében folytatni kell a fokozottan terhelt Keszthelyi-öböl mederüledékének kotrását,
- folytatni kell a vízminőség védelmi célú tározók, szűrőmezők és torkolati művek építését,
- és a vízfolyások ökológiai szempontokat is érvényesítő rendezését.
- Módosítani szükséges a KBVR II. ütemet a Balaton vízminőségének védelme és a természetvédelem szempontjai alapján, és elő kell segíteni a beruházás befejezésének gyorsítását.

1.1.3 Program: Balaton kutatások összehangolása

A Balaton vízminőségi állapotában az utóbbi években bekövetkezett javulás több tényezőnek (átalakult a mezőgazdasági földterület tulajdonosi szerkezete, melynek következtében csökkent a műtrágya felhasználás, és ezzel együtt a diffúz terhelés, az időjárás nem kedvezett az algavirágzásnak), nem utolsósorban a hatékony vízminőségvédelmi programoknak köszönhető (szennyvízelvezetés és tisztítás, vízminőségi monitoring rendszer, meder kotrás). Ezeket csak azért lehetett kidolgozni és megvalósítani, mert rendelkezésre állt az a sokrétű ismeretanyag, amelyet a sok évtizedes eredményes Balaton-kutatásnak köszönhetünk. A tó vízminőségének szabályozása azonban még messze nem befejezett. Ezért a jövőben is elkerülhetetlen a Balatonnak és vízgyűjtőjének sokoldalú kutatása, amelynek ki kell terjednie a tó vízminőségére és terhelhetőségére, a szükséges beavatkozásokra éppúgy, mint a tavi ökológiai rendszer elemzésére, és a Balaton, mint nemzeti kincs megőrzésére. A kutatási témakörök a következők:

- vízmennyiségre, vízminőségre és tógazdálkodásra vonatkozó alkalmazott kutatások,
- a terhelés-vízminőség mennyiségi összefüggéseinek megállapítása, vízminőségvédelmi döntéstámogató rendszer megalapozása,
- természettudományi alapkutatások,
- természetvédelmi kutatások, monitorozó rendszerek kialakítása (Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer, Kis-Balaton természetvédelmi célú monitorozása),
- egészségügy által végzett kutatások (bemosódott kórokozók).

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Miniszterelnöki Hivatal
- Környezetvédelmi Minisztérium
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium

- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE)
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.)
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG)
- MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézet
- Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat
- Országos Közegészségügyi Intézet
- Országos Természetvédelmi Hivatal
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások
- DRV Rt., Bakonykarszt Rt.

1.2 Intézkedés A természeti és táji értékek megóvása, fennmaradásuk biztosítása

A természet védelme, a „Pannon táj” arculatának megőrzése alapvető célként kezelendő a természeti és tájvédelmi szempontok figyelembe vételekor, a turizmus harmonikus fejlesztése érdekében. A táj a földfelszín térben lehatárolható, jellegzetes felépítésű és sajátosságú része a rá jellemző természeti értékekkel és természeti rendszerekkel, valamint az emberi kultúra jellegzetességeivel együtt.

A Balaton környéke biológiailag gazdag élőhelyei mozaikosságuk, sokrétűségük miatt igen sérülékenyek, stabilitásuk viszonylag kicsi, széttöredezethezességük és elszegényedésük veszélye nagy, ezért megőrzésük érdekében speciális programok sorozata szükséges, különös tekintettel az ökológiai hálózat és az ökológiai (zöld) folyosók kialakítására és fenntartására. A BKÜ területfejlesztési koncepció javaslata, hogy a Nemzeti Park terjedjen ki a későbbiekben a déli parti (észak-somogyi) területekre is, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park hosszabb távú tapasztalatainak figyelembe vételével.

Programok:

1.2.1 Program: Természetvédelmi területek fejlesztése, védett természeti területek növelése

A helyi és országos jelentőségű védelemre érdemes területek feltárása, komplex környezeti állapotuk rögzítése (a helyi védelemre érdemes területek kataszterének létrehozása), fenntartó kezelése, a természetes ökoszisztéma arányának növelése, a természeti értékek felmérése és nyilvántartása alapvető érdek a régió belül

A kedvezőbb természeti adottságok megőrzése és fejlesztése érdekében a déli parton egy összefüggő védett természeti terület kijelölése indokolt. Ezen feladatok további részekre tagozódnak:

- a területekről, természeti értékekről rendelkezésre álló adatok összegyűjtése, rendszerezése, feldolgozása, egységes adatfeldolgozási, rögzítési rendszer kidolgozása,
- a természeti értékek, a természetes rendszerek ökológiai állapotának nyomon követése (a természetvédelmi célú monitorozás az országosan kialakított Nemzeti Biodiverzitásmonitorozó Rendszer részeként),
- védetté nyilvánítások (védelemre érdemes területek kataszterének létrehozása).

1.2.2 Program: Vizes élőhelyek védelme

A vizes élőhelyek az ökológiai (zöld) folyosó rendszer jellegzetes, meghatározó részét képezik. Állapotuk kedvezőtlenül változott. A lápok, mocsarak, állandó- és időszakos vízborítású vizes-nedves élőhelyeink a szárazodás, az eutrofizáció és a korábban kizárólag műszakilag tervezett beavatkozások (pl. lecsapolások, talajvízszint csökkentése) együttes hatása miatt ma különösen veszélyeztetettek. Ennek érdekében a következő feladatok rendkívül fontosak:

- Gondoskodni kell a szárazodás és az eutrofizáció miatt különösen veszélyeztetett vízterek, lápok, vizes élőhelyek élővilágának megőrzéséről, védetté nyilvánításáról. A vizes

élőhelyek, lápok fennmaradásához, fenntartásához biztosítani kell az ökológiai szempontú vízgazdálkodást.

- Foglalkozni kell a vizes élőhelyek katasztrozálásával és osztályozásával.
- Kerülni kell a természetes és természetközeli álló- és folyóvizek, összefüggő vízrendszerek vizes élőhelyeinek átalakítására irányuló tevékenységet. Fokozott figyelmet kell fordítani a fenti élőhelyek növény- és állatvilágára és a hazai táj arculatához tartozó vízi élőhelyek természetközeli állapota, mozaikossága, fajgazdagsága fenntartására.
- A vizes élőhelyek, lápok rekonstrukciója, fenntartása – amennyiben összeegyeztethető a Balaton vízminőség védelmével és vízkészlet gazdálkodásával - kiemelt természetvédelmi és vízügyi feladat kell legyen.

1.2.3 Program: Ökológiai célokat szolgáló nádgazdálkodás

A Balaton és a Kis-Balaton a régióban természetvédelmi szempontból is kiemelten kezelendő élőhely. Az itt élőhely-védelmi, nádgazdálkodási szempontból elvégzendő feladatok részben csatlakoznak a fentebb felsoroltakhoz, hiszen vizes élőhelyek, részben már védettek, azonban néhány speciális feladatot szükséges elvégezni:

- A területek vizsgálata, természeti értékeik, ökológiai állapotuk nyomon követése (florisztikai, faunisztikai vizsgálatok elvégzése, biodiverzitás monitorozásra alkalmas taxonok kijelölése),
- Ökológiai célokat szolgáló nádgazdálkodás, a nádgazdálkodás monitorozása (A vízi és mocsári növények a biológiai víztisztítás funkcióját csak abban az esetben képesek maradéktalanul ellátni, ha ezeket rendszeresen leraradják. A természetvédelem szemszögéből azonban indokolt lehet (pl. madárvédelem) megfelelő nagyságú (avas) nádasok meghagyása, illetve ezen területek vágásforgószerű kezelése. Ezért indokolt ökológiai szempontok alapján történő gazdálkodási (aratási és letakarítási) technikák, technológiák kidolgozása.

1.2.4 Program: Füves élőhelyek védelme

A száraz puszták- és sziklagyeppek a Kárpát-medence legsajátosabb tájképi értékei. Nagyon nagy számmal fordulnak elő ezeken a területeken védett növény- és állatfajok. A nedves és mezofil rétek, kaszálók állapota főleg az utóbbi 2-3 évtizedben romlott számottevően. Ezért gondoskodni kell a reliktum, illetve az endemikus, védett fajokat nagy számban őrző füves élőhelyek (sziklagyeppek, lejtősztyepppek, láprétek) és a rájuk jellemző hagyományos gazdálkodási módok fokozott védelméről, természetközeli állapotban való megőrzésükről. Természetkímélő kezelési módszereket kell bevezetni, mindenekelőtt a védett természeti területeken. Ki kell dolgozni a füves élőhelyek osztályozási rendszerét, amely az egyes élőhelytípusokon érvényesítendő területkezelési szakmai irányelvek alapjául is szolgálhatna. A legfőbb feladatok a következők:

- a régió füves élőhelyeinek katasztrozálás, osztályozása,
- védetté nyilvánítás, kezelési, fenntartási és rekonstrukciós tervek kidolgozása,
- gyeptáborítás, gyeptáborítás és monitorozása.

1.2.5 Program: Állatvilág védelme

A változatos élővilág fennmaradása érdekében, valamennyi természetes élőhelyen megfelelő méretű védett természeti területet kell létrehozni. Különös figyelmet kell fordítani azokra az élőhelyekre, amelyek természetes, illetve emberi tevékenység hatására kialakult „szigetek” és olyan fajokat, illetve társulásokat őriznek, amelyek másutt nem fordulnak elő. A kulcsfajok és egyéb veszélyeztetett állatfajok fennmaradásának biztosítása érdekében, szükséges a jelenlegi állapot rögzítése, kezelési (rekonstrukciós) javaslatok kidolgozása, majd ezek megvalósítása és monitorozása.

1.2.6 Program: Földtani, egyedi tájértékek védelme

Az élettelen természeti értékek a földtörténet gazdag eseménysorának, az élővilág változásának epizódjait őrzik. Meg nem újuló, helyre nem állítható, végzetes sérülésük esetén végleges pusztulásnak kitett, zömmel egyedi képződmények, formák, rétegszelvények, egyúttal élőhelyek, sajátos biotópok. Közös tulajdonságuk helyhez kötöttségük, át nem telepíthetőségük. Ide tartoznak a barlangok, kunhalmok, földvárak, egyéb földtani értékek, melyekre védelmi, bemutatási, hasznosítási koncepciókat kell kidolgozni. Kataszterezni kell az egyedi tájértékeket, folytatni kell a barlangok, kunhalmok, földvárak, földtani alapszelvények értékfelmérését, állapotfelmérését és monitorozását.

1.2.7 Program: Tájrehabilitáció, erózióknak kitett területek helyreállítása

A nagyobb kiterjedésű bányászati tevékenység által roncsolt, a víz-, szélerózió által degradált, ipari tevékenység által igénybevett területeken a jelenlegi használatnál kedvezőbb, komplex tájrehabilitációval egybekötött újrahasznosítást kell megvalósítani, különös tekintettel a Balaton parti csúszásveszélyes magaspartok stabilizálására.

Az emberi tájhasználat során jelentős mértékben átalakított, sérült területek, műszaki védelem nélküli hulladéklerakók rehabilitálása, újrahasznosítása során a jelenleginél kedvezőbb, a környező területek adottságainak, használatának megfelelő újrahasznosítást kell megvalósítani. Az újrahasznosítás célját, módjait és szabályait a bányászatról szóló törvény előírásai szerint készített tájrendezési terv alapján, a hulladékgazdálkodásra vonatkozó szabályokkal összhangban a településrendezési terv szabályozási tervében és a helyi építési szabályzatban kell meghatározni.

A Balaton törvény **a tájrehabilitáció területén** két jellegzetes övezetet alkot:

- a komplex tájrehabilitációt igénylő,
- az ökológiai rehabilitációra javasolt (a területi megoszlás alapján főleg az északi oldalon kell nagyobb beavatkozást végrehajtani) terület.

Az erózió-védelmi feladatokat a Balaton törvény a felszínmozgásokra érzékeny területek övezetén belül, a megkülönböztetett három alövezet egyikébe; **erózióknak fokozottan kitett területek alövezetébe sorolja, a települések mintegy 90%-a érintett** ebben a feladatban, ezért ezek **orvoslását is település szinten**, az új, ill. felújított településrendezési terveket megalapozó fejlesztési dokumentumokban kell felmérni és védelmükre, újrahasznosításukra részletes fejlesztési javaslatot készíteni.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Környezetvédelmi Minisztérium
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE)
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.)
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG)
- Országos Természetvédelmi Hivatal
- Bányakapitányság
- Magyar Geológiai Szolgálat
- Magyar Állami Földtani Intézet
- Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság
- Balatoni Regionális Turisztikai Projekt Iroda

- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások
- A megyei és települési önkormányzatok
- DRV Rt., Bakonykarszt Rt.

1.3 Intézkedés: Az épített környezet védelme

A Balaton térség kulturális örökségi értékekben különösen gazdag, területének nagy részén történelmi sajátosságokat és értékes hagyományokat őrző épített környezet található. Az épített környezet értékeinek jelentősége önálló turisztikai vonzerőként is számottevő a régióban. A kulturális örökség elemeinek védelme különösen fontos, mert egyedi, rendkívül sérülékeny értéket képviselnek. Az épített környezeti értékek területrendezési tervi védelmét elsősorban a településrendezési tervekben lehet és kell biztosítani, amely az érintett települések teljes közigazgatási területét foglalja magába.

Programok:

1.3.1 Program: Tárgyi és kulturális örökség védelme

A környezet és az infrastrukturális feltételek biztosítása mellett az életminőség javítása szempontjából jelentős szerepet tölt be a kellemes településkép, az épített értékek rendben tartása. Ennek érdekében a következő feladatok megoldása indokolt:

- műemlékek és helyi védettségű épületek védelme, felújítása,
- települési területrendezési tervek felülvizsgálata, kidolgozása.

Az üdülőkörzet településeire a természetvédelmi, tájeshztétikai szempontokat, valamint a történeti településszerkezetet, a táj és település jellegét és az építészeti örökség (beleértve a helyi építészeti örökség) értékeit, az építészeti hagyományokat kiemelten figyelembe vevő településszerkezeti és szabályozási tervet, valamint helyi építési szabályzatot kell készíteni.

A Balaton törvény és háttér tanulmányai alapján az üdülőkörzet 164 települése közül jelenleg 9 nem rendelkezik érvényes rendezési tervvel, jelentős részük régi (1990 előtt készült tervek száma: 77). 1990 után 78 település készítette és fogadta el rendezési tervét. **Valamennyi tervet** a Balaton törvény szerint **felül kell vizsgálni és módosítani**, annak érdekében, hogy az elfogadott övezeti és alövezeti szabályozások a helyi viszonyokhoz illesztetten épüljenek be, s a fő célok teljesüljenek. Ehhez az önkormányzatok kormányzati szintű támogatást kapnak.

1.3.2 Program: Települési zöldfelületek felújítása

Az üdülőkörzet fejlődése szempontjából döntő a jellemzően urbanizált, műszakilag igénybe vett területek kiterjedése. A Balaton törvény az üdülőkörzetben a belterület növelési lehetőségeket a települések igényeinek korlátozott figyelembevételével, vízvédelmi, környezetvédelmi, térszerkezeti, infrastruktúra fejlesztési, természetvédelmi és gazdasági szempontok alapján jelölte ki, amelynek céljai:

- Az urbanizált terület visszafogott növekedése, területileg arányosabb elosztása, a települési zöldterületek felújítása, növelése.
- Az életbe lépett szabályozási előírások azt a célt szolgálják (közvetlenül és közvetve), hogy a beépített területek ne növekedjenek, ill. a csekély mértékű új beépítések ne növeljék a környezet terhelését. Ugyanakkor a belterületi területfelhasználási szerkezetben a zöldfelületek megmaradjanak, s az új beépítésekben min. 10% nagyságrendű zöldfelületet biztosítsanak.
- A **me glévő belterületek** összes területe a 164 településen: **31.138 ha**. Feltételezhető, hogy a zöldterületi optimális 10%-os arány jelenleg legfeljebb 80%-ban teljesül, ami azt jelenti, hogy a **települések önkormányzatainak feladata:**
 - a) a me glévő, mintegy 2.491 ha belterületi zöldfelületek fenntartása, karbantartása,
 - b) a me glévő településeken hiányzó mintegy 622 ha zöldfelület kialakítása,

- c) a várható újabb beépítések területén, annak 10%-ában új zöldfelületek kialakítása, ami mintegy 2500 ha területet jelent.
 - A környezeti terhelés és az összefüggő települési területek további növekedésének megakadályozása a Balaton part mentén, amiről a Balaton törvény a következőképpen rendelkezik: „Az üdülőkörzet zsúfoltságának fokozódását visszatartani hivatott építési korlátozások csak részben tarthatók, ám az átfogó övezeti szabályozás jelentős fékezőerőt jelenthetnek a különböző mértékben terhelt és veszélyeztetett övezetekre meghatározott követelményrendszer alapján. A part menti területek zsúfoltságának csökkentését szolgálhatja a háttértelepülések fokozottabb bevonása az üdülési funkcióba, az infrastruktúra hálózatok és a közlekedési utak háttérterületeken történő fejlesztése.”.
- A területileg differenciált terhelhetőségi vizsgálatot a Balaton környékének szennyeződéserzékenységi térképe alapozta meg, amely szerint a parti sáv, valamint az üdülőkörzet több mint 60%-a (mély fekvésű területek, völgyek, medencék, nyitott karsztfelületek, felszíni szennyeződések) **„erősen érzékeny”** minősítésű.
- A felszíni szennyeződés-érzékenységi tanulmány szerint **erősen érzékeny** az üdülőkörzet területének 60,2%-a, **érzékeny** 21,9%-a, **kevésbé érzékeny** mindössze 17,9%-a.
- A Balaton térségében elvégzett vízrendezési és vízszabályozási munkálatok hatására a Balaton természetes tisztulását ellátó part közel 90%-ban megsemmisült. Ennek következtében a megmaradt természetközeli állapotú partszakasz nem képes funkciói ellátására és a funkcióképességének nagy részét elvesztő part a megnövekedett terheléseket már nem képes feldolgozni.

1.3.3 Program: A környezeti nevelés, környezettudatos magatartás kialakítása
A környezettudatos szemléletnek és magatartásnak alapvető szerepe van a környezeti gondok megoldásában. Fontos megoldani a társadalom környezeti információhoz való hozzáféréseinek javítását, a környezet- és természetvédelmi oktatás, szemléletformálás hatékonyabbá tételét. Ennek érdekében a legfontosabb feladatok:

- Környezeti nevelés színtereinek bővítése és infrastruktúrájának fejlesztése.
- Az általános és középfokú oktatásban a természeti és épített környezet védelmét célzó, eddig kialakult tantárgyakon és oktatási programon felül:
 - a Balaton térségének védett értékeire vonatkozó helytörténeti oktatást,
 - a turizmus környezetbarát módjait
 - a közlekedés okozta szennyezés csökkentési módjait
 - az energiatakarékosság módjait,
 - a megújuló energiaforrások helyi adottságait, hasznosításuk módszereit,
 - az életminőség-javítás módjait célszerű kiegészítő tantárgyanként felvenni és az intézményes oktatás feltételeit megteremteni.
- A munkahelyi és iskolán kívüli környezeti nevelési tevékenység erősítése.
- Lakossági környezeti tanácsadó irodák és jogsegélyszolgálatok erősítése (a BKÜ területén található nagyobb városok, mintegy 10 db tanácsadó irodáinak kiegészítése indokolt jogsegélyszolgáltatást ellátó funkcióval).
- Környezeti adatok nyilvánossága, nyílt információs rendszerek felállítása.
- A BKÜ komplex regionális információs rendszerének (az „elérhetőség” 3. sz. intézkedésnek) nélkülözhetetlen alkotóeleme a környezeti adatokat regisztráló és szolgáltató információs rendszer. Ebben a következő információkat célszerű gyűjteni, feltérképezni és szolgáltatni: vízminőség, légszennyezés, zajszennyezés, talajszennyezés, meteorológiai főbb elemek (hőmérséklet, napsugárzás, külső megvilágítás, légnedvesség, csapadék, szélirány, sebesség, gyakoriság), illegális hulladéklerakók, szabálytalan szennyvízkezelés, parti terület szennyezése, beépítés, nádvédel-

mi hiányosság, természet-, tájvédelmi szabálytalanság, épített környezeti szabálytalanság.

- Az adatok digitális feldolgozása, nyílt térítésmentes hozzáférhetősége, térképes ábrázolása, az adatok, térképek folyamatos aktualizálása indokolt megfelelően kialakított intézménnyel, szervezettel.
- Meglévő környezet- és természetvédő civil és szakmai szervezetek képviselőinek, érdekérvényesítő képességének megerősítése.

Egyre nagyobb szerepet játszanak a környezet- és természetvédelmi civil szerveződések, amelyek hitelesen közvetítik a lakosság egészséges és kulturált környezet iránti igényeit és a törvény által biztosított lehetőséggel élve, ügyfélként hatékonyabban és szakmailag megalapozottan képviselik azok érdekeit. A helyi lakosság meggyőzése, felvilágosítása, adott esetben szakszerű tanácsokkal való ellátása során ugyancsak a civil szervezetek fejtenek ki a társadalom széles rétegeit érintő, és azokat megmozgató tevékenységet.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Környezetvédelmi Minisztérium
- Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
- Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium
- Oktatási Minisztérium
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE)
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.)
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG)
- Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság
- Balatoni Regionális Turisztikai Projekt Iroda
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások
- A megyei és települési önkormányzatok
- Iskolák
- Vállalkozók
- Civil szervezetek

1.4 Intézkedés: Az üdülési igényeknek megfelelő környezeti állapot biztosítása

A tó és üdülőkörzete egyedülálló természeti érték, amely különleges védelmet igényel. A táj és környezet megőrzése érdekében az egyik legfőbb cél a Nemzeti Környezetvédelmi Program értelmében az élő és élettelen környezet természetközeli állapotának megőrzése, a természetes rendszerek és természeti értékek megóvása, fennmaradásának biztosítása, a bioszféra sokszínűségének megtartása, valamint a természeti erőforrásokkal való gazdálkodásban a fenntartható fejlődés elveinek figyelembe vétele. Ezzel összefüggésben kiemelten kezelendő a lételemnek tekintett természeti erőforrásokkal (víz, föld, levegő) való takarékos gazdálkodás, ezeknek a következő nemzedékek számára való megtartása. Ezért az üdülési igényeknek megfelelő környezeti állapot biztosítását, a higiénés állapot javítását elősegítő feladatok között jelennek meg a levegőtisztaság-védelmi feladatok, a zajterhelés csökkentés területén szükséges programok sora és a környezetbiztonság, az esetlegesen bekövetkező környezeti károk megelőzésére, előrejelzésére, elhárítására irányuló fejlesztési, monitoring feladatok.

Programok:

1.4.1 Program: Levegőszennyezés csökkentése

A közlekedésből származó szennyezettség napszakonkénti ellenőrzése, illetve a légszennyezettség határérték alá kerülése érdekében a közlekedési, víz és energia infrastruktúra fejlesztése (ld. 3. stratégiai cél) indokolt. Ebből a szempontból a főbb feladatok:

- a parti sáv ipari szennyezésének megszüntetése,
- a vezetékes gázhálózat teljes kiépítésének mérlegelése, helyettesítése helyi, tiszta megújuló-energiaforrásokkal,
- a településeken a szennyvízátemelők bűzhatásának kiküszöbölése,
- kevésbé környezetszennyező üzemanyagok forgalmazása (pl. villamos energia, fotovillamos autó),
- a közlekedés átszervezése forgalomtechnikai szervezéssel (torlódásmentes forgalom jelzőlámpák zöld hulláma),
- kis károsanyag kibocsátású autóbuszok üzemeltetése a tömegközlekedésben,
- vasúti közlekedés (személyforgalom) fejlesztése (ld. 3. stratégiai cél),
- levegőtisztaságvédelmi információs rendszer és mérőhálózat fejlesztése.

Figyelemmel kíséréséhez levegőminőség ellenőrző állomás telepítése javasolt, amely folyamatosan méri, regisztrálja és jelzi a meteorológiai és levegőminőségi adatokat.

A számításba vehető légszennyezés csökkentési módok között többségük ágazati fejlesztési hatáskörbe tartozik, s nem specifikusan Balaton-térségi igény (pl.: a közlekedési infrastruktúra fejlesztés forgalomtechnikai eszközökkel történő átalakítása, korszerű autóbuszgyártástechnológia környezetbarát hajtóüzemanyag-gyártás).

A BKÜ területére a helyi speciálisan jelentkező légszennyezés csökkentésekre irányuló szabályozási terveket és azok megvalósítási programjait célszerű kidolgozni és beépíttetni a klaszter tematikájú ágazati programokba. Ezek előbb regionális szintű irányelvek kidolgozását jelentik, majd település szintű és mélységű programokat, melyek a következők:

- közlekedés átszervezése a tavon, a partmenti 30 km-es övezetben, az üdülőközpontok forgalomcsillapítási szabályozás(pl. Tihanyi-félszigeten), forgalomtechnikai átszervezése (zöldhullám-képzés),
- települések korszerű, gazdaságos és környezetbarát energiaforrás-bázisú hő- és villamosenergia ellátás módjának bevezetése (terve és megvalósítása) és érvényesítése az új településszerkezeti és szabályozási tervekben
- települések szennyvíztisztító berendezéseinek korszerűsítésére;
- a várhatóan bővülő légi közlekedési hálózat új, vagy korszerűsített repülőtereinek helyi légszennyezési lehatárolása, mérési, adatszolgáltatási kötelezettsége hazai és nemzetközi légiutak visszaállítása az üdülőterületi regionális és helyi igények figyelembe vételével,
- a BKÜ területére regionális légszennyezési irányelvek, regionális és helyi településszintű szabályozások kidolgozását célszerű elvégeztetni.

1.4.2 Program: Zajterhelés mérséklése

Az ipari létesítmények – főleg élelmiszerfeldolgozók – zajkibocsátó hatása nem jelentős, minimálisra csökkenthető. A közlekedési zajkibocsátás, mely személygépkocsiktól 80–82 dB, tehergépkocsiktól, autóbuszoktól 85–88 dB zajszintre emelkedik, csökkentése a leglényegesebb feladat, melyek megvalósítását elősegíti:

- a településeket elkerülő utak nyomvonalának kiépítése (ld. 3. stratégiai cél), mint ágazati fejl. feladat,
- a meglévő utak mellé zajárnyékoló szerkezetek építése (ld. 3. stratégiai cél), ágazati ill. önkormányzati feladat,

- a vasúti zaj műszaki eljárásokkal történő csillapítása, tranzit teherforgalom megszüntetése (ld. 3. stratégiai cél) (ágazati feladat, a TRANSEURÓPAI V. sz. vasúti korridor megvalósítása)
- repülőterek környezetébe létesítendő zajgátló, védőövezetek kijelölése.

Egyéb területen javasolható beavatkozásokat hatósági, adminisztratív eszközökkel kell megoldani, azaz:

- szorgalmazni kell, hogy a területrendezési tervekben, úttervekben, új üzem és egyéb létesítmények elhelyezésénél érvényre jussanak a zaj- és rezgésvédelmi szempontok,
- zajkeltő tevékenységek időbeli korlátozása,
- csendes övezetek kijelölése.

Az üdülőkörzetben csak olyan létesítmények üzemeltethetők, amelyek a kiemelten védett kategória levegőtisztaság-védelmi előírásait teljesítik, és nem okoznak a vonatkozó jogszabályban az üdülőterületekre előírt határértékeknél nagyobb zaj-, illetve rezgésterhelést.

1.4.3 Program: Környezet-állapot monitoring rendszer kialakítása

A Balaton térség fenntartható fejlesztése megköveteli, hogy annak folyamatait egy egységes, a környezeti-, a természeti-, a gazdasági-, a társadalmi-, a településhálózati alrendszerek rögzítsék és a hatásait regisztráló megfigyelőrendszer folyamatosan kövesse, illetve a döntéselőkészítést ezáltal megalapozza. Legfőbb feladat egy balatoni információs rendszer kidolgozása, elsősorban a tó vízminőségére vonatkozó figyelőrendszer fejlesztésre és erre építve egy tájékoztatási rendszer kiépítése.

A BKÜ területén az egyes ágazatok megfigyelő-, mérő-értékelő és információs szolgáltatásokat végeznek külön-külön, azonban hiányzik ezek célra orientált összegző rendszere, továbbá a különböző jelenségeknek a társadalomra; a gazdaságra és a településhálózatra vonatkozó hatáselemzése, folyamatos figyelése és automatikus tájékoztatása. Ezért ez elsősorban szervezeti-intézményi fejlesztést igényel.

A 3. stratégiai cél keretében beépített program a BKÜ környezetvédelmi információs komplex rendszerre csupán az adatbázis kialakítását, folyamatos adatfeltöltését és annak szervezeti kereteit határozta meg és költségelte.

1.4.4 Program: Környezetbiztonság megteremtése

Az üdülési, fürdési feltételek, az üdülők komfortérzetének, biztonságának megteremtése, az információ, tájékoztatási lehetőségek korszerűsítésével. (Balatonfüzfőn és környékén lévő vegyipari üzemek miatt a környezet tűzbiztonsága érdekében rendkívül nagy figyelmet kell fordítani az esetleges tűz okozta robbanásveszély és környezetszennyezés elkerülésére.)

A veszélyeztetések a keletkezés oka alapján három fő csoportra oszthatók:

- technikai (technológiában bekövetkező zavar, veszélyes anyag tárolása, kezelése)
- természeti (földrengés, tűz, vízbázisok elszennyeződése)
- egyéb (terrorcselekmény, nukleáris veszélyeztetés, háborús veszélyeztetés).

Továbbá cselekvési program készítése indokolt haváriák esetére, ehhez szükséges a jelenlegi állapot rögzítése (veszélyforrások), kezelési javaslatok kidolgozása.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Környezetvédelmi Minisztérium
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE)
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.)
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG)
- Katasztrófavédelmi Igazgatóságok
- Megyei Állami Közútkezelő Kht-k (Veszprém, Somogy, Zala)
- Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat
- Országos Közegészségügyi Intézet
- Országos Természetvédelmi Hivatal
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások
- A megyei és települési önkormányzatok
- Vállalkozók
- Civil szervezetek (Polgárőrség)
- Helyi lakosság

Indikátor:

- Épített, illetve felújított közterületek, parkok, zöldfelületek számának, alapterületének növekedése (db, ha)
- Felújított építészeti örökség számának növekedése (db)
- Nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek száma (db, ha)
- Természetvédelmi célú központok, tanösvények, bemutatóhelyek száma (db)
- Illegális lerakóhelyek csökkenése, rehabilitált területek növekedése (db, ha)
- A talaj, a felszíni és felszín alatti vizek szennyezettségének csökkenése
- Környezetet szennyező források számának csökkenése
- Helyreállított tájsebek számának növekedése (csökken a balesetveszély, és a talaj degradálódása)
- Felszíni és felszín alatti vízkészletek fogyásának csökkenése (%)
- A felszíni és felszín alatti vízkészletek szennyeződésének csökkenése (%)
- A tó vízminőségét jelző mutatószámok javulása (KOI, BOI, N-,P háztartás, toxicitás)
- A levegőszennyezés mértékének csökkentése (CO₂, NO_x%-ban)
- Környezetbarát termékek/feldolgozási módszerek növekedése (%)
- A megmentett, felújított építészeti örökség látogatottságának növekedése (%)
- Környezetvédelmi ráfordítások növekedése
- Zajártalom csökkenése (%)
- A lakosság és az üdülők népesség elégedettsége (%)

Ütemezés

millió Ft-ban

Intézkedések, programok	2002.év	2003.év	2004.év	2005.év	2006.év	összesen
1.1 Intézkedés: A vízminőségének védelme, stabil állapot elérése						
1.1.1. Vízkészlet	489	586	684	391	295	2.445
1.1.2. Tápanyagterhelés	1.395	1.718	2.041	1.070	747	6.971
1.1.3. Kutatás	120	120	125	125	130	620
1.2 Intézkedés A természeti és táji értékek megóvása, fennmaradásuk biztosítása						
1.2.1. Védett terület	110	122	105	116	127	580
1.2.2. Vizes élőhely	30	50	60	70	90	300
1.2.3. Nádgazdálkodás	40	50	80	90	70	330
1.2.4. Füves élőhely	100	110	50	70	90	420
1.2.5. Állatvilág	20	20	40	40	50	170
1.2.6. Földtani, kultúrtört	136	148	161	176	190	811
1.2.7. Tájrehabilitáció	700	700	700	700	700	3.500
1.3 Intézkedés: Az épített környezet védelme						
1.3.1. Kulturális örökség	614,2	614	1.310	1.310	2.292,8	6.141
1.3.2. Zöldfelületek	1.514	1.514	1.764	1.764	1.764	8.320
1.3.3. Környezeti nevelés	426	542	628	754	790	3.140
1.4 Intézkedés: Az üdülési igényeknek megfelelő környezeti állapot biztosítása						
1.4.1. Levegőszennyezés	10	100	100	100	100	410
1.4.2. Zajterhelés	2	150	150	150	150	602
1.4.3. Monitoring	17	4	4	4	4	33
1.4.4 Környezetbiztonság	5	50	50	50	50	205
Összesen	5.728,2	6.598	8.052	6.980	7.639,8	34.998

Az 1. stratégiai cél 2002-2006 közötti időszakra vonatkozó fejlesztési forrása 34.998 mFt. A források felhasználásának, ütemezésének tervezését alapvetően meghatározta, hogy az intézkedések és programok olyan átfogó feladatokat határoznak meg, melyek megvalósulása jelentős pénzeszköz felhasználását teszi szükségessé, ezáltal megvalósításuk hosszabb távon lehetséges. Az ütemezésben továbbá meghatározó tényező volt a intézkedések egymásra épülésének, egymáshoz kapcsolódásának szem előtt tartása, a vízminőség védelmi, természetvédelmi intézkedések esetén a probléma megoldásának időbeli szükségessége.

Ezen tényezők mellett az programok egy részének felfutása az Európai Unió csatlakozásunk várható idejéhez kapcsolódik, majd a csúcsot egy fokozatos lecsengés követi. Az programok másik részének éves eloszlása, a intézkedés céljából fakadóan viszonylag kiegyensúlyozott lefutású. Ezek általában a természeti értékek, kulturális örökségek megóvásával, fennmaradásuk biztosításával, évente visszatérő forrásigényű fejlesztésekkel kapcsolatosak.

Mindezek figyelembe vételével az egyes intézkedések ütemezésénél a következő egyedi jellemzők érvényesülnek:

Az 1.1 intézkedés vizsgálatakor érzékelhető, hogy a vízminőség védelme különös hangsúlyt kapott az 1-es stratégiai célt tekintve, mivel a költségek 30 %-a itt jelentkezik. Az 1.1.1 és 1.1.2 program esetén a legjelentősebb beruházás 2003 és 2004-ben várható, ezután a következő időszakban a beruházások mértéke folyamatosan csökken. Az 1.1.3 program évente visszatérő forrásigényű feladatokat foglal magába.

Az 1.2 intézkedés a természeti és táji értékek védelmével kapcsolatos programokat tartalmazza, amelyek folyamatosan kerülnek megvalósításra.

Az 1.3 intézkedés programjainak megvalósítása igényli a legnagyobb ráfordítást, amivel a költségek 45 %-a itt jelentkezik. Az 1.3.1, 1.3.2 és 1.3.3 program megvalósítása az első években kevesebb, majd fokozatosan növekvő költségvonzattal jelentkezik. Ezt hivatott alátámasztani a területrendezési tervek folyamatos felülvizsgálatának elvégzése és a beépített területek, valamint zöldfelületek nagyságának alakulása.

Az 1.4 intézkedés az üdülési igényeknek megfelelő környezeti állapot biztosításának témakörét fogja össze. Az 1.4.1 és 1.4.2 programok forrásigénye – bár nem jelentős, de ágazati hatáskörbe tartozik, valamint a 3. Stratégiai célnál szerepel. Az 1.4.3 program folyamatos tevékenységet igényel, azonban az adatbázis létrehozása, a hálózat kialakítása az első évben történik, ezért itt magasabb költség került betervezésre, ezt követő években karbantartási költségek merülnek fel.

Pénzügyi terv (2002-2006 év)

millió Ft-ban

Intézkedések, programok	BFT	regionális források	központi forrás	nemzetközi forrás	sajáterő	összesen
1.1 Intézkedés: A vízminőségének védelme, stabil állapot elérése						
1.1.1. Vízkészlet	353	489	733	750	120	2445
1.1.2. Tápanyagterhelés	600	1000	3500	1395	476	6971
1.1.3. Kutatás	300	-	320	-	-	620
1.1 Intézkedés összesen	1253	1489	4553	2145	596	10036
1.2 Intézkedés A természeti értékek megóvása, fennmaradásuk biztosítása						
1.2.1. Védett terület	145	145	174	-	116	580
1.2.2. Vizes élőhely	105	60	90	-	45	300
1.2.3. Nádgazdálkodás	72	70	155	-	33	330
1.2.4. Fűves élőhely	147	84	126	-	63	420
1.2.5. Állatvilág	60	34	51	-	25	170
1.2.6. Földtani, kultúrtört	120	200	329	-	162	811
1.2.7. Tájrehabilitáció	1500	-	2000	-	-	3500
1.2 Intézkedés összesen	2149	593	2925	0	444	6111
1.3 Intézkedés: Az épített környezet és táj védelme						
1.3.1. Kulturális örökség	614	1535	2150	-	1842	6141
1.3.2. Zöldfelületek	1600	2100	2956	-	1664	8320
1.3.3. Környezeti nevelés	357	585	628	1256	314	3140
1.3 Intézkedés összesen	2571	4220	5734	1256	3820	17601
1.4 Intézkedés: Az üdülési igényeknek megfelelő környezeti állapot biztosítása						
1.4.1. Levegőszennyezés	-	123	205	-	82	410
1.4.2. Zajterhelés	-	180,6	301	-	120,4	602
1.4.3. Monitoring	33	-	-	-	-	33
1.4.4 Környezetbiztonság	102,5	41	61,5	-	-	205
1.4 Intézkedés összesen	135,5	344,6	567,5	0	202,4	1250
Mindösszesen:	6108,5	6646,6	13779,5	3401	5062,4	34998

2 A gazdasági erőforrások aktivizálása, a vállalkozói lehetőségek gyarapítása:

Indoklás:

A Balaton Régió alapvető érdeke a gazdaság fejlődési folyamatának felgyorsítása, a régió értékteremtő képességének fokozása az alapvető ágazatokban, valamint a hozzá kapcsolódó területeken a gazdasági növekedés feltételeinek biztosítása, mindazonáltal a régió versenyképességének növelése.

A fejlesztési célokat a régió jellemző erősségeinek és gyengeségeinek figyelembevételével, a lehetőségek erőteljes kihasználásával, valamint a veszélyek minimalizálásával kell elérni.

A Balaton Régió gazdaságának fejlesztését oly módon kell megvalósítani, hogy versenyképessége növekedjen, a gazdasági erőforrások tovább aktivizálódjanak, a kis- és középvállalkozások erősödjenek, emellett a gazdasági struktúra átalakulása igazodjon a piaci kereslet-kínálathoz. A gazdaságfejlesztés legyen figyelemmel, a környezetvédelemmel kapcsolatos elvárásokra. Azokat a fejlesztési folyamatokat célszerű megvalósítani, amelyek során a térszerkezet módosul, az infrastruktúra bővül, a termelő szektor foglalkoztatottsága javul, s mindezek mellett a környezet- és tájvédelem erősödik.

Ugyanakkor a fejlődéssel párhuzamosan meg kell őrizni a múlt építészeti és kulturális hagyományait, óvni kell a táj szépségét, s kiemelt figyelmet indokolt fordítani a gazdaság, valamint a humán infrastruktúra folyamatos működésének biztosítására.

A szerkezeti átalakulást, a gyengeségek visszaszorítását, a szűk keresztmetszetek feloldását, a veszélyek elhárítását, a Balaton Régió belső gazdasági – társadalmi kohéziója erősödése révén lehet megoldani.

Kiemelt figyelmet érdemel az a tény is, hogy a régióban megtermelt jövedelem mind nagyobb része maradjon a régióban, ezzel együtt sokoldalú pénzügyi lehetőségek kihasználásával, a források erőteljesebb koordinációjával, a fejlesztések révén erősödjön a tőke akkumulációja. A fejlesztések eredményeként a javuló regionális gazdasági közérzet kedvező hatása várhatóan érződik majd az állandó lakosság körében és elősegíti az üdülónépesség egyre jobb infrastrukturális kiszolgálását.

A régió gazdaságának vezérágazata a turizmus. A kialakult gazdasági szerkezet szerint a gazdaság teljes mértékben ezen vezérágazathoz kapcsolódóan fejlődött, azaz az ipari tevékenységek közül elsősorban a építőipar, élelmiszeripar és a régióban felhasználható termékek feldolgozó ipara fejlődött. A kereskedelem és a vendéglátás területén szintén a turizmushoz kapcsolódóan alakult ki a vállalkozások profilja, működésük sajátosságai. A fenittek alapján elmondható, hogy a régió gazdasága a turizmusra épül, ezért a gazdaság fejlesztése érdekében elsősorban a turizmus fejlesztésére van szükség, mely a piac törvényei alapján indukálni fogja a többi ágazat fejlődését is.

A régió turizmusára a szezon rövideje jellemző, ami azt jelenti, hogy a vállalkozók nagy része számára a jövedelemszerzési időszak a szezon 6-8 hetére korlátozódik. Ezért a fejlesztés célja elsősorban a szezon meghosszabbításának elérése.

A Balaton Régió gazdaságának alapját a kis és középvállalkozások adják, melyek a gazdaság valamennyi szektorában – turizmus, ipar, kereskedelem, vendéglátás, mezőgazdaság - érintettek. A nagyvállalkozások nem játszanak jelentős szerepet, továbbá fejlődésüknek gátat szab a környezeti létesítési feltételek súlyos terhe és a Balaton törvény. Számukra a fejlődés alapját a szervezetek közötti együttműködések fejlesztése (klaszterek, hálózatok) a régióon belül és a régióon kívül egyaránt, illetve a turizmushoz kapcsolódó ágazatok fejlesztése jelentheti.

A régióban működő kis- és középvállalkozások működési feltételrendszerét döntően a regionális, valamint a helyi lehetőségek és kötelezettségek határozzák meg. A vállalkozások fejlesztése szempontjából ugyanakkor fontos szerep jut a központi források decentralizált felhasználásával megvalósuló projekteknek. A Balaton Régió, kistérségei, települései vállalkozási lehetőségeit az állam terület és vidékfejlesztés eszközrendszerével segíti, amelyek közül

legfontosabbak a Balaton Fejlesztési Tanács döntési hatáskörébe tartozó, régióhoz rendelt decentralizált pénzforrások, valamint 2000. évtől a régió gazdaságfejlődését elősegítő Széchenyi Tervhez kapcsolódó célirányos, a balatoni fejlesztéseket elősegítő támogatások.

Célok:

- a gazdaság vezérágazatának, a turizmusnak fejlesztése,
- integrált vidékfejlesztés, az agrárium megújítása és a turizmus kiszolgálása jegyében,
- a gazdasági infrastruktúra fejlesztése, a kis és középvállalkozások ösztönzése, valamint
- a foglalkoztatási lehetőségek bővítése, a szezonális negatív hatásainak megszüntetése.

Intézkedések:

A Balaton gazdaságának sokoldalú helyzetelemzéséből kiindulva, a gazdaságfejlesztés országos prioritásait, a Nyugat-, Közép-, és Dél– Dunántúli Régiók, valamint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet fejlesztési programjait figyelembe véve, a fenti célok elérését az alábbi programok megvalósításával lehet biztosítani:

2.1. Turizmus fejlesztés

2.2. Integrált vidékfejlesztés

2.3. Gazdasági infrastruktúra fejlesztés, kis és középvállalkozások fejlesztése

2.4. A gazdaság fejlesztését megalapozó infrastruktúra fejlesztés

2.1 Intézkedés: Turizmus fejlesztés

A régió turisztikai fejlesztése terén az alábbi alapelveket kell figyelembe vennünk:

- A fejlődés csakis fenntartható jellegű lehet, a környezet állapotának stabilizálásán, megóvásán alapulhat. Ugyanis a Balaton Régió alapvető értéke, így a turizmus fejlesztésének előfeltétele a tó vízminősége, élővilága, a táji természeti adottságok gazdag kínálta, a településkörnyezet egyedisége. A Balaton stabil vízminőségének helyreállítása és körültekintő védelme a fejlesztési stratégiában abszolút prioritást képvisel.
- A Balaton Régió gazdaságának megújítása és belső erőforrásainak aktivizálása is a turizmus domináns szerepe mellett érhető el. Ez a vezérágazat szerep azonban csak a mennyiségi szemlélettel és az eddigi közepszerűséggel való szakítás mellett biztosítható. A tó ökológiai állapota nem engedi meg a korábbi évtizedekben kialakult, magas terhelés folytatását („hajszolását”). Ezért a fejlődésnek a mennyiségi szemlélet helyett a minőségi fejlesztést kell a középpontba helyeznie, annál is inkább, mivel az új évtized új keresleti tendenciáinak is csak magas színvonalú és komplex turisztikai termékekkel és szolgáltatásokkal lehet megfelelni. A változások kezelésére – a nemzetközi szakértők egybeeső véleménye szerint – új paradigmára van szükség a turizmusfejlesztési stratégiában. Ezért a fejlesztés középpontjában a régió sajátos jelleget (arculatot) adó, a minőségi elemeket kiemelten kezelő, a térség egészére kiterjedő, változatos, egyedi vonzerőkre épülő termék kínálat kifejlesztését indokolt állítani.
- A turizmus fejlesztése nem szorítható ágazati keretek közé, önmagában hatékonyan nem fejleszthető komplex tevékenység, amely átfogja a régió gazdaságának, társadalmának egészét. Fejlődése jelentős jövedelemtöbbszöröző (multiplikátor) hatással jár a többi gazdasági ágazatra és feltételezi számos kapcsolódó terület, infrastruktúra bizonyos mértékű fejlettségét. Ezért a turizmus vezérágazat szerepét úgy célszerű értelmezni, hogy az a Balaton Régió integrált fejlesztésének része. Ez azt is jelenti, hogy minden terület, ágazat fej-

leszthető területét a turizmus környezetbarát fejlesztésének szemszögéből ítéljük meg, tehát a stratégia kialakítása, megvalósítása rendkívül koordináció-igényes feladat.

A fenti elvek alapján megvalósuló turizmusfejlesztés keretében szükség van:

- a turizmus jövedelemtermelő képességének emelésére, a regionális értéktermelés bővítésére, illetve növelésére;
- a hatékonyság növelésére: a kínálatnak a kereslethez jobban igazított működtetésére és fejlesztésére, az anyagi és humán tőke racionális hasznosítására;
- a turizmus és egyben a régió versenyképességének növelésére, a belföldi turizmusban szerepének növelése;
- a fejlődés fenntarthatóságának erősítésére.

A fenti egybefonódó (csak együtt kezelhető) stratégiai célok megvalósításához az egyes turisztikai termékek tudatos fejlesztése, a marketing tevékenység fejlesztése és a komplex turisztikai kínálat létrehozása, a szűk keresztmetszetek felszámolása szükséges.

A tudatos termékfejlesztés keretében azoknak a turisztikai formáknak adunk elsőbbséget, amelyek leginkább növelik a turizmus gazdasági hatékonyságát, elősegítik a szezon meghosszabbítását és fokozzák a régió gazdasági-társadalmi kohézióját.

A hosszabb szezonra nyúló termékeket a turisták magasabb fajlagos költsége, de ugyanakkor a termékek magasabb beruházási, fejlesztési költsége is jellemzi.

A Balaton Régió turizmusában a különböző turisztikai termékek jól elkülönülnek egymástól abban a tekintetben, hogy milyen hosszú szezonra terjednek ki. Így:

- 1-3 hónapos szezonra – júliustól augusztusig – korlátozódik a strandokhoz és a kempingekhez kötődő turizmus,
- 6-8 hónapos – márciustól októberig terjedő – szezon jellemzi a bor-, a kulturális, az öko-, a horgász, a kerékpáros, a lovas, a vitorlás és a golfturizmust, és
- egész évesre nyújtható a szezon az egészségturizmusban és a konferencia-turizmusban, illetve ehhez kapcsolódva a magasabb kategóriájú szállodákban.

Ezek a turisztikai termékek azonban nem csak a szezon hossza, hanem egyúttal a turisták fajlagos költsége tekintetében is eltérnek egymástól.

- Amíg a főszezonra koncentrálódó tömegturizmusnál (parti üdülés, strand, kemping) a turisták fajlagos költsége átlagosan 120 euro alatti,
- addig a hosszabb, a 6-8 hónapos szezonra is alkalmas turisztikai termékek esetében a fajlagos költség már jóval magasabb, - például a lovas turizmus esetében 160 euro, a vitorlás turizmusnál 250 euro.

A turisztikai szezon elnyújtására alkalmas termékek fejlesztése tehát egyúttal a turisták átlagos fajlagos költségének növelésével jár.

A különböző hosszúságú szezonra nyúló turisztikai termékek jól elkülönülnek egymástól a fejlesztés költségeit tekintve is. Ahogy növekszik a szezon hossza az egyes termékeknél, ezzel arányosan növekszik a termékek fejlesztésének, a hozzá kapcsolódó beruházások költsége is:

- legalacsonyabb a fejlesztési, beruházási költség az 1–3 hónapos szezonra korlátozódó turisztikai termékeknél,
- ennél jóval nagyobb fejlesztési beruházást igényelnek a 6–8 hónapos szezon turisztikai termékei,
- az egész éves szezont biztosító termékek fejlesztési, beruházási költsége pedig kiemelkedően magas.

A szezon hossza valamint a fejlesztés, beruházás költségei közötti kapcsolatot figyelembe véve a Balaton Régió fejlesztési programjában a vállalkozói források mellett

- az állam aktív szerepvállalása indokolt az egész éves szezonhoz kapcsolódó termékek fejlesztésénél,
- a 6–8 hónapos szezonnal jellemezhető termékek javarészt összehangolt térségi fejlesztést, és így a régió valamint az önkormányzatok forrásainak bevonását igénylik,
- végül a főszezonra koncentrálódó turisztikai termékek fejlesztése alapvetően a vállalkozók és az önkormányzatok szerepvállalásán nyugszik.

2.1.-1. ábra: A Balaton Régió turisztikai termékei a fejlesztési források szerkezete és a szezon hossza szerint

Források	Turisztikai termék és infrastruktúra	jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec
Döntően helyi önkormányzatok és vállalkozások forrásaival megvalósuló programok	tóparti üdülés (strand, szórakoztató központok)												
	tóparti üdülés komplex szolgáltatásokkal												
	tóparti szálláshelyek (kempingek)												
Döntően regionális, helyi önkormányzati és vállalkozói forrásokkal megvalósuló programok	tóparti szálláshelyek (kempingek komplex szolgáltatásokkal)												
	bortúrák												
	kulturális programok, rendezvények												
	falusi turizmus és ökoturizmus												
	horgászturizmus												
	kerékpárosturizmus												
Jelentős állami szerepvállalással, regionális, helyi önkormányzati és vállalkozói forrásokkal megvalósuló programok	lovasturizmus												
	vitórlás turizmus												
	golfturizmus												
	egészségturizmus												
	konferenciaturizmus												
	minőségi szolgáltatást nyújtó, magas színvonalú téli szálláshelyek												

Mint ismeretes, a marketing, a piac megszerzésének és megtartásának, ezen belül az egyes turisztikai termékek és szolgáltatások eladhatóságának növelésére irányuló tevékenység. A marketing a Balatonnál – a környezeti érzékenységre, az egyedi turisztikai arculat hiánya, a tömegturisztika kedvezőtlen hatásai miatt – különösen fontos, fejlesztendő tevékenység. Jelenleg a régióban alapvetően izolált, nem az új fejlesztési irányokat hangsúlyozó, egymásra épülő tevékenység folyik. A fejlesztés során a kistérségek és a települések erőfeszítéseit a regionális stratégiával összhangba kell hozni.

A turizmus fejlesztésének komplex megközelítése két fő területre terjed ki. Egyrészt magában foglalja a turisztikai termékek társításának (kapcsolódási pontjai kialakításának) lehetőségét, másrészt biztosítja a turizmusra befolyással lévő valamennyi tényező és feltétel együttes (összefogott) kezelését, harmóniáját. A régióban nyújtott szolgáltatások mennyisége, minősége, egységes standardoknak való megfelelése, nagymértékben befolyásolja a régió egészének vonzerejét és a létrehozott termékekért (szolgáltatásokért) kérhető árak szintjét.

Programok:

Kiemelt turisztikai termékek fejlesztése

2.1.1 Program: Vízi-turizmus fejlesztése

A vízi-turizmus fejlesztése a Balaton térségében egy összetett, komplex feladat, amelynek legfontosabb elemei:

Vízparti üdülés

A strandolás a balatoni turizmus fő vonzereje, legtömegesebb formája. A strandok tisztasága, rendezettsége, a szálláshelyek, vendéglátó, szolgáltató helyek esztétikus, standard színvonalat elérő formája alapvető feltétele a vendégösszetétel javításának, az egész Balaton Régió kedvező megítélésének. A vízi-turizmuson belül a kisgyermekes családok számára speciális üdülőfalvak létesítése, valamint az egész Balaton-parton a gyermekjátszó területek, szolgáltatások kiépítése ad sajátos jelleget a Balaton turizmusának.

Célcsoportok: kisgyermekes családok, ifjúság

Elérhető szezon: 1-3 hónap

Szükséges fejlesztések:

- a vízparti üdülők és a kapcsolódó létesítménynek felújítása, korszerűsítése, komplettírozó jellegű szolgáltatások létesítése (pl. uszoda, konferencia, fitness, tenisz, gyermekjátszótér, gyermek animátorok, gyermek étrend, fedett-, illetve őrzött parkolók) elengedhetetlenül szükséges,
- üdülőfalvak (kisgyermekes családoknak, nyugdíjasoknak, ifjúságnak), a tóparton és a háttérterületeken több üdülőfalva tervezhető,
- strandok fejlesztése - fedett uszodaépítési programmal együtt – az egészségügyi létesítmények korszerűsítése, előzuhanyozók kialakítása, parkosítás, esztétikus vendéglátás biztosítása terén,

Aktív vízi turizmus

A turisztikai termékek fejlesztésénél alapvető szempont, hogy azok úgy segítsék elő a szezon elnyújtását és a magasabb fizetőképességű kereslet lekötését, hogy közben megőrizik a Balaton ökológiai egyensúlyát. Ezeknek az elvárásoknak a vitorlás turizmus és a horgász turizmus messzemenően megfelel.

Elérhető szezon: 6-8 hónap

Szükséges fejlesztések:

- vitorlásokikötők kapacitásának jelenlegi 3 ezerről 10 ezer férőhelyre való bővítése, és ezzel párhuzamosan
- a kapcsolódó kikötői és tóparti szolgáltatások fejlesztése,

- a horgászat infrastruktúrájának fejlesztése, a halászati tevékenység alárendelése a turisztikai szempontoknak (30 új csónakkikötő létesítése, a meglévők korszerűsítése),
- új vízisport és vízi szórakoztató létesítmények létrehozása (Aquapark – vízi szabadidő központ, vízisí, stb.).

A fejlesztések eredményeként a legfontosabb termékcsoporthoz, a vízi-turizmuson belül biztosítható az elkövetkező évtizedekben a tó turisztikai versenyképessége, az egyre élesebb vízparti konkurenciaharc közepette. A vízi-turizmus infrastruktúrájának bővítése a rendkívül rövid főszezon meghosszabbítását szolgálja, a vitorlázókikötők építése pedig nyitást jelent az aktív turizmus irányába (élénk vízi sportélet megteremtése).

2.1.2 Program: Egészségturizmus fejlesztése

A Balaton Régió egyaránt alkalmas a hagyományos gyógyászati, valamint az egészségmegőrző (fitness, wellness) ágazat fejlesztésére.

Az egészséges élet társadalmi felértékelődésével előtérbe kerülnek az egészségmegőrző (prevenzív), egészségtudatos utak. A piac bővülése nagymértékű specializálódással jár, a gyógyászati turizmus elkülönül az egészségmegőrző funkciótól, ahol a még egészséges szervezet regenerálásán, a napi stressz, környezeti és civilizációs káros hatások kiiktatásán van a hangsúly. A szép környezetben, sok élménnyel járó szabadidő eltöltés egyre népszerűbbé válhat a térség számára. Az egyre több helyen feltárt gyógy-, és termálvizek önálló, nemzetközi vonzerőt képviselő turisztikai termék kialakítását teszik lehetővé.

A termékfejlesztés célja a turisztikai szezon széthúzása, a versenyképesség javítása, a magasabb költségű vendégek fogadása, a tóparti és a háttértelepülések összekapcsolása, a vízi-turizmus vendégeinek „rosszidő” programjaihoz kapcsolódás. A fejlesztés wellness-fitness, egészségmegőrző szolgáltatásaival nyit a fiatal, illetve középkorú családok irányába, akik a térséget az egészségmegőrzés, rekreáció, családi pihenés céljából keresik fel.

Elérhető szezon: egész év.

Szükséges fejlesztések:

Az egészségturizmus két ágazatának fejlesztési lehetőségei a Balaton Régióban területileg viszonylag jól elhatárolódnak egymástól.

A déli parton – a gyógyturizmus fejlesztése célszerű. Ez egyaránt magába foglalja:

- a hagyományos gyógyhelyek minőségi fejlesztését – Hévíz, Zalakaros, Kehidakustány, Csiszta-puszt, Igal,
- új, feltárt, gyógyvízzé minősített vagy minősítés alatt álló termálvíz források fejlesztése -Balatonszemes, Táska-Somogyszentpál-Fonyód térsége, Nagyberény – turisztikai hasznosítását.

Az északi parton az ásvány-, és termálvizekre alapozva egészségturizmus fejlesztése javasolt (Tapolca, Balatonfüred).

Természeti adottságai miatt mind az északi, mind a déli part egyaránt alkalmas az egészségmegőrzést és -karbantartást élményszerű programként nyújtó fitness és wellness turizmus fejlesztésére.

Kiegészítő turisztikai termékek

2.1.3 Program: Ökoturizmus fejlesztése

A Balaton környékének adottságai folytán az ökoturizmus fejlesztése nyújtja az egyik legjobb lehetőséget a turizmus fejlődése fenntartható jellegének erősítésére, egy dinamikusan növekvő kereslet Balaton Régióhoz történő vonzásához. Ennek a lehetőségnek a kihasználását megkönnyíti a Balaton-felvidéki Nemzeti Park létrejötte és fejlesztési elképzelései. (pl. a Káli-medence fejlesztése, a Salföldi Természetvédelmi Major létrehozása).

Elérhető szezon: 6-8 hónap

A fejlesztés célja a térség természeti és kulturális adottságainak hasznosítása, az ökológiai szemlélet térfejlesztése, a tó tehermentesítése, a tópart és a háttértelepülések lehetőségeinek összehangoltabb kihasználása, új, kevésbé szezonális kereslet kialakítása.

A fejlesztés keretében szükséges az ökoturizmusra alkalmas területek helyreállítása, kiemelten kezelve a túraútvonalak, kilátók, pihenő pontok, bemutató helyek kialakítását, felújítását.

2.1.4 Program: Bor-, és gasztronómiai turizmus fejlesztése

A bor- és gasztronómiai turizmus népszerűsége növekszik, e termékek fejlesztése a nemzeti turizmus politikájának (marketingnek) egyik súlypontja. A turisták valamennyi csoportja számára élményt jelentenek a borhoz és az étkezéshez kapcsolt programok. A fejlesztés célja a balatoni bortúrák kialakításával a tó tehermentesítése, a háttérterületek adottságainak jobb kihasználása, a kereslet szezonális jellegének mérséklése.

A magyar konyha és borászat - nemzetközi hírnevének köszönhetően - önálló vonzerőként is megjelenik a régió kínálatában. A Balaton környékén hat ismert borvidék található (Badacsonyi, Balatonfüred-csopaki, Balaton-felvidéki, Somlói, Dél-balatoni, Balaton-melléki (zalai)). A szőlő- és borkészítés napjainkban folyó újjáélesztését és minőségének emelését a turizmus nagymértékben segítheti.

Elérhető szezon: 6-8 hónap

Szükséges fejlesztések:

- borutak kialakítása, működtetése,
- présházak, borospincék felújítása, látogathatóvá tétele,
- megfelelő infrastruktúra, egészségügyi feltételek biztosítása,
- a jó borminőség és az egységes kiszolgálási színvonal biztosítása.

2.1.5 Program: A lovasturizmus fejlesztése

A fejlesztés célja a balatoni lovastúra hálózat létrehozása a tó tehermentesítése, a háttérterületek adottságainak jobb kihasználása, a kereslet szezonális jellegének mérséklése és a rohamosan bővülő nemzetközi kereslet idevonzása révén, illetve a Balatoni Lóversenypálya létrehozása.

Magyarország lovas hagyományai nagy értéket képviselnek. A lovas-turizmus számos formája közül leginkább a lovastúrázás képvisel önálló vonzerőt, amelyért a turisták nagyobb távolságból is hajlandók a térséget hosszabb időre is felkeresni. A Balaton környéke különösen alkalmas változatos és vonzó lovastúra útvonalak kialakítására.

Elérhető szezon: 6-8 hónap

Szükséges fejlesztések:

- a meglévő lovas-központok korszerűsítése és szolgáltatásaik teljessé és színvonalassá tétele, 25-30 kilométerenkénti távolságban lovas-központ hálózat kiépítése,
- új fedeles lovardával rendelkező lovas-bázisok létrehozása,
- a szakképzés megszervezése, és
- a lovas-felszerelések gyártásának megújítása is szükséges.

2.1.6 Program: Kerékpáros turizmus fejlesztése

A kerékpározás környezetbarát közlekedési mód és turisztikai vonzerő is egyben. Alkalmas a rövid balatoni szezon meghosszabbítására, illetve az utazási élmények gazdagítására. A térség ideális kerékpározási felszín, a kerékpározásnak több eleme a térségben adott, a kerékpárút-hálózat kiépítése (kb. 55 km hosszan) és az út menti turisztikai szolgáltatások megszervezése azonban előttünk álló feladat.

A fejlesztés célja a régió turisztikai kínálatának bővítése, a tó tehermentesítése, a háttérterületek adottságainak jobb kihasználása.

Elérhető szezon: 6-8 hónap.

Szükséges fejlesztések:

- a balatoni „bringa” körút (220 km) és a háttér települések, vonzerők bekapcsolását biztosító kerékpárutak kiépítése, illetve
- az útbaigazító táblarendszer, a pihenőhelyek, attrakció- és fotópontok kijelölése,
- kiegészítő szolgáltatások kiépítése (szerviz hálózat, kerékpár tárolók, stb.,).

Az útvonalak között elsősorban azok lehetnek sikeresek, amelyek a régió természeti, kulturális, gasztronómiai nevezetességeit kötik össze.

2.1.7 Program: A kulturális turizmus fejlesztése

A kulturális örökség, valamint a helyi, regionális kultúrák iránti érdeklődés növekedése, a szabadidő eltöltésének összefonódása a művészetekkel, egyaránt hozzájárulnak a kulturális turizmus felértékelődéséhez. A Balatonnál a kulturális rendezvények szervezése nagymértékben színesíti (élményekben gazdagabbá teszi) a tóparti fürdőzésre épülő turizmust. A térség gazdag kulturális öröksége lehetőséget nyújt a szezon meghosszabbítására is alkalmas önálló vonzerő, a Balatoni Fesztivál megszervezésére.

Elérhető szezon: 6-8 hónap.

Szükséges fejlesztések:

- meglévő kulturális örökség védelme, várak, műemlékek felújítása, turisztikai hasznosítása,
- a kulturális turizmus infrastruktúra feltételeinek javítása,
- önálló vonzerővel rendelkező rendezvény létrehozása. A Balatoni Fesztivál és a Balatoni Szórakoztató Központ megszervezésével önálló regionális vonzerő alakítható ki.
- a jelenleg meglévő nagyobb turisztikai vonzerővel rendelkező rendezvények tovább fejlesztése,
- állandó, több célra hasznosítható színház létesítése Balatonfüreden, Keszthelyen, Siófokon
- mobil vízi-színpadok építése és
- a szabadtéri színpadok korszerűsítése,
- kihasználandóak a háttérterületek (kapolcsi példa), valamint a Régió határán, illetve a Régió kívüli települések (pl.: Veszprém, Tapolca, Sümeg, Somogyvár, stb.,) által nyújtott lehetőségek.
- a meglévő kulturális örökségekre, hagyományokra építve új kulturális központok kiépítése is (pl.: Balatonalmádi, Badacsony, Fenékpusztá).

2.1.8 Program: A sportturizmus fejlesztése

A fejlesztés célja, hogy a régióban egyre több olyan nemzetközi mércével is jelentős szárazföldi és vízi nagyrendezvény (street ball, futó események, triatlon, vitorlázás) kerüljön megrendezésre, amely megfelel a Balaton part jellegének (nyílt vízi úszás, az egész verseny szabadtéren, úgymond a „kirakatban” zajlik), idegenforgalmi súlyának.

Elérhető szezon: egész év

Szükséges fejlesztések:

A sportturizmus fejlesztéséhez elengedhetetlen, hogy a régió adottságaihoz, jellegéhez igazodó, mai kor követelményeinek megfelelő, több ezer néző befogadására alkalmas sportpályák, tenisz-, strand labdajáték pályák, uszodák épüljenek. Ösztönözni kell az önkormányzatokat, hogy nagyobb figyelmet fordítsanak a sportberuházásokra városfejlesztési programjaik elfogadásakor.

Indokolt a Zánkai Gyermekek és Üdülési Centrum egyedülálló adottságainak kihasználásával egy korszerű sportcentrum kialakítása.

A jelentősebb balatoni sportrendezvényeket, az aktív üdülés lehetőségeit, a különböző sport-szolgáltatásokat tartalmazó számítógépes adatbankot folyamatosan továbbfejlesztetni szükséges. Ezekről propaganda kiadványokat kell készíteni, illetve a sporttal kapcsolatos kínálatot az összesített eseménynaptárakban és marketing anyagokban is szerepeltetni kell.

2.1.9 Program: Falusi turizmus fejlesztése

A falusi turizmus fejlesztése a régió háttértelepülései számára az egyetlen lehetőséget jelenti a turizmusba való bekapcsolódásra, és ezáltal a máshol megtermelt jövedelmeknek a térségbe való vonzására. A régióban tehát a regionális gazdasági-társadalmi kiegyenlítődés egyik fő eszköze – a mezőgazdaság, főleg a szőlő- és bortermelés korszerűsítése mellett – a falusi turizmus fejlesztése lehet.

A fejlesztés célja a régió háttértelepüléseiben a korszerű, magas színvonalú falusi vendégfogadás feltételeinek megteremtése.

Elérhető szezon: 6-8 hónap.

Szükséges fejlesztések:

- a falusi szálláshelyek korszerűsítése (fürdőszoba, vízöblítéses wc, telefon, virágosítás stb.),
- a vendégfogadási ismeretek és az idegen nyelvek elsajátítása,
- közösségépítés, programok szervezése (hagyományok felelevenítése, pincészet, kézműves mesterségek, stb.),
- marketing (kutatás, katalógusok és ismertető kiadása, részvétel idegenforgalmi vásárokon, tájékoztató irodák információval való ellátása, Internet, kapcsolatok kiépítése utazásközvetítőkkal stb.),
- minősítés és minőség-ellenőrzés megszervezése.

Új turisztikai termékek

2.1.10 Program: Konferencia turizmus fejlesztése

A felgyorsuló technikai, tudományos fejlődés, a globalizáció hatására a hivatásturizmus – melynek részét képezik a kongresszusi, incentiv¹ és a hagyományos üzleti utak – a turizmus legdinamikusabban fejlődő ágazatává vált. A meglévő parti szállodák korszerűsítésével a magas fizetőképességű és kevésbé szezonális jellegű hivatásturizmus jelentős mértékben elősegítené a térség turisztikai kínálatának hatékonyabb hasznosítását.

A fejlesztés célja egy széleskörű kínálat kialakítása a hivatásturizmushoz kapcsolódó megbeszélések, továbbképzések, konferenciák megszervezéséhez. Cél továbbá a régió szerepének növelése a hivatásturizmus, ezen belül is a konferencia turizmus nemzetközi piacán. Ennek elérésére két irányú fejlesztés szükséges. Az egyik irány a Régió szellemi, szakmai adottságainak kihasználása a kutató intézetek, felsőfokú oktatási intézmények, szakmai szervezetek

¹ Az incentiv turizmusforma olyan utazásokat jelent, ahol a kikapcsolódásra, pihenésre vágyó, lakóhelyétől távol lévő turista a részvétel lehetőségét nem saját jövedelméből teremti meg, hanem attól a cégtől kapja ajándékba - kiemelkedő munkájáért, ... stb. – amellyel munkája során kapcsolatban van. Az ajándékozó cég felejtethetetlen élményben kívánja részesíteni munkatársát, így csak kiemelkedő szolgáltatásokat vesz igénybe (magas kategóriájú szálloda, luxus étterem, szuper produkció, mint szabadidős program, stb.).

tevékenységére építve. A másik irány a kínálat szűk keresztmetszeteinek felszámolásával, néhány nagyobb multifunkcionális központ létrehozásával a turizmus szezonalitása mérsékelhető.

Elérhető szezon: egész éves

Szükséges fejlesztések:

- létező konferencia rendezvényhelyszínek technikai korszerűsítése,
- a meglévő parti szállodák hivatásturizmushoz és konferenciához kapcsolódó bővítése, megfelelő mennyiségű és nagyságú különtermek kialakítása,
- néhány nagyobb multifunkcionális (kongresszusi, kulturális, kiállítási) központ létrehozása,
- a meglévő szállodák fejlesztése mellett a szálloda környezetének, az érintett település infrastruktúrájának, kulturális és egyéb szolgáltatásai színvonalának és mennyiségének növelése a szezonon kívüli időszakban is.

2.1.11 Program: Regionális kohézió erősítése

A fejlesztés célja a háttér területek természeti és kulturális értékeit bemutató túrák szervezése, a partközeli és a háttértelepülések, szervezetek együttműködésének erősítésével. Az program magában foglalja

- a térség vonzerőleltárának felfrissítését, és helyszíni tapasztalatok alapján, változatos túraútvonalak megszervezését (nyitvatartás, árak, bemutatás, stb.; megállapodások kötése; a közlekedési és parkolási feltételek biztosítása; étkezési lehetőségek; tájékoztatás és hírverés; idegenvezetők felkészítése),
- a túrák színvonalas lebonyolításához elengedhetetlen feltételek megteremtését (műemlékek, templomok, népi építészeti emlékek, műhelyek, pincék, stb. bemutatathatóvá tétele).

A háttér területekre szervezett túrák döntően a vízparton üdülő turisták számára nyújtanak kikapcsolódást, illetve rossz idő esetén program lehetőséget. Egyúttal elősegíthetik a meglévő természeti és kulturális értékek hasznosítását és e területek turizmusra való felkészülését. Kis mértékben a szezon meghosszabbításához is hozzájárulhatnak (szüreti programok, júniusi és szeptemberi kulturális és sport rendezvények).

2.1.12 Program: A marketing tevékenység fejlesztése

A program célja, hogy

- a régiót, mint egységes egészet, és turisztikai termékeit megismertesse a potenciális látogatókkal, a kiválasztott célcsoportokkal, meggyőzze őket arról, hogy a térség infrastruktúrája egyre inkább képes kiszolgálni az igényes vendégcsoportokat is, valamint
- megvalósítsa a különböző területi szintek (régió, kistérség, település) közötti koordinált marketing-kommunikációs tevékenységet.

Az program keretében megvalósítandó feladatok:

- A regionális marketing stratégia folyamatos megvalósítása. Ennek keretében a készülőben lévő egységes regionális arculat- és imázs-terv megvalósítása, amelynek során egy arculati kézikönyv formájában elfogadásra kerülnek a színek, a betűk, a méretek, a szlogen és a logo. Ennek irányadónak kell lennie minden marketing tevékenységre.
- Speciálisan a Balaton Régióra vonatkozó piackutatás erősítése, amely lehetőséget ad az aktuális kereslet felmérésére (a turisták struktúrája, elégedettsége, life-style mélységű fogyasztói szokások és elvárások feltérképezése, a leghatékonyabb marketing kommunikációs eszközök alkalmazása a termékfejlesztésekkel való összhang kialakítása és a változtatások elősegítése érdekében).

- Összehangolt, információs szolgáltató rendszer tovább fejlesztése (Információs irodahálózat - Balatoni Online Turisztikai Információs Rendszer, kiadványok, plakátok, filmek, értékesítési kézikönyv, idegenforgalmi táblarendszerek, kiállításokon való részvétel, PR, sajtókapcsolatok, "study tour" -ok szervezése, hirdetési tevékenység fokozása, stb.).
- Értékesítés ösztönzése (beruházások, egyes turisztikai termékek összekapcsolása, ajándéktárgyak készíttetése és értékesítése).

2.1.13 Program: Komplex kínálat létrehozása, szűk keresztmetszet felszámolása

Az program célja a szűk keresztmetszetek felszámolása, és a színvonal emelése minden területen, azaz a víz minőségére kiható egyéni és közösségi viselkedésben, a rend és a tisztaság fenntartásában, a kultúrált környezet általánossá tételében, az infrastruktúra hiányosságának csökkentésében, a szálláshelyek korszerűsítésében, a kulturális-, sport-, és egyéb szolgáltatások bővítésében és színesítésében, a közbiztonság és a higiénia megteremtésében, az emberi erőforrások fejlesztésében.

Az program keretében megvalósítandó feladatok:

a./ Termékfejlesztés a meglévő szétszórt kínálati elemek termékké ötvözése, szükség esetén egy-egy rész–szolgáltatással való kiegészítése és ezáltal kompletté tétele révén.

b./ A vonzerők – természeti értékek, műemlékek stb. – védelme.

A Balaton Régió turisztikai vonzerőkben bővelkedő terület. Az egyes vonzerők lehetnek természetes és ember által alkotott vonzerők. Legyen szó akár kiemelkedő természeti csodáról, -Vulkánok Völgye – történelmi, építészeti örökségekről, - szigligeti vár, a tihanyi apátsági templom – vagy kiemelkedő rendezvényekről – vitorlás VB, Harley Davidson találkozó- biztosítanunk kell a vonzerők folyamatos rendelkezésre állását. Ez több csatorna működését feltételezi: igényli a természet- és környezetvédelmet, a műemlékvédelmet, de ugyanúgy a rendezvények támogatását is.

c./ A meglévő turisztikai létesítmények felújítása és korszerűsítése – ösztönző rendszer kialakítása következő főbb feladatokra:

- szállodák és panziók felújítása és komfortfokozatuk emelése;
- vendéglátóhelyek korszerűsítése;
- egyéb szálláshelyek és létesítmények korszerűsítése.

d./ Köztisztaság és higiénia helyzetének javítása. (Strandok, tópart, parkok, közterületek, közlekedési eszközök, vendéglátóhelyek, nyilvános WC-k, települések arculata, virágosítása.) Szükséges a lakosság és az önkormányzatok ösztönzése az igényes környezet megteremtésére, illetve megővására.

e./ A turisták biztonságának (közbiztonság, informáltság) és nyugalmanak (zajártalom elleni programmal) javítása.

A feladat keretében szükséges a régió közbiztonságáért (rendőri szervek, polgárőrségek), és vízbiztonságért (vízimentők, vízi rendészet, stb.) felelős szervezetek munkájának támogatása az eszköz ellátás, a koordináció és a turisták számára készítendő tájékoztató anyagok, eszközök készítése, használata terén.

f./ Humánerőforrás fejlesztése keretében szükséges

- a szolgáltatók szakmai képzettségének, profizmusának növelése, a vendégmegkárosító, „gyors meggazdagodási” magatartásformák visszaszorítása, és
- a vendégbarát magatartás erősítése.

g./ A turizmus fejlesztése bizonyos intézményi fejlesztést is szükségessé tesz az alábbi területeken:

- A turizmus települési szervezeti rendszerének kialakítása, fejlesztése. (bizottság, egyesület, turizmus napja, helyi ösztönzési rendszerek).

- A partközeli településeken üdülőhelyi és fürdőtanácsok létrehozása, akik az önkormányzatok háttérében civil kezdeményezésekkel, szervezéssel, ötletekkel javítják a fürdőzés feltételeit.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntés előkészítő és koordináló képességgel,
- Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság,
- Balatoni Regionális Turisztikai Projekt Iroda (Magyar Turizmus Rt.),
- Gazdasági Minisztérium,
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium,
- Dél-, Közép-, Nyugat-Dunántúl Területfejlesztési Tanácsai,
- Dél-, Közép-, Nyugat-Dunántúl Területfejlesztési Ügynökségei,
- Somogy-, Veszprém-, Zala Megye Területfejlesztési Tanácsai,
- Kistérségi társulások,
- Települési önkormányzatok,
- Érdekképviselői szervezetek,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

2.2 Intézkedés: Integrált vidékfejlesztés

Indoklás:

A intézkedés elsősorban a régió parttól távolabb elhelyezkedő, elsősorban mezőgazdasági tevékenységet folytató háttértelepüléseinek gazdasági fejlesztését, az itt élők életminőségének fejlesztését célozza meg.

Az intézkedés konkrét célja, hogy

- a meglévő természeti és környezeti viszonyokat, a környezetvédelmi, tájvédelmi szempontokat szem előtt tartva növelje az agrártermelés hatékonyságát, versenyképességét,
- az agrártermelés alacsony jövedelmezősége miatt támogassa a lakosság kiegészítő jövedelemszerzési lehetőségeit, ami egyben helyi munkahelyeket, helyi foglalkoztatást is eredményez, illetve
- a vidéki élet minőségének javítása szellemében támogassa az egészséges életmód és ezen belül a szabadidős sport tevékenységek lehetőségeinek fejlesztését.

A Balaton Régió mezőgazdasági művelés szempontjából összességében kevésbé kedvező termőhelyi adottságokkal rendelkezik, de az agrárágazat minden szakága számára találhatók kedvező termőterületek. Így az agrártermelés fejlesztésének célja a tájjellegű környezet- és természetkímélő termelés, és a különböző gazdasági együttműködési formák erősítése, a termékprofilok lokális jellegének elősegítése.

A régióban az alternatív jövedelemszerzési lehetőségek fő területe a turizmus, mely ágazat fejlesztésével az 2.1. intézkedés részletesen foglalkozik.

A másik terület a hagyományokra épülő kézműipar fejlesztése, mely a térségben jelenlévő nagyszámú kisvállalkozásra, egyéni vállalkozóra épít, akik tevékenysége szintén a turizmushoz kapcsolódik.

A vidékfejlesztés szempontjából kiemelt terület a térség hagyományainak őrzése, ápolása. A hagyományok jelentős szerepet játszanak a térségben élők identitás tudatának erősítésében, a térségben maradásában.

Programok

2.2.1 Program: Korszerű szőlőtermelés, eróziócsökkentés

Az program célja az eróziót csökkentő szőlőművelésre való át- és visszatérés elősegítése, a termőhelyi adottságokhoz igazított szőlő és bortermeléshez kapcsolódó új technológiák, feldolgozási és értékesítési módok terjesztése.

Az program közvetlen célja a romlási folyamatok (elhagyott ültetvények, összeomló pince-épületek, talajerózió) megállítása. További cél az érdekeltségi viszonyok visszarendezése úgy, hogy az ingatlanbefektetések helyett elsősorban a területek megművelése legyen a meghatározó, a szőlőhegyek ne váljanak zsúfolt üdülőövezetté. A szőlőtermő területek (tájba illő bor-pincék, utak vízelvezetések) infrastruktúrája biztosítsa a Balaton és környezete védelmét, de tegye lehetővé a borturizmus előnyeinek kihasználását is.

Az program keretében megvalósítandó feladatok:

- Egységes, integrált szőlőtermesztési technológia kidolgozása a régióra, ehhez kapcsolódóan egy központi növényvédelmi előrejelző rendszer kiépítésének támogatása, amelyet a hegyközségi információs rendszerre építve, vagy szaktanácsadáshoz kapcsoltan lehet üzemeltetni.
- Szőlőterületek rekonstrukciójának támogatása.
- Védett eredetű termőhelyek feltárásának, használatának támogatása.
- A borfeldolgozás fejlesztése.
- A szőlő és borgazdálkodás során keletkezett melléktermékek (borseprő, aljbor) és hulladékok (szőlő venyige, szőlőtörköly) ésszerű és környezetkímélő hasznosításának támogatása. Ezek lehetnek: szerves tápanyag visszafogás (komposztálás), energiatermelés (brikett előállítás), párlat előállítása (pálinka), borkősav-gyártás, egyéb anyagok kivonása (élelmiszer festék, szőlőmag olaj).
- Szőlőtermesztést, turizmust és környezetvédelmet szolgáló hegyi úthálózat és felszíni vízvédelmi létesítmények építése (felújítása).
- A szőlészeti-borászati középfokú szakképzés.
- A borvidékek együttműködésének segítésére intézményes forma kialakítása, regionális hegyközségi tanács.

2.2.2 Program: Hagyományos növények termelésének fejlesztése

Az program célja a tájjellegű növényfajták (csonthéjas gyümölcsök, bogyósok, szálás takarmány, gyógynövények, stb.) hagyományos és intenzív termesztésének ösztönzése, illetve a hatékony gazdálkodáshoz szükséges feltételek megteremtésének támogatása az alábbi témakörökben:

- A mezőgazdaság műszaki és infrastrukturális hátterének javítása.
- Termelői együttműködések fejlesztése.
- Földhasznosítás szerkezetének átalakítása (ültetvény telepítések).
- Mezőgazdasági termékek feldolgozottsági szintjének növelése.

2.2.3 Program: Organikus mezőgazdaság fejlesztése

Az organikus mezőgazdaság fejlesztése a tájhoz illő, ökológiai gazdálkodás fejlesztésére terjed ki, mely gazdálkodási forma a legalkalmasabb művelési módszereket, fajtákat tömöríti a termőföld termőképességének megtartása, a fenntartható fejlődés biztosítása érdekében.

Az program keretében az alábbi területekre kell koncentrálni:

- Tájnak megfelelő, ökológiai gazdálkodás elterjesztése, megismertetése.
- A termőföld termőképességének megtartását biztosító meliorációs eljárások elterjesztése.
- A mezőgazdasági hulladékok megfelelő hasznosítása, kezelése.
- Termelői mintagazdaságok kialakítása.
- Öko-tanácsadó és integrációs központok szervezetének kialakítása.

- A biotermékek, öko- és egészséges termékek termelésének, feldolgozásának, kereskedelmének integrálása a turizmus rendszerébe.

2.2.4 Program: Mezőgazdasági vállalkozók integrációjának kialakítása

Az program célja az öko- és az egészséges termékek termelésének, feldolgozásának, kereskedelmének integrációja, komplex fejlesztése az idegenforgalomhoz kapcsoltn.

Az integrációt komplex szemlélettel kell megvalósítani, mely biztosítja a gazdasági, szociális és környezeti szempontú fenntarthatóságot egyaránt.

Az integráció keretében meg kell alkotni a termékek minőségét garantáló védjegyet, mely az értékesítés alapját képezi.

A termelés témakörében az integráció biztosítja a szükséges képzéseket, termeléshez szükséges segédanyagokat, a termékek felvásárlását. A termékek feldolgozását vagy a vállalkozó saját maga, vagy az integrációhoz tartozó feldolgozóknak, a keletkező melléktermékek, hulladékok feldolgozásával együtt végzik. Az értékesítés szintén történhet egyénileg, az integráció által végzett marketing munka eredményeként, vagy szervezeten az integráció keretében.

Az egész integrációs rendszert egy egységes marketing tevékenység foglalja keretbe, mely a termékek piacra jutása mellett a környezettudatos fejlődés megismertetését is segíti.

2.2.5 Program: Gyepgazdálkodás fejlesztése

Az program célja a mezőgazdasági hasznosítás szempontjából kedvezőtlen, gyenge minőségű területeken a visszavonuló gazdálkodás támogatása, az ilyen területek gyepként való hasznosítása. A gyepterületek hasznosítása kedvező gazdálkodási forma a környezetkímélő gazdálkodás, a táj- és természetvédelem szempontjából. Fejlesztése során új gyepterületek kialakítása és a területek hasznosításának, azaz a legeltetési állattartás feltételeinek javítása indokolt. A legeltetési állattartás fejlesztésében a hagyományos értelemben vett szarvasmarha- és juh-tenyésztés mellett számos új, gyepre alapozott állattenyésztési ágazat és technológia meghonosítására és kifejlesztésére is szükség van.

2.2.6 Program: Erdőgazdálkodás, fafeldolgozás fejlesztése

A Balaton Régió erdőterületeinek növelése révén elősegíthető az erdőkben és a favagyokban rejlő távlati környezeti és gazdasági potenciál megalapozása. Az program célja az erózió által veszélyeztetett, be nem épített területek védelmi célú erdősítése, az erdőterületek rehabilitációjának ösztönzése, a kedvezőtlen adottságú mezőgazdasági területek alternatív hasznosítása, energia ültetvények létrehozásának és az erdei faanyag feldolgozásának ösztönzése.

A Balaton régióban az erdőterületek nagyságát a jelenlegi erdőterület 2,7 %-ával, mintegy 2.050 ha nagyságú erdőterület telepítésével indokolt növelni a 2002-2006 közötti időszakban. A telepítendő faállomány 70 %-a faanyagnyerési, 30 %-a védelmi és közjóléti funkciót lát el.

2.2.7 Program: Nádgazdálkodás fejlesztése

A nádasok speciális életközösségek. Víz tisztító funkciójuk révén számottevő hatással rendelkeznek a tó életére, amely miatt indokolt megvédésük és ezzel párhuzamosan a tudatos nádgazdálkodás fejlesztése. A tó körül és a Kis-Balaton területén kb. 3.000 ha nádas található, melynek 40 %-a nem aratható, azonban közel 1.800 ha évenkénti aratásra, eltávolításra szorul a vízminőség védelme érdekében.

Az program célja az évenként learatásra kerülő nád feldolgozásának biztosítása építőipari és energetikai célú felhasználásra. Az program keretében a nádfeldolgozást végző vállalkozások elindításához, fejlesztéséhez szükséges beruházások kerülnek támogatásra.

2.2.8 Program: Halgazdálkodás fejlesztése a horgászturizmus érdekében

A Balaton halállománya jelentős turisztikai potenciált hordoz magában. Ezen potenciál kihasználása tudatos halállomány kezeléssel, fenntartással és megfelelő szintű szolgáltatás fejlesztéssel érhető el. A halállomány kifogásánál és értékesítésénél jelentősebb – egyes számítások szerint minimum 10-szer nagyobb - az a bevétel, amely annak turisztika célú hasznosításából származik, így - a gazdasági számításokat is figyelembe véve - a halgazdálkodás keretében a halállomány megőrzését és fenntartását indokolt fő feladatnak tekinteni.

A 2000. évi felmérések alapján a Balaton halállományát javítani kell a nemes halak arányának és a nagytestű példányok számának növelésével. Ezzel párhuzamosan a balatoni halászatot le kell csökkenteni a szelektáló halászat szintjére, és a meglévő halászati potenciált a halszaporítás, ivadéknevelés, halvédelem, halórzés és a horgászat fejlesztésére kell felhasználni.

A horgászturizmus fejlesztéséhez szükséges horgászati infrastruktúra fejlesztését a vízi turizmus fejlesztéséről szóló 2.1.1. Program tartalmazza.

2.2.9 Program: Hagyományos kis-, és kézműipari vállalkozások fejlesztése

A hagyományos kis- és kézműipari tevékenységek fejlesztésének célja, hogy a hagyományos kézműves tevékenységek (szövés, hímzés, csipkekészítés, fazekasság, bőrdíszművesség, üvegcsiszolás, fafaragás) és egyéb gazdasági tevékenységek (pl.: borászat) elterjesztését, fejlesztését támogassa elsősorban a háttér településeken. Az program keretében foglalkozni kell a hagyományos szakmák képzésének, a vállalkozások elindításához szükséges feltételek megteremtésének, kézműves házak kialakításának, a már működő vállalkozások fejlesztésének és az értékesítési, marketing tevékenység szervezésének támogatásával.

- A hagyományos balatoni termékek - egy részük mint „balatoni emléktárgyak” - értékesítését elsősorban a turizmusra alapozva, ahhoz kötődően kell biztosítani.

2.2.10 Program: A sportos életmód kialakítása, meghonosítása

Az program központjában a szabadidősportnak kell állnia, hiszen az alapcél az életminőség javítása, egy „egészséges régió” kialakítása, amelynek egyénei és közösségei felelősséget éreznek saját lelki, szellemi, testi egészségükért és ezért tenni is hajlandóak.

A szabadidős sportszolgáltatói kör megerősítése, a lakosság sportolási lehetőségének szélesítése tehát alapvető feladat.

Elengedhetetlen feltétele a kitűzött cél megvalósításának a régió sportlétesítményeinek megfelelő szintre emelése. Cél, hogy korszerű, multifunkcionális létesítményekben sportolhassanak a mozogni vágyók, s hogy az új modern létesítmények elősegítsék az iskolai sportoktatást is.

Érzelmi okokon túl közgazdasági érvek is alátámasztják az élsport szerepét a szabadidősport orientációjú programokban. Egy jól felépített sportrendszerben a látványsportok sikerei pozitív hatással vannak a régió lakosaira (régióimázs és –marketing, identitástudat), és fontos mintát jelentenek a sportolásra, elsősorban a fiatalabb korosztályok számára.

A sportos életmód meghonosításához elengedhetetlenül szükséges egy egységes regionális sportkonceptió megalkotása, amely a probléma térségi szinten történő kezelését biztosítaná.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéshozó és koordináló képességgel,
- Gazdasági Minisztérium,
- Ifjúsági és Sport Minisztérium,
- Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium,
- Dél-, Közép-, Nyugat-Dunántúl Területfejlesztési Tanácsai,
- Dél-, Közép-, Nyugat-Dunántúl Területfejlesztési Ügynökségei,
- Somogy-, Veszprém-, Zala Megye Területfejlesztési Tanácsai,

- Kistérségi társulások,
- Érdekképviselői szervezetek,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

2.3 Intézkedés: Gazdasági infrastruktúra fejlesztés, kis- és középvállalkozások fejlesztése

A régió gazdasági szerkezetére a kis-, és középvállalkozások túlsúlya jellemző. Az élesedő verseny körülményei között a régióban a kereskedelem, a szolgáltatás és vendéglátás, a mezőgazdaság területén működő kis-, és középvállalkozások, a munkahelyteremtés szempontjából kulcstényezőnek számítanak, s fontos szerepet töltenek be az erőforrások hatékony felhasználásában, illetve a fenntartható fejlődés ösztönzésében, a régió gazdasági fejlődésének erősödésében. A fokozódó versenyben szükség van e vállalkozások támogatására, a vállalkozások speciális igényeit kielégítő gazdasági háttér megteremtésére, a vállalkozások fejlődését, letelepedését segítő kedvezmények, ösztönzők kialakítására.

A fenti célok elérése érdekében az intézkedésnek három egymást kiegészítő és erősítő elem fejlesztésére kell épülnie:

- a kis- és középvállalkozások innovációs készségének javítására,
- az innovációt segítő feltételek és finanszírozási lehetőségek kialakítására,
- a régió innovációs és gazdaságfejlesztési infrastruktúrájának kiépítésére.

Az program megvalósuló programjai közvetlenül vagy közvetve a régió gazdasági – társadalmi életének szinte valamennyi területét befolyásolják, döntően a gazdasági szféra szereplőit célozzák meg, elsősorban a kis- és középvállalkozásokat, de rendkívül fontos célkitűzés a belső perifériák aktivizálása, a vidékfejlesztés elősegítése is. A fenti célok érvényre juttatásának biztosítása kell olyan további általános célok megvalósítását, mint:

- a régió gazdaságának általános fejlesztése, az EU szintű regionális versenyképesség közeliítése,
- a régióban jelenleg tevékenykedő, valamint további betelepülő hazai és külföldi vállalkozások, felsőfokú intézetek közötti kutatásfejlesztési és üzleti kapcsolatok megerősítése, fejlesztése, azok bázisán gazdasági klaszterek kialakulásának elősegítése,
- a K+F lehetőségek és tevékenységek bővítése, jobb koordinációja, ezen keresztül a gazdasági és környezeti folyamatok minőségi színvonalának, eredményességének növelése, a vezetési, műszaki és gazdasági képzettség javítása,
- az innováció áramlását és a vállalkozások fejlesztését, fejlődését generáló gócpontok létrehozása,
- az elmaradott térségek fejlődésének segítése a régió kiemelt turisztikai vonzerőire támaszkodva.

A fenti célokat szem előtt tartva három fejlesztendő terület határozható meg, mely területek fejlesztéséhez több program megvalósítása szükséges.

- A kis- és középvállalkozások fejlesztése.
- Gazdasági környezet és a vállalkozás-élénkítés háttérintézményeinek fejlesztése.
- Humán erőforrás fejlesztése a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében.

Programok:

2.3.1 Program: A kis- és középvállalkozások infrastruktúrájának javítása

Az program célja a kis- és középvállalkozások infrastruktúrájának javítása a régióban működő KKV szektor versenyhátrányának csökkentése céljából az információs technológiák fejlesztése, elektronikus kereskedelem bevezetése, elterjesztése, információs szolgáltatások feltételeinek kialakítása, a KKV-k hatékony működéséhez szükséges eszközök, berendezések beszer-

zése, működési feltételeik javítása, és olyan hagyományos technológiára épülő vállalkozások műszaki, gazdasági, piaci és irányítási – szervezési megújítása terén, amelyek a régióban rendelkezésre álló erőforrásokat, termelési kultúrákat hasznosítják, régiótermékeket állítanak elő, illetve élőmunka igényes tevékenységet végeznek.

2.3.2 Program: Termék és technológia innováció fejlesztése

A kis- és középvállalkozásoknak képessé kell válniuk olyan innovatív termékek és szolgáltatások előállítására, biztosítására, amelyek fokozottan alkalmasak a hazai és nemzetközi versenyképességük javítására. Ennek megvalósítása érdekében támogatni szükséges az új, korszerűbb, magasabb értéket és minőséget képviselő, piacképes termékek, eljárások, szolgáltatások létrehozását, a tájjellegű termékek előállításának fejlesztését, korszerűsítését, megvalósíthatósági tanulmányok, piaci elemzések kidolgozását, üzleti tanácsadás igénybevételét, technológiai auditok lebonyolítását.

2.3.3 Program: Környezetvédelmi kis- és középvállalkozások támogatása

A Balaton Régió természeti, táji jellegét meg kell őrizni, környezetét meg kell óvni, ezért támogatni kell az olyan kis- és középvállalkozásokat, amelyek figyelembe veszik ezt az alapvető követelményt és a környezeti értékek megóvásával összhangban működtetik vállalkozásaikat. A támogatásnak ki kell terjednie a vállalkozások létrejöttének, működésének támogatására; a környezetvédelmet szolgáló eljárások, technológiák, gépek, berendezések, rendszerek kidolgozására, a környezetbarát ipar kialakítását biztosító szerkezet átalakításra, képzések megtartására, és a környezetmegóvásához kapcsolódó marketing tevékenység folytatására.

2.3.4 Program: Innovatív minta projektek támogatása

A Balaton Régió gazdaságának fejlődését, korszerűsítését, környezeti, táji, természeti értékeinek megóvását, növelését nagymértékben segítheti különböző innovatív projektek kidolgozása, megvalósítása, amelyeket kiemelten szükséges támogatni. A projekteknek a régió specifikumaira kell támaszkodnia pl.: a Balaton part háttériparának és szolgáltatásának fejlesztése, megújuló energia, biotechnológiai fejlesztések és alkalmazások elterjesztése, génvagyon fenntartása terén.

2.3.5 Program: Kis- és középvállalkozások hálózatfejlesztése

A globalizáció miatti erősödő verseny, a hatékony és innovatív követelmények érvényesítése szükségszerűvé teszi a rendszeres, szoros, ütőképes vállalkozási hálózatok, a vállalkozási integrált rendszerek kiépítését, a kis- és középvállalkozások és a régió iparában tevékenységet végző egyéb vállalkozások, vállalatok számára is.

A hálózatkiépítés során támogatandó tevékenységek az innovációs hálózatok, klaszterek létrehozása, a vállalkozók közötti kooperáció támogatása, üzleti és innovációs centrumok, inkubátorházak, ipari és szolgáltató parkok, logisztikai központok létrehozása, és a beszállítói szektor fejlesztése.

2.3.6 Program: A régió információs hálózatának fejlesztése

A vállalkozások fejlődése érdekében rendkívül fontos az információ áramlás fizikai feltételeinek magas szintű megteremtése, azaz a régió valamennyi településén nagy sebességű (széles sávú) Internet hozzáférés biztosítása, melynek eredményeként biztosítottá válik többek között az információhoz jutás, az elektromos kereskedelem, a nemzetközi információs rendszerekhez való kapcsolódás technikai feltétele.

2.3.7 Program: Üzleti információs rendszer fejlesztése

Az üzleti információs rendszer fejlesztésének célja, hogy a vállalkozások magas színvonalú üzleti szolgáltatásokhoz juthassanak. Ennek érdekében támogatni szükséges a KKV-k számára üzleti információk biztosítására, aktualizálására, vállalkozási tanácsadási rendszer fejlesztésére irányuló tevékenységeket.

2.3.8 Program: Innovációs tevékenységet támogató alap létrehozása.

A növekedési potenciállal rendelkező, indulótőkét igénylő korszerű technológia-orientált, piacépes vállalkozások számára támogatásokat kell nyújtani. Így mérsékelhető a növekedési potenciállal rendelkező vállalkozásoknál a fejlődést akadályozó tőkehiány. Indokolt tehát egy speciális alap létrehozása a régió kis- és középvállalkozásai számára a nagyobb innováció készségét és növekedését elősegítő beruházások, eszközbeszerzések támogatására. Az alap orientációját tekintve a különféle iparágakban, a nagy növekedési lehetőségekkel rendelkező, többségi hazai tulajdonú vállalkozások projektjeit támogatná.

Ez az alap finanszírozási céljaiban, irányában igazodva a nemzeti programokhoz, nagymértékű tőke koncentrációt képes indukálni a növekedni képes kis- és középvállalkozások támogatásában. Az alap finanszírozóinak potenciális köre: térségfinanszírozóként megjelenhet a Gazdasági Minisztérium, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, a Munkaerőpiaci alap, a Regionális Fejlesztési Tanácsok, a Megyei Területfejlesztési Tanácsok, a Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság, a Magyar Fejlesztési Bank, Balatoni Regionális Fejlesztési Rt, és más, a régió gazdasági fejlődésében érdekelt szervezet.

2.3.9 Program: A vállalkozói kultúra fejlesztése.

A vállalkozói kultúra fejlesztése keretében szükséges a növekedés-orientált vállalkozások versenyképességének, innováció fogadóképességének javítása, az adminisztratív, technológiai, termelési, értékesítési folyamatok fejlesztésével, valamint a foglalkoztatott munkatársak szakmai ismereteinek, képzettségének növelésével.

2.3.10 Program: Kreativitást, innovatív szemléletet alakító programok bevezetése.

A vállalkozások innovatív gondolkodásmódjának és gyakorlatának kialakulásához elengedhetetlen az információk befogadási és feldolgozási képességének megteremtése a társadalmi és a gazdasági élet minden területén. Ehhez viszont támogatni kell a humán erőforrások fejlesztését és azok intézményi háttérét. Rendkívül fontos a kis- és középvállalkozások felkészítése az Európai Unióval történő integrációra, a jogi és szabályozási feltételek megismertetésével, az általános versenykörnyezettel kapcsolatos információk biztosításával.

2.3.11 Program: Erőforrás koordináció a K + F tevékenységben.

A kutatás-fejlesztési hálózat megerősítése, bővítése, és a régióban működő vállalkozások fejlesztési igényeihez történő igazítása meghatározó jelentőségű a térség sokoldalú fejlődése érdekében. Szükséges a régió kutatóhelyei és a vállalkozások közötti kutatási együttműködések széleskörű kiépítése, az új és meglévő kutatási potenciálok aktivizálása, mert ez alapfeltétele a tudásbázisú gazdasági növekedésnek.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Gazdasági Minisztérium,
- Dél-, Közép-, Nyugat-Dunántúl Területfejlesztési Tanácsai,

- Dél-, Közép-, Nyugat-Dunántúl Területfejlesztési Ügynökségei,
- Somogy-, Veszprém-, Zala Megye Területfejlesztési Tanácsai,
- Somogy-, Veszprém-, Zala Megyei Kereskedelmi és Iparkamarák,
- Somogy-, Veszprém-, Zala Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítványok,
- Kutató központok,
- Kistérségi társulások,
- Érdekképviselői szervezetek,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

2.4 Intézkedés: Gazdaságfejlesztést megalapozó infrastruktúra fejlesztés

A gazdaság fejlesztése szempontjából kiemelt szerepet játszik az infrastruktúra fejlettsége, hiszen az infrastruktúra hálózatok teremtik meg a gazdaság fejlődésének, új vállalkozások megtelepedésének, a külső tőke bevonásának alapjait.

Az infrastruktúra hálózatok fejlesztésének műszaki, beruházási igényének oldalát a „Környezet állapotának megóvása, javítása” és „A régió elérhetőségének javulása, a turisztikai infrastruktúra feltételeinek fejlődése” című stratégiai célok eléréséhez szükséges programok tartalmazzák. Ennek ellenére a gazdaságfejlesztési program teljessége érdekében szükségesnek tartjuk a beruházások szerepének meghatározását a gazdaság fejlődése szempontjából.

Programok:

2.4.1 Program: Közlekedés fejlesztése

Közút

A régió megközelíthetősége, közlekedési lehetőségeinek színvonala, az áruszállítás és - a turizmus jelentőségéből adódóan - a személyi közlekedés szempontjából is kiemelten fontos. A balatoni turizmus szezonális jellege miatt a nyári időszakban a közutak áteresztő képessége nem megfelelő, kapacitásuk bővítése, illetve elkerülő szakaszok építése szükséges a forgalom levezetésére.

Problémát jelent továbbá, hogy jelenleg a tranzit forgalom és a teherszállítás lebonyolítására alkalmas főutak jelentős szakasza a partközeli településeken megy keresztül jelentős zaj és légszennyezést okozva, és nehezítve az ott tartózkodók közlekedését.

A fentiek miatt szükséges a térséget érintő országos közúti fejlesztések (M7, M9, M76,), illetve a Tapolca-Veszprém közötti útszakasz megépítése és a belső közúthálózat fejlesztése.

A fenti feladatok részletes leírását a 3.1.1., 3.1.2., és a 3.2.1. Programok tartalmazzák.

Vasút

A közutak tehermentesítésében jelentős szerepet vállalhatna a vasút, az áruszállítás, és a személyszállítás terén egyaránt. Ehhez a régióban meglévő vasútvonalak korszerűsítése és a vonatok színvonalának növelése (igényeknek megfelelő kocsiszám, színvonal) szükséges, mivel a jelenlegi viszonyok jelentősen lecsökkentik a szolgáltatást igénybevevők körét.

A turizmus szempontjából a „Balatoni körvasút” kialakítása komoly bázist jelenthetne a régió turisztikai látványosságainak könnyebb elérhetősége, a körvasútra „felfűzött” turisztikai termékek értékesítése szempontjából, illetve jelentősen csökkenthetné a régió belüli személyi közlekedés gépkocsiforgalmát, a szezonra jellemző közúti túlszűfolttságot.

A vasút fejlesztése szempontjából szükséges feladatokat a 3.1.3. és 3.2.3. Programok tartalmazzák.

Légi közlekedés

A régió légi közlekedésének fejlesztése jelentősen javítaná a régió elérhetőségét. Szerepe elsősorban a turizmushoz kapcsolódóan a személyszállítás szempontjából lenne jelentős, le-

csökkentve a Régió elérési idejét, kényelmesebbé téve megközelítését. A légi közlekedés infrastruktúrális fejlesztésére vonatkozó elképzeléseket a 3.1.4. Program tartalmazza.

Az infrastruktúrális fejlesztések mellett fejleszteni kell a folyamatos utasforgalom határrendezés és vámellenőrzésének módját a jelenlegi eljárás zökkenő mentesebbé tétele érdekében.

Vízi közlekedés

A vízi közlekedés elsősorban a személyszállítás szempontjából játszik jelentős szerepet. A menetrendi személyhajózás a leggyorsabb közlekedési lehetőség a Balaton északi és déli partja között. Szerepe főként a turisták közlekedésében jelentős. A hajópark fejlesztésével biztosítható, hogy megfelelő sebességű hajóközlekedés az év egy részében jelentősen csökkentse a közutak túlszűfolttságát.

A Szántód-rév – Tihany-rév közötti kompjárat gyakorlatilag 9 hónapon keresztül a Balaton közúti hídja, mely nem csak a két part közötti turista gépjármű átkelést, hanem a két part közötti napi közlekedési feladatokat is megoldja ezen időszak alatt.

A vízi közlekedés fejlesztésére vonatkozó konkrét feladatokat a 3.2.4. Program tartalmazza.

2.4.2 Program: Vonalas infrastruktúra fejlesztése (víz, szennyvíz, csapadékvíz)

A víz-, és szennyvízhálózat fejlesztése a gazdaság fejlődése szempontjából közvetett és közvetlen hatással is rendelkezik.

Közvetlen hatás: A Balaton törvény szerint, szennyvízcsatornával nem rendelkező területeken nem lehet építési engedélyt kiadni, azaz ezeken a területeken új épületeket kialakítani lakás vagy üzleti célra egyaránt nem lehet. A vízellátás biztosítása nélküli turisztikai, illetve egyéb gazdasági beruházás megvalósítása szintén lehetetlen.

Közvetett hatás: A csatornahálózat nélküli területek jelentős mértékben szennyezik a tó vizét és a környezetet egyaránt. Ezért a szennyező forrás megszüntetése a gazdaságfejlesztés, és ezen belül a turizmus fejlesztés fenntarthatóságának biztosítása miatt is szükséges.

A víz-, és szennyvízhálózat fejlesztésére vonatkozó feladatokat a 3.4.1. és a 3.4.3. Programok tartalmazzák.

2.4.3 Program: Energia ellátás fejlesztése

Az energia közművek fejlesztése elengedhetetlen a turisztikai szolgáltatások, gazdasági egységek, létesítmények kialakításához.

Az energia közművek fejlesztésére vonatkozó feladatokat a 3.5. Program tartalmazza.

2.4.4 Program: Hulladékgazdálkodás

Az illegális hulladéklerakások jelentős mértékben szennyezik és elcsúfítják a környezetet. A szennyező forrás megszüntetése, illetve a keletkező hulladék gyűjtése, megsemmisítése vagy feldolgozása a gazdaságfejlesztés és a turizmus fejlesztés fenntarthatóságának biztosítása miatt szükséges, a környezet tisztasága és ezáltal a turisztikai termékek eladhatósága szempontjából kiemelten fontos.

A hulladékgazdálkodás fejlesztésére vonatkozó feladatokat az 3.4.4. Program tartalmazza.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Környezetvédelmi Minisztérium,
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium,
- Belügyminisztérium,
- Pénzügyminisztérium,
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE),
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.),
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG),
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások,
- A megyei és települési önkormányzatok,

- DRV Rt., Bakonykarszt Rt.,
- Vállalkozók,
- Civil szervezetek,
- Megyei Állami Közútkezelő Kht-k (Veszprém, Somogy, Zala),
- Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság,
- Balatoni Regionális Turisztikai Projekt Iroda,
- Balatoni Hajózási Rt.,
- MÁV Rt.

Indikátorok:

- A regionális gazdasági teljesítmény növekedése
- A turizmus bevételeinek inflációt meghaladó növekedése
- A turizmus részarányának növekedése a GDP-ben
- A turisták átlagos költségének %-os növekedése
- A tó imázsának alakulása (PR akciók hatásvizsgálat alapján)
- Szezon meghosszabbítása – vendégek és ezáltal a foglalkoztatási igény és a jövedelemképződés időbeli eloszlásának egyenletesebbé válása
- Felújított, korszerűsített vendéglátóhelyek, szálláshelyek száma
- A turisták elégedettségi értékeinek javulása
- Termelői mintagazdaságok számának növekedése
- Hagyományos növények termelési terület nagyságának növekedése
- Biogazdálkodással művelt területek nagyságának növekedése
- Kis és középvállalkozások piaci részesedésének növekedése
- A vállalkozások termelékenységének növekedése
- Új, a jelenleginél kevésbé idényszerű munkahelyek száma
- Gazdasági hálózatokban részt vevő vállalkozások számának növekedése
- Kiepített információs infrastruktúrával rendelkező területek arányának növekedése a régión belül
- Az információs hálózatokhoz kapcsolódó felhasználók száma, a rendszerek „látogatottságának” mértéke
- A kutatás fejlesztési tevékenység hatásfokának növekedése
- Vitorlázókikötő férőhelyek száma

Ütemezés

millió Ft-ban

Intézkedések, Programok	2002.év	2003.év	2004.év	2005.év	2006.év	Össze- sen
2.1. Intézkedés: Turizmus fejlesztés						
2.1.1. Vízi	3.500	3.500	2.500	2.500	2.500	14.500
2.1.2. Egészség	2.000	3.000	3.500	3.000	2.000	13.500
2.1.3. Öko	500	500	500	500	500	2.500
2.1.4. Bor	200	200	300	300	300	1.300
2.1.5. Lovas	500	600	800	500	300	2.700
2.1.6. Kerékpáros	300	300	200	200	100	1.100
2.1.7. Kulturális	2.000	2.000	1.000	500	500	6.000
2.1.8. Sport	700	700	700	700	700	3.500
2.1.9. Falusi	100	100	200	200	200	800
2.1.10. Konferencia	1.000	1.000	500	500	500	3.500
2.1.11. Kohézió erősíté- se	20	80	100			200
2.1.12. Marketing	300	300	300	200	200	1.300
2.1.13. Komplex kíná- lat	2.500	3.000	3.000	3.000	3.500	15.000
2.2. Intézkedés: Integrált vidékfejlesztés						
2.2.1. Szőlőtermelés	452	600	600	500	400	2.552
2.2.2. Tájjellegű növé- nyek	100	100	100	100	100	500
2.2.3. Organikus mezőg.	200	200	200	100	100	800
2.2.4. Integráció kiala- kítás	2	18	18	18	18	74
2.2.5. Gyepgazdálkodás	30	60	80	80	80	330
2.2.6. Erdőgazdálkodás	106	106	106	106	106	530
2.2.7. Nádgazdálkodás	60	60	30	15	15	180
2.2.8. Halgazdálkodás	5	0	0	0	0	5
2.2.9. Kézműipar	50	100	150	150	150	600
2.2.10. Szabadidő sport	500	500	500	500	500	2.500
2.3. Intézkedés: Gazdasági infrastruktúra fejlesztés, kis- és középvállalkozások fejlesztése						
2.3.1. KKV infrastruk- túra	120	160	160	140	120	700
2.3.2. Innováció	50	80	90	90	90	400
2.3.3. Körny. KKV tám.	50	80	120	130	120	500
2.3.4. Minta projektek	200	300	350	350	300	1.500
2.3.5. Hálózatfejlesztés	90	110	130	130	140	600
2.3.6. Információs há- lózat	400	400	400	400	400	2.000

2.3.7. Üzleti inf. rendszer	30	30	25	20	15	120
2.3.8. Innovációs alap	80	100	120	100	100	500
2.3.9. Vállalkozói kultúra	30	35	35	20	10	130
2.3.10. Innovatív program	50	60	60	50	30	250
2.3.11. Koordináció (K+F)	35	40	35	20	10	140
Összesen:	16.160	18.319	16.909	15.219	14.204	80.811

A 2.4. Intézkedés finanszírozási igényeit a „Környezet állapotának megóvása, javítása” és „A régió elérhetőségének javulása, a turisztikai infrastruktúra feltételeinek fejlődése” stratégiai célok eléréséhez szükséges programok tartalmazzák.

A gazdaságfejlesztési intézkedés leghangsúlyosabb, és ezáltal a legnagyobb forrás igényű része a turizmus fejlesztése.

A fejlesztések tökeigényessége alapján a intézkedések három csoportba sorolhatók. Közülük kiemelkedik a víziturizmus, a termál-, és gyógyturizmus, és a komplex kínálatfejlesztés.

Viszonylag szerényebb forrásigényből is megoldható a bor-turizmus és gasztronómia, a lovas turizmus, a kerékpáros turizmus és az ökoturizmus fejlesztése.

A fejlesztési intézkedések főként beruházás jellegűek. A fejlesztés sürgető igénye miatt az első két-három évben intenzívebb fejlesztési forrásszükséglet mutatkozik.

A fejlesztési igény azonban a tervezett fejlesztési időszakban folyamatosan jelenik meg, mivel a programok jelentős része egymásra épül, valamint a fejlesztések megvalósításának és a folyamatosan növekvő keresletnek összhangban kell lennie.

A vidékfejlesztés témakörében megjelenő programok elsősorban a háttér települések számára biztosítanak fejlesztési forrást új termelési technológiák bevezetésére, a meglévő termelés feltételeinek, rendszerének javítására.

Az új termelési technológiák bevezetését célzó 2.2.1., 2.2.2., és 2.2.3. programok forrásigénye folyamatosan jelenik meg. Kezdetben a képzés és a mintagazdaságok kialakítása adja a források nagy részét, 2004-től azonban a technológiák széleskörű bevezetésének támogatása határozza meg a forrásszükségletet.

A 2.2.4. program a gazdálkodási folyamatok integrálását célozza. Költségigénye első évben a koncepció kidolgozását, majd 2003. évtől a szervezet működését tartalmazza.

A 2.2.5. program keretében első évben a gyepesítendő területek felmérést kell elvégezni, ezt követi majd a művelési ág átalakításának támogatása.

A 2.2.6. program esetén az erdősítést folyamatosan kell végezni a korábban már elkészített tervek alapján.

A 2.2.7. program főként eszközbeszerzésre irányul, így költségigénye az első években erőteljesebben jelentkezik, majd folyamatosan csökken.

A 2.2.8. program a halgazdálkodás átalakítására vonatkozó koncepció és program elkészítését tartalmazza, melynek megvalósítása a jelenleg is meglévő erőforrások átcsoportosításával, illetve a horgászturizmus keretében jelentkező fejlesztési igények felhasználásával valósul meg.

A 2.2.9. program első éveiben a képzésre kell helyezni a hangsúlyt, majd a 2003-tól fokozatosan eltolódik a támogatása a beruházások támogatásának irányába, és ezáltal megnő az program forrásigénye is.

A gazdasági infrastruktúra és a KKV fejlesztéssel foglalkozó program programjai beruházás jellegű, illetve szervezési, intézményfejlesztési, képzési jellegű fejlesztéseket tartalmaznak.

Az programok forrásigényük ütemezése szerint 3 csoportba sorolhatók.

Egyenletes forrásfelhasználását irányoz elő a 2.3.1., 2.3.4., 2.3.6., és a 2.3.8. program, melyek közül az első három program főként beruházás jellegű fejlesztéseket takar. A 2.3.8. program az innovációs alap létrehozását tartalmazza, mely szintén folyamatos finanszírozási igényt jelent.

Növekvő forrásigény a 2.3.2., és a 2.3.3. programoknál figyelhető meg, mely programok termék, és technológia fejlesztésekre épülnek, azok kidolgozása, hasznosítása a cél, így a forrás-szükséglet egy része is csak fokozatosan, a kutatásokhoz igazodva jelenik meg.

Csökkenő forrásigény a vállalkozók képzésére és az üzleti innovációs rendszer kiépítésére vonatkozó programnál jelenik meg. Ennek oka, hogy a képzések, illetve az üzleti szolgáltatások biztosítása a vállalkozások fejlesztésének alapját képezik, ezért a fejlesztési időszak elején kell nagyobb hangsúlyt fektetni rá.

Pénzügyi terv (2002-2006 év)

millió Ft-ban

Intézkedések, programok	BFT	regionális források	központi forrás	nemzetközi forrás	sajáterő	összesen
2.1. Intézkedés: Turizmus fejlesztés						
2.1.1. Vízi	2 500	2 200	3 000	-	6 800	14 500
2.1.2. Egészség	-	-	4 500	-	9 000	13 500
2.1.3. Öko	400	500	800	-	800	2 500
2.1.4. Bor	300	300	-	-	700	1 300
2.1.5. Lovas	400	500	500	-	1 300	2 700
2.1.6. Kerékpáros	200	200	300	-	400	1 100
2.1.7. Kulturális	100	1 500	2 600	-	1 800	6 000
2.1.8. Sport	1 500	-	900	-	1 100	3 500
2.1.9. Falusi	-	400	200	-	200	800
2.1.10. Konferencia	600	-	1 000	-	1 900	3 500
2.1.11. Kohézió erősítése	20	-	130	-	50	200
2.1.12. Marketing	-	-	1 300	-	-	1 300
2.1.13. Komplex kínálat	500	-	6 875	6 875	750	15 000
2.1 intézkedés összesen	6 520	5 600	22 105	6 875	24 800	65 900
2.2. Intézkedés: Integrált vidékfejlesztés						
2.2.1. Szőlőtermelés	340	500	200	500	1 012	2552
2.2.2. Tájjellegű növények	-	125	-	125	250	500
2.2.3. Organikus mezőg.	-	200	-	200	400	800
2.2.4. Integráció kialakítás	12	-	-	-	62	74
2.2.5. Gyepgazdálkodás	-	83	-	83	165	330
2.2.6. Erdőgazdálkodás	-	133	-	133	265	530
2.2.7. Nádgazdálkodás	54	-	-	-	126	180
2.2.8. Halgazdálkodás	5	-	-	-	-	5
2.2.9. Kézműipar	-	150	-	150	300	600
2.2.10. Szabadidő sport	700	250	800	-	750	2 500
2.2 intézkedés összesen	1 111	1 440	1 000	1 190	3 330	8 071
2.3. Intézkedés: Gazdasági infrastruktúra fejlesztés, kis- és középvállalkozások fejlesztése						
2.3.1. KKV infrastruktúra	-	105	350	-	245	700
2.3.2. Innováció	-	60	200	-	140	400
2.3.3. Körny. KKV tám.	-	75	250	-	175	500
2.3.4. Minta projektek	500	225	500	-	275	1 500
2.3.5. Hálózatfejlesztés	-	90	300	-	210	600
2.3.6. Információs hálózat	1000	-	300	-	700	2 000
2.3.7. Üzleti inf. rendszer	-	18	60	-	42	120
2.3.8. Innovációs alap	-	75	250	-	175	500
2.3.9. Vállalkozói kultúra	-	20	64	-	46	130
2.3.10. Innovatív program	70	30	100	-	50	250
2.3.11. Koordináció (K+F)	-	21	70	-	49	140
2.3 intézkedés összesen	1 570	719	2 444	0	2 107	6 840
Mindösszesen:	9 201	7 759	25 549	8 065	30 237	80 811

3 A régió elérhetőségének javítása, a turisztikai infrastruktúra feltételeinek fejlesztése

Indoklás:

A Balaton és környéke Közép-Európa legnagyobb édesvízű tava, emellett természeti, kulturális és egyéb értékekben gazdag térség. A magyar turizmus és a nemzetközi idegenforgalom vonzereje. A turizmus kiszolgálására jelentős nemzeti vagyoni építkezések épültek ki, amely csak jó vízminőség mellett és kulturált környezetben működtethető. A turisztikai szezonban az itt élő lakosság többszörösét kitevő üdülónépesség, belföldi és külföldi turisták tömegei terhelik a tavat és környezetét, és igénylik a kulturált tartózkodás fejlett infrastruktúrális feltételeinek kiépítését (korszerű hulladékgazdálkodás, szennyvízelvezetés- tisztítás).

A közlekedési rendszerek fejlesztése a térség jobb megközelítését, valamint a belső kohézió erősítését, s egyben a környezeti terhelés csökkentését szolgálja. A települési kommunális infrastruktúra elemek szintén a tó védelméhez járulnak hozzá, ugyanakkor a térségben jelentősen javítják az életminőséget.

A környezeti infrastruktúra fejlesztése mellett, a térség gazdasági fejlődése szempontjából rendkívül fontos a gazdasági fejlődést elősegítő, annak alapfeltételét képező információs infrastruktúra kiépítése, a térség települései számára az információs rendszerekhez való csatlakozás technikai és humán igényének biztosítása.

Célok:

- A külső közlekedési kapcsolatok megújítása
- A belső kohéziót és a turizmust is fokozó kapcsolatok fejlesztése
- Információs hálózatok fejlesztése
- Települési infrastruktúra fejlesztése
- Energiaellátás fejlesztése – hagyományos és megújuló, alternatív energiahasznosítás

Leírás:

3.1 Intézkedés: A külső közlekedési kapcsolatok megújítása

A külső közlekedési kapcsolatok megújítása között az európai integráció, az ország kiegyensúlyozottabb térségi fejlődésének elősegítése érdekében is kiemelt szerepet kapnak az autópálya, és a gyorsforgalmi út beruházások. A Kormány erőfeszítéseket tesz, hogy a 10 éves gyorsforgalmi úthálózat-fejlesztési programot (2117/1999 (V.26.) sz. Korm.határozat) megvalósítsa és az építés folytonosságát biztosítsa.

A gyorsforgalmi úti fejlesztéseken kívül azonban egyaránt fontos a teljes országos közúthálózat, ezen belül a főúthálózat fejlesztése, a településselkerülő szakaszok építése, valamint a meglévő úthálózat karbantartása és korszerűsítése.

Mindezen feladatok végrehajtása, ütemezhetősége, megvalósíthatóságának időpontja nagyban függ a rendelkezésre álló pénzügyi forrásoktól.

Programok:

3.1.1 Program: A térséget érintő országos közúti fejlesztések

- M7 autópálya rekonstrukciója, felújítása (az V. Helsinki korridor részét képező autópálya a Balaton déli térségén áthaladva, a Dunántúl és a főváros közötti közúti kapcsolatot teremti meg), melynek várható befejezése 2001. év vége. Az M7 autópálya-Zamárdi-országhatár közötti szakasz kiépítését 2003 év végéig kell elkezdeni a 2303/2001 (X:19.) Kormány határozat értelmében. A Balaton törvényben az M7 korábban elfogadott nyomvonala szerepel a 2117/1999. (V. 26.) Korm. határozatnak megfelelően. Az V. Helsinki folyosó forgalmát levezető gyorsforgalmi út a tótól távolabb

kell megépüljön, és nyomvonalát a forgalmi és területfejlesztési tapasztalatok alapján az Országos Területrendezési Tervben és a megyei tervekben kell véglegesíteni.

- M9 gyorsforgalmi út (Zala megyében csatlakozik az M7 autópályához). A nyomvonal az idegenforgalom által frekvenciált térséget mentesítené a teherforgalomtól, ugyanakkor újabb térségeket tárna fel, elősegítve azok fejlődését, megismerését.
- M76 (az ország nyugati területét, elsősorban Zala megyét kapcsolja az M7 autópályán keresztül a fővároshoz, a Balatonhoz, azonban a fejlesztést a 2000-2010 közötti időszakra vonatkozó fejlesztési terv nem nevesíti).
- M8 sz. gyorsforgalmi úthoz történő közúti kapcsolatok kiépítése.

3.1.2 Program: Tapolca-Veszprém közötti útszakasz

A közút minőségi átépítése biztosítja az északi partra és egyben a Balaton-felvidékre érkező forgalom arányosabb szétosztását. Ennek folytatásaként szükséges kiépíteni a Tapolca – Hévíz – Keszthely utat is. A 71-es számú út tehermentesítését egy, az üdülőkörzet határa mentén haladó útvonal biztosítaná. Sürgető feladat a 71-es számú főútvonal kelet-balatoni tehermentesítő szakaszának (Balatonakarattya – Balatonfűzfő), a tehermentesítő utak és a 71-es menti haránt utak, csomópontok kiépítése.

3.1.3 Program: A térség vasúti megközelítésének javítása

A vasúti hálózat nyomvonalán a kétvágányúsítást csak egyes szakaszokon, a forgalom zavartalanságának biztosítása végett szükséges elvégezni (a 2002 – 2006 - ig terjedő időszakra vonatkozóan a második vágány megépítését nem tervezik). A nemzetközi közlekedési folyosó kialakításával párhuzamosan, távlatban a nagyterhelésű vasúti forgalmat a Budapest-Dombóvár-Kaposvár-Gyékényes-országhatár nemzetközi törzshálózati vasúti fővonalra kell terelni.

Továbbá szükséges az északi part villamosításának megoldása a gyors közlekedés biztosításával párhuzamosan, valamint az állomások és a szerelvények minőségi fejlesztése indokolt.

A lehetőségek szerint növelni érdemes a vasúti és az autóbusz nemzetközi összeköttetéseket a Balaton jelentősebb idegenforgalmi centrumaiban, vagy közlekedési elosztóhelyein.

3.1.4 Program: Légi közlekedés fejlesztése

A meglévő négy repülőtér:

- Sármellék az utóbbi évtizedben egyre növekvő forgalmat bonyolított le a Hévízhez kapcsolódó gyógyidegenforgalom és kisebb részben a balatoni turizmus kiszolgálása kapcsán. Rendszeresen fogad charter járatokat Svájcból, Németországból, Oroszországból. Fejlesztési követelmények a meglévő kifutópályák karbantartása mellett azok fénytechnikával és műszeres leszállító (navigációs) berendezésekkel való ellátása. Ezenkívül a volt szovjet katonai épületek szabványoknak megfelelő átalakítása, felújítása indokolt a nyilvános és kereskedelmi repülőtérként való üzemeltetéshez.
- Siófok-Kiliti repülőtér 1990 óta üzemel polgári repülőtérként jelentős kis gépes forgalommal. Több nemzetközi repülő kiképző tábor helyszíne, s ez évben itt rendezik a motoros műrepülő Európa bajnokságot. Ez évben elkészült a repülőtér pályavilágítása, telepítésre kerültek az ILS, DME, NDB navigációs leszállító berendezések is, ezáltal a repülőtér kisépítéssel, műszeres repülő kiképzésre és gyakorlásra is alkalmassá vált. A repülőtér fejlesztésének egyetlen még hiányzó eleme a kifutópálya gurulóút és nyugvó helyek szilárdburkolattal való ellátása (beton vagy aszfalt).
- Szentkirályszabadján az eddigi katonai hasznosítás mellett kormányhatározattal (2107/2001 (V.16.) Kormány határozat) is biztosított a közös katonai és polgári hasznosí-

tás. A fejlesztési feladatok e kettős funkció megvalósításához kötődnek. A repülőtér szomszédságában levő gazdasági társaság már megfinanszírozta a fejlesztés megvalósítását taglaló tanulmányokat. E repülőtér adottságai alapján biztosítja a Balaton északi oldalának gyors és könnyű elérhetőségét Európa bármely relációjából. A legfontosabb feladatok a repülőtér korszerűsítése a civil és a katonai forgalom feltételeinek biztosítása érdekében.

- Tapolcán levő repülőtér nyilvános, nem kereskedelmi repülőtérként megtartása és fejlesztése célszerű. A hobby és sportrepülés alap infrastruktúrájának kiépítése szükséges.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Környezetvédelmi Minisztérium,
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium,
- Honvédelmi Minisztérium,
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE),
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.),
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG),
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások,
- Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság,
- Megyei Állami Közútkezelő Kht-k (Veszprém, Somogy, Zala),
- Balatoni Hajózási Rt.,
- MÁV Rt.,
- Vállalkozók,
- Civil szervezetek.

3.2 Intézkedés: A belső kohéziót és a turizmust is fokozó kapcsolatok fejlesztése

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet számos infrastrukturális problémával küzdő terület, amelyek közül a közlekedési hálózatok – és így a közúthálózat kiépítési, fenntartási és üzemeltetési gondjai is évtizedek óta jelentkeznek. Ezért a területen olyan közúti, vasúti fejlesztéseket kell megvalósítani – összhangban a közlekedéspolitikával, amelyek egy kiegyensúlyozott térségi fejlődést is elősegítenek mindazon túl, hogy az emberi élet, a környezet és természet védelmét szolgálják. E célkitűzéseket elérendő, nagyon fontos a jelentkező forgalom arányos szétosztása az úthálózaton, a szezonális problémák lehetőség szerinti kiküszöbölése, ugyanakkor az úthálózat fejlesztés lehetőségeinek kiaknázása is, különösen a degradálódó háttérterületeken.

Programok:

3.2.1 Program: A belső közúthálózat fejlesztése

A BKÜ területén megújításra szorul a belső közút hálózat, annak szövetszerű rendszerének kialakításával. Ez egyúttal segíti a 7-es, 8-as illetve a 70-es főút, 64-es, 68 –as, 84-es utak tehermentesítését is.

A Balaton-felvidéken, valamint a belső Somogyban – tekintettel a sok zsáktelepülésre – fontos a mellékutak hálózatfejlesztése, kapcsolódási pontok kialakítása.

3.2.2 Program: A Balaton Régió közlekedés szervezésének fejlesztése

Az program célja a Balaton Régió közúti közlekedési infrastruktúráját igénybe vevő közlekedők részére, a meglévő hálózaton a közlekedés feltételeinek javítása forgalomtechnikai, in-

formatikai eszközökkel, továbbá a közúti forgalmi folyamatok megismerése, és a beavatkozási lehetőség megteremtésének vizsgálata.

3.2.3 Program: Balatoni körvasút kialakítása

Bizonyos pályakorrekció megvalósításával (kelet-balatoni szakasz) - a hálózat biztosított, csak a megfelelő gépállomány hiányzik. Az észak-balatoni vasútvonal pályafejlesztése tartalmazza a Szabadbattyán - Tapolca (majd 2010 körül a Keszthely- Tapolca) vonal villamosítását, és a Balaton parti állomás-épületek felújítását. A keskeny nyomközű kisvasút (Balatonfenyves) felújítása és nosztalgiavonatként hasznosítása lehetővé tenné a természetvédelmi, vadászati, bor-gasztronómiai és gyógyfürdő turizmus egységes programmá szervezését. Ide tartozik még a vasúti információszolgáltatás fejlesztése (automatizált, vizuális és idegen nyelvű utas tájékoztatás).

3.2.4 Program: Vízi közlekedés fejlesztése

A tavi hajózás (utas- és teherszállítás) fontos turisztikai látványosság (menetrendi és sétahajózás, vitorlázás), így fejlesztése szükséges. Elsősorban a meglévő kikötők rekonstrukciója, bővítése (Balatonfüred, Tihany, Fonyód, Balatonboglár, Balatonlelle, Balatonszemes), illetve a hajóállomány modernizálása kívánatos. A vitorlás kultúra fejlesztése, az ehhez kapcsolódó igények növekedése szükségessé teszi új vitorlaskikötők létesítését is. A 2.1.1 intézkedés pénzügyi tervébe került beépítésre az új vitorlaskikötők létesítése.

3.2.5 Program: Kerékpárút hálózat és háttér infrastruktúra fejlesztés

A Balaton körüli kerékpárút, illetve a partközeli települések kerékpárút-hálózatának kiépítése alapvető gazdasági, turisztikai igény. A Balaton körüli kerékpárút-hálózat az országos kerékpárút-hálózattal való kapcsolatokkal együtt építendő ki, biztosítva továbbá a Kis-Balaton Regionális Kerékpárúthálózattal is az összeköttetést. A part közelében haladó kerékpáros törzhálózatot mind az északi, mind a déli oldalon a településrendezési tervekben ki kell egészíteni a háttértelepüléseket felfűző kerékpárút-hálózattal (lehetőség szerint mezőgazdasági utakon haladó nyomvonal kijelölése), biztosítva ezáltal a háttértelepülés bekapcsolását. Ezenkívül szükséges biztosítani a nemzetközi kerékpárút-hálózatokkal való kapcsolatot. Nyugat-Európa irányából a rávezetés jelenleg két útvonalon lehetséges, melyek kialakítása folyamatban van, az egyik:

- a Győr-Veszprém-Balatonalmádi közötti kerékpárút, a másik
- a Győr-Pápa-Ajka-Zánka közötti kerékpárút, továbbá

Dél – Európa irányába a lehetséges útvonal, amelynek kialakítása folyamatban van:

- Siófok-Simontornya-Dunaföldvár közötti kerékpárút.

Továbbá, a kerékpározás kiszolgáló létesítményeinek (pihenők, szerviz, WC, hulladék tárolók, stb.) kiépítése is indokolt.

3.2.6 Program: A települések egységes Balaton Régiós táblával való ellátása

A Balaton Régió egységes arculatának kialakításában, kiemelt szerepének hangsúlyozásában fontos szerepet tölt be az üdülőkörzet településeire bevezető utak régiós táblával való felszerelése.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Környezetvédelmi Minisztérium,
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium,
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE),
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.),
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG),
- Megyei Állami Közútkezelő Kht-k (Veszprém, Somogy, Zala),
- Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság,
- Balatoni Regionális Turisztikai Projekt Iroda,
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások,
- A megyei és települési önkormányzatok,
- Balatoni Hajózási Rt.,
- MÁV Rt.,
- Vállalkozók,
- Civil szervezetek.

3.3 Intézkedés: Információs hálózatok fejlesztése

A gazdasági és informatikai infrastruktúra fejlesztés keretében olyan informatikai, információs rendszerek kiépítése a cél, amelyek elősegítik a stratégiai célok megvalósulását, az információhoz jutás feltételeinek javítását, a közösségi és üzleti szféra számára egyaránt, valamint a térség szereplői számára elérhető környezetvédelmi, közigazgatási és statisztikai térinformatikai adatbankok létrehozását.

A régió versenyképességének és kohéziójának növelése akkor lehet eredményes, ha az egész régióra kiterjedően növekszik a rendelkezésre álló információk, adathalmazok felhasználhatóságát javító adatfeldolgozó és adatszolgáltató rendszerek száma, az információk, adatbázisok elérhetősége.

Programok:

3.3.1 Program: Információs hálózatok és rendszerek kiépítése

Az program fő célja: nagysebességű internet hozzáférés széles körű kialakítása, az információs hálózatokhoz való kapcsolódás esélyeinek javítása (pl. Internet előfizetés támogatása), a felhasználó oldali alkalmazások adatbázis frissítéshez, karbantartáshoz szükséges ismeretek elsajátítását biztosító képzések támogatása.

Az információs hálózat alapvető eleme: az adatbank, amelyet a következő 3.3.2. sz. program külön tárgyal, ill. tartalmaz. A komplex környezetvédelmi adatbank igényével és indulási költségeivel viszont az 1. prioritás 1.4. intézkedésének 1.4.1. és 1.4.2. programja is foglalkozik (a Környezetvédelmi adatbank – lég-, zajszennyezés – keretében).

3.3.2 Program: Regionális közigazgatási és statisztikai térinformatikai adatbankok létrehozása

Az program célja korszerű informatikai rendszerek meghonosítása, egyedi régiós igényekre szabott fejlesztése (pl. turisztikai elektronikus kereskedelem, on-line menetrendek, intranet). Az érintett 3 megyében kialakultak - teljes állami támogatást élvezve - a területrendezés tervezéséhez szükséges számítógépes adatbankok, digitális térképbázisok és kezelési program telepítések, mégis ezek elérhetősége, hozzáférési lehetősége nincs megoldva, noha ezekre a meglévő korszerű alapadatokra és rendszerekre kellene felépíteni a regionális és kistérségi

bővebb információkat, az ágazati és helyi speciális felmérések, fejlesztések, stb. eredményeit. Ezeknek az adatoknak a nyilvántartására, kezelésére, aktualizálására és bővítésére külön adatbank szervezet felállítása válik szükségessé a BFT keretében, amely a nyilvános és ingyenes szolgáltatást is ellátja. Az adatbankhoz megfelelő helyiségek, nagyteljesítményű hardver berendezések, tárolókapacitások, kezelő és értékelő programcsomagok és tájékoztatást szolgáló berendezések beruházása szükséges.

A program előmozdítja a helyi önkormányzatok és a köztisztviselők honlapjainak kialakítását, és biztosítja a magyar nyelvű informatikai technológiák fejlesztését. A területfejlesztés terén hozzájárul a hírközlési és informatikai szolgáltatásokkal való ellátottság bővítéséhez.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéshozó és koordináló képességgel,
- Miniszterelnöki Hivatal,
- Környezetvédelmi Minisztérium,
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium,
- Gazdasági Minisztérium,
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE),
- Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság,
- Balatoni Regionális Turisztikai Projekt Iroda,
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások,
- A megyei és települési önkormányzatok,
- Vállalkozók,
- Civil szervezetek.

3.4 Intézkedés: Települési infrastruktúra fejlesztése

A települési infrastruktúra fejlesztése megkülönböztetett jelentőséget ad a Balatonnak, amely egyben a védelmét és a fenntartható fejlődést biztosítja. Jelenleg már nemcsak a Balaton parti településeken elkezdődött infrastruktúra fejlesztések (szennyvízelvezetés és tisztítás, szilárd hulladékok elhelyezése, közúti zsúfoltság, zaj- és levegőszennyezés mérséklése) szükségessé, hanem az infrastrukturális feltételek olyan összehangolt, rendszerszerű (egymásra épülő) mennyiségi és minőségi jellegű átalakítása, amely korszakos jelentőségű változást hoz és biztosítja az európai, hasonló adottságú térségekhez a felzárkózást.

Programok:

3.4.1 Program: A kommunális szennyvizek elvezetése és tisztítása, regionális rendszerek fejlesztése

A csatornázottság mind magasabb szintre való emelése, a szennyvízelvezetés és a tisztítás hatékonyságának növelése, a szennyvíztisztító telepek rekonstrukciója, a szennyvíziszapok elhelyezésének és továbbkezelésének megoldása a legfőbb feladat (a BVFP által kijelölt célállapot elérése érdekében, amely az 1.1 intézkedésnél szerepel), melyek részletezve a következők:

- meg kell valósítani a Balatonba közvetve, vagy közvetlenül bevezetett tisztított szennyvizek foszformentesítését, oly módon, hogy az elfolyó szennyvíz összes foszfor koncentrációja ne haladja meg a 0,5 - 0,7 mg/l értéket,
- az üdülőkörzetben 2010-re el kell érni a 150 em3/nap tisztítókapacitást,
- azoknál a településeknél, ahol a tisztított szennyvíz más vízgyűjtőre vezethető, továbbra is ezt a megoldást kell alkalmazni,

- sürgős megoldást kíván a szippantott szennyvizek megfelelő elhelyezése, továbbá a szennyvíziszapok kezelése (pl. komposztálás) és ártalommentes elhelyezése,
- a tóba közvetlenül bevezetett tisztított szennyvizeknél 2010-ig 95%-os, a közvetve bevezetetteknel 80%-os tápanyag eltávolítást kell megvalósítani,
- a térségi (regionális és ún. kistérségi) rendszerek mellett, a háttértelepüléseken az egyedi, helyi közműellátási megoldások alkalmazása a gazdaság fejlődését, a természet és a környezet védelmét egyaránt szolgálja,
- a partközeli településeken és a városokban 2005-ig 95%-os csatornázási arány elérése,
- az 1000 főnél nagyobb településeken 2010-ig 60%-os csatornázási arány elérése a cél,
- kötelezővé kell tenni a már meglévő csatornákra való rákötést.

3.4.2 Program: Felszíni vízrendezés

A belterületről a csapadékvízzel érkező foszforterhelés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetébe tartozó partközeli településeken igényel megkülönböztetett figyelmet. A belterületről származó foszforterhelés csökkentése érdekében vízrendezés és vízminőségvédelmi létesítmények (hordalékfogók, ülepítők, partvédművek) rekonstrukciója, további kiépítése szükséges.

Csökkenteni indokolt a diffúz szennyezések hatását. Ennek érdekében továbbra is vizsgálatokat kell végezni, hogy megállapítható legyen

- a nagyobb csapadék eseményt követően a területéről bemosódó szennyezőanyagok mennyisége és minősége,
- hogy hol van szükség a tó vizébe torkolló patakoknál mederrendezésre.

3.4.3 Program: Vízellátás fejlesztése

A Balaton Régióban a vízfogyasztást erőteljesen befolyásolja a lehullott csapadék mértéke és az idegenforgalom. A fejlesztési terv kidolgozása során figyelembe kell venni, hogy a 90-es évek után megtorpant a vízfogyasztás és megjelent a vízminőség javításának igénye, amely összhangban van az EU-hoz való csatlakozási törekvésekkel. Ennek érdekében a következő feladatok elvégzése indokolt:

- a karsztvíz bázis minél nagyobb mértékű kihasználása (a gazdaságosság figyelembe vételével), részben kiváltva ezáltal a felszíni vízkivételt,
- a hosszútávon üzemben maradó felszíni vízművek technológiai fejlesztése,
- a minőségileg problémás vízbázisok felülvizsgálata,
- a regionális vízforgalom megváltozása miatt az üzemirányítási rendszer fejlesztése.

3.4.4 Program: Korszerű hulladékgazdálkodás feltételeinek kialakítása

A hulladékelhelyezés problémája csak ideiglenesen van megoldva. A közeljövő súlyos környezeti problémája lehet a térségben, a főleg szezonálisan, nagy tömegben jelentkező kommunális hulladék. Törekedni kell az EU direktíváknak történő megfelelésre, a lerakott hulladékmennyiségének minimalizálására. Ösztönözni kell a szelektív hulladékgyűjtést, valamint a lakossági veszélyes hulladékok begyűjtését, az újrahasznosítást, az átmeneti tárolók és illegális lerakók felszámolását. A lerakóhelyek műszaki állapotának javítását és a jelentkező kapacitáshiányokat feldolgozással, és különféle új kezelési technikák bevezetésével kell megoldani. Program készítése szükséges az újonnan telepítendő hulladékkezelő telepek parti sávától távolabb, illetve a vízgyűjtőn kívül való elhelyezésére. Ezek a feladatok az alábbi módon összehozhatók:

- korszerű gyűjtési, kezelési módszerek támogatása,
- szelektív hulladékgyűjtés (visszaváltás, ipari hasznosítás, komposztálás, égetés és más hasznosítási eljárások bevezetése),
- zsákos gyűjtés (mennyiség, szezonális jelleg figyelembe vételével) bevezetése,
- válogatás, tömörítés,

- dombépítés (regionális lerakók megvalósítása),
- a hulladéklerakók tájbaillesztése,
- vízgyűjtőn keletkező veszélyes hulladék vízgyűjtőn kívüli elhelyezése, ártalmatlanítása.

Rövid távon megvalósítandó feladatok:

- megfelelő műszaki védelem nélkül létesített lerakók környezeti hatásainak feltárása,
- illegális, illetve az előírásoknak nem megfelelő lerakók felszámolása, rekultivációja,
- a szervezett hulladékgyűjtés egész üdülőkörzetre történő kiterjesztése.

A partközeli települések közigazgatási területén új hulladéklerakók és hulladékártalmatlanítók nem létesíthetők és a meglévők nem bővíthetők.

A települések közigazgatási területén lévő hulladéklerakó, hulladékkezelő telepek területi bővítés nélküli korszerűsítésére, illetve ha ez nem lehetséges, felszámolására - a partközeli városokban a szelektív hulladékgyűjtési és hulladékkezelési rendszerre alapozott - hulladékgazdálkodási tervet kell készíteni.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Környezetvédelmi Minisztérium,
- Közlekedési és Vízügyi Minisztérium,
- Belügyminisztérium,
- Pénzügyminisztérium,
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE),
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.),
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG),
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások,
- A megyei és települési önkormányzatok,
- DRV Rt., Bakonykarszt Rt.,
- Vállalkozók,
- Civil szervezetek.

3.5 Intézkedés: Energiaellátás fejlesztése – hagyományos és megújuló, alternatív energiahasznosítás

Környezetbarát energiaforrások kiaknázásával a térség hosszútávon energiaszükséglete jelentős részét állíthatja elő, csökkentve a keletkező hulladékok mennyiségét. Ezáltal a régió nemcsak a szűkebb és a tágabb környezetét teszi egészségesebbé, hanem - ami inkább ösztönözheti a beruházások létrejöttét - az energiáért fizetendő díjak csökkenését érné el. A javasolt energiahordozók:

- a biomassa, amely jelenleg alig kerül felhasználásra, sőt sok gondot okoz elhelyezése,
- a napenergia, a legtisztább energia fajta; (a beruházás után az ilyen berendezések automatikusan üzemelnek, minimális élőmunka ráfordítással),
- a geotermikus energia, amelyben gazdagabb vidéke kevés van az országnak.

Programok

3.5.1 Program: Meglevő, hagyományos energiarendszer fejlesztése

A vezetékes hálózati rendszerek, így a villamos energia és a földgázhálózatok országos rendszerei megfelelő mértékben kiépültek és lefedik a BKÜ területét, ill. bővítési lehetőségük

adott, amire – különösen az északi part térségében – várható nagyobb igény (pl. a 120 kV-os villamos főelosztóhálózaton: Tihany, majd Litér térségében).

A mezoregionális és kistérségi szinteken, azaz a közép feszültségű – 20 kV-os – villamos elosztóhálózatokon és a nagyközép- és középnyomású földgáz-elosztóhálózatokon a régió területén - különösen az északi parton és körben a háttértelepülések térségében - állandó rekonstrukciós bővítések ill. új hálózatok építése szükséges.

3.5.2 Program: Biomassza - erdőgazdasági hulladékok, vízínövények-nádgazdasági hulladékok, biodízel és biogázok energetikai hasznosítása

A BKÜ területén jelenlegi ismeretek szerint a biomassza gyűjtőnéven ismert különböző szerves anyagok, hulladékok mennyisége képezi a legnagyobb energiahasznosítási volumen, amelyek a következő módokon hasznosíthatók:

- biomassza erdőgazdasági hulladékhasznosítás,
- biomassza – vízínövények – nádgazdálkodási hulladékok tüzelőanyag hasznosítás,
- biomassza – biodízel hajtóanyag, integrált mezőgazdasági hasznosítás,
- biomassza – mezőgazdasági, állattenyésztési hulladékok; biogáz tüzelő és hajtóanyag hasznosítás.

Az program keretében az egyes hasznosítási módok technikai feltételeinek megteremtése szükséges.

3.5.3 Program: Geotermikus energiahasznosítások

A Balaton Régió területén rétegenként (1–6 km mélységig), a feltárt felmérések, prognózisok szerint gazdag termálkincsvagyon húzódik, amelynek eddigi hasznosításával (főleg balneológiai és kertészeti hőhasznosítás az ivóvíz mellett) szemben, a hőmérsékletszintektől függő soklépcsős hasznosítást célszerű preferálni, nemcsak az energetikailag jobb kihasználtság, gazdaságosság érdekében, hanem a helyi speciális munkahelyteremtés növelése környezetbarát foglalkoztatási szerkezet-átalakítás (a szolgáltatási, turisztikai hányad növekedés) elősegítése, szükségszerűsége miatt is. A legfontosabb hasznosítási módok:

- geotermikus energia erőművi hőhasznosítása,
- geotermikus energia mezőgazdasági-kertészeti hőhasznosítása,
- geotermikus energia komplex üdülőterületi és energiahasznosítás megvalósítása.

3.5.4 Program: Napenergia hasznosítás

Előtérbe kell helyezni a megújuló energiahordozók - kiemelten a napenergia - használatának szükségességét. Ennek érdekében a következő hasznosítási módok lehetségesek:

- napenergia – napkollektoros aktív hasznosítása – családi házak, üdülők, panziók melegvízellátására,
- napenergia - aktív fotoelektromos energia hasznosítás,
- passzív napenergia hasznosítás - turisztikai létesítmények, önkormányzati lakásépítések, intézmények fejlesztésével kapcsolatban.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéshozó és koordináló képességgel,
- Környezetvédelmi Minisztérium,
- Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium,
- Gazdasági Minisztérium,
- Belügyminisztérium,

- Pénzügyminisztérium,
- Energiaközpont Kht.,
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE),
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.),
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG),
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások,
- A megyei és települési önkormányzatok,
- Pannon Termál KLASZTER,
- Vállalkozók,
- Civil szervezetek,
- Helyi lakosság.

Indikátor:

- A felújított út hossza (km), ebből autópálya hossza nő
- A gyorsforgalmi és tehermentesítő utak hosszának növekedése
- Kiépített, felújított nagy sebességű vasúti pálya hosszának növekedése (km)
- Villamosított vasúti pálya hosszának növekedése (km)
- Kiépített repülőterek száma nő
- Kiépített kerékpárutak hossza nő (km)
- A kiépített információs hálózatok hossza nő (km)
- Tisztított szennyvíz mennyisége nő (m^3)
- Közüzeti szennyvízcsatorna hálózat hossza nő (km)
- Közüzeti szennyvízcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások száma nő (db)
- Zárt csapadékcsatorna hossza nő (km)
- Az utak minőségének javulása miatt kisebb amortizációs költségek, fenntartási költségek csökkenése, zajterhelés csökkenése, levegőminőség javulása
- Biztonság növekedése (közlekedési balesetek száma)
- Jobb, gyorsabb elérhetőség miatt a turizmus bővülése
- A kerékpáros turizmus élénkítése (vendégéjszakák száma)
- A falusi turizmus megerősödése (háttértelepülések bevételeinek növekedése – a helyi adó vonatkozásában)
- A régió kohéziójának erősödése (közúthálózat fejlesztése – csomópontok)
- Az információhoz való hozzájutás költségeinek csökkenése, ráfordítási idő csökkenése
- Az információs hálózatokhoz kapcsolódó felhasználók száma nő (db)
- Az utasok elégedettségi rátája (% , férfi/nő)
- Átlagos növekedés az utasok számában
- A belföldi és nemzetközi légiforgalomhoz köthető repülési műveletszám növekszik (pl. menetrend szerint)
- A keletkező szennyvíz tisztításra kerülő hányada (%)
- A tisztított szennyvízből mechanikailag/biológiailag/III. fokozattal tisztított szennyvizek aránya (%)
- Közműhulladék mértékének csökkenése (%)
- Elszállított hulladék mennyisége nő ($m^3/év$)
- A hulladéklerakóban elhelyezett hulladék mennyiségének csökkenése ($m^3/év$)
- Egy főre jutó keletkezett, feldolgozott, elhelyezett lakossági hulladék ($m^3/év$)
- Működő alternatív energia bázisú objektumok száma nő (db)

- Megújuló energiahordozók aránya az össz-energiához viszonyítottan (%)

Ütemezés

millió Ft-

ban

Intézkedések, programok	2002.év	2003.év	2004.év	2005.év	2006.év	összesen
3.1 Intézkedés: A külső közlekedési kapcsolatok megújítása						
3.1.1. Országos fejleszt.	22.000	23.000	33.000	30.000	20.000	128.000
3.1.2. Tapolca-Veszprém	2.000	5.000	7.000	4.000	1.000	19.000
3.1.3. Vasút	605	1.105	1.355	1.605	855	5.525
3.1.4. Légi közlekedés	1.430	3.575	4.290	2.860	2.145	14.300
3.2 Intézkedés: A belső kohéziót és a turizmust is fokozó kapcsolatok fejlesztése						
3.2.1. Belső közút	1.200	1.200	1.200	1.000	1.000	5.600
3.2.2. Közl. szervezés	3,75	6,25	0,5	0,5	0,5	11,5
3.2.3. Körvasút	1.000	2.000	2.500	3.000	1.500	10.000
3.2.4. Vízi közlekedés	330	330	330	280	280	1.550
3.2.5. Kerékpárút	1.600	1.000	1.000	800	800	5.200
3.2.6. Kitáblázás	6	-	-	-	-	6
3.3 Intézkedés: Információs hálózatok fejlesztése						
3.3.1. Info-s hálózatok	13,0	55,4	157,8	160,2	162,6	549,0
3.3.2. Adatbankok	44,0	64,0	64,0	14,0	14,0	200,0
3.4 Intézkedés: Települési infrastruktúra fejlesztése						
3.4.1. Szennyvíz	6.725	8.070	5.380	4.035	2.690	26.900
3.4.2. Felszíni vízrend.	2.508	3.009	2.007	1.505	1.003	10.032
3.4.3. Vízellátás	1.045	1.306	1.568	784	523	5.226
3.4.4. Hulladékgazd.	2.408	4.013,3	4.816	3.210,7	1.605	16.053
3.5 Intézkedés: Energia ellátás fejlesztése - alternatív energia hasznosítás						
3.5.1. Rendszer fejl.	330,0	330,0	330,0	330,0	300,0	1620,0
3.5.2. Biomassza	1752,3	2494,7	1139,5	2345,5	2253,0	9985,0
3.5.3. Geotermikus e.	1006,0	1866,0	1451,0	1921,0	1546,0	7790,0
3.5.4 Napenergia	799,0	678,0	1031,5	1030,5	785,0	4324,0
Összesen	46.805,05	59.102,65	68.620,3	58.881,4	38.462,1	271.871,5

Az 3. stratégiai cél 2002-2006 közötti időszakra vonatkozó fejlesztési forrása **271.871,5 mFt**.

A régió elérhetőségének javulása, a turisztikai infrastruktúra feltételeinek fejlesztése ütemezésénél az alábbi egyedi jellemzőket vettük figyelembe:

A 3.1 intézkedés programjainak költségvonzata a legnagyobb, amelynek oka az autópálya építések, repülőterek, vasúti-hálózatok fejlesztésének hatalmas forrásigénye. Ezen fejlesztések megvalósítása ágazati hatáskörbe tartozik és a beruházások folyamatosan kerülnek kivitelezésre.

A 3.2 intézkedés a belső kohéziót és a turizmust is fokozó kapcsolatok fejlesztésének témakörét foglalja magába. Az intézkedések megvalósítása hasonlóan a 3.1 intézkedés ágazati hatáskörbe tartoznak, megvalósításuk folyamatosan történik a 3.2.2 és 3.2.6 program kivételével. A 3.2.2 program az első két évben igényel nagyobb ráfordítást, „mert ekkor kerülnek üzembe-helyezésre a közlekedés feltételeinek javítását szolgáló forgalomtechnikai eszközök

és az ezt követő években a karbantartásukra kell költséget tervezni. A 3.2.6 programnak csak a 2002-es évben van költségigénye, mivel erre az évre tervezzük a régió teljes kitáblázását.

A 3.3 intézkedés az információs hálózatok fejlesztésére vonatkozik, amely az 1.4.3 programmal összhangban, egymásra épülve kerül megvalósításra.

A 3.4 intézkedés a települési infrastruktúra fejlesztés témakörét fedi le, így forrásigénye a közlekedési infrastruktúra fejlesztését követően a legmagasabb. A Balaton törvény szigorú korlátozása értelmében a 3.4.1, 3.4.2, 3.4.4 programok megvalósítása a 2002-2004 közötti időszakra koncentrál, azonban a feladat jellegéből fakadóan az azt követő évekre is biztosít forrást.

A 3.5 intézkedés az energia ellátás fejlesztése és alternatív energia hasznosítás témakörét foglalja magába, melyek megvalósítása folyamatosan történik. A 3.5.1 program a meglévő hagyományos energiarendszer fejlesztését öleli fel, amelyek megvalósítása ágazati hatáskörbe tartozik. A 3.5.2, 3.5.3, 3.5.4 programok a területi adottságoknak megfelelően kerülnek kivitelezésre folyamatosan növekvő költségvonzattal.

Pénzügyi terv (2002-2006 év)

millió Ft-ban

Intézkedések, programok	BFT	regionális források	központi forrás	nemzetközi forrás	sajáterő	összesen
3.1 Intézkedés: A külső közlekedési kapcsolatok megújítása						
3.1.1. Országos fejleszt.	-	-	64000	64000	-	128000
3.1.2. Tapolca-Veszprém	-	2850	10450	3800	1900	19000
3.1.3. Vasút	300	-	300	2400	2525	5525
3.1.4. Légi közlekedés	715	-	5005	7150	1430	14300
3.1 Intézkedés összesen	1015	2850	79755	77350	5855	166825
3.2 Intézkedés: A belső kohéziót és a turizmust is fokozó kapcsolatok fejlesztése						
3.2.1. Belső közút	1500	1680	1860		560	5600
3.2.2. Közl. szervezés	11,5	-	-	-	-	11,5
3.2.3. Körvasút	100	-	-	5000	4900	10000
3.2.4. Vízi közlekedés	93	310	682	-	465	1550
3.2.5. Kerékpárút	500	780	3452	-	468	5200
3.2.6. Kitáblázás	6	-	-	-	-	6
3.2 Intézkedés összesen	2210,5	2770	5994	5000	6393	22367,5
3.3 Intézkedés: Információs hálózatok fejlesztése						
3.3.1. Info-s hálózatok	164,7	164,7	164,7	-	54,9	549
3.3.2. Adatbankok	60	60	60	-	20	200
3.3 Intézkedés összesen	224,7	224,7	224,7	0	74,9	749
3.4 Intézkedés: Települési infrastruktúra fejlesztése						
3.4.1. Szennyvíz	5000	1500	7000	10400	3000	26900
3.4.2. Felszíni vízrend.	1000	1000	2000	5016	1016	10032
3.4.3. Vízellátás	400	780	1276	2090	680	5226
3.4.4. Hulladékgazd.	3300	600	3500	7000	1653	16053
3.4 Intézkedés összesen	9700	3880	13776	24506	6349	58211
3.1 Intézkedés: Energia ellátás fejlesztése - alternatív energia hasznosítás						
3.5.1. Rendszer fejl.	-	486	567	405	162	1620
3.5.2. Biomassza	100	1495	2900	3500	1990	9985
3.5.3. Geotermikus e.	40	740	778	4674	1558	7790
3.5.4. Napenergia	40	1041	1297	865	1081	4324
3.4 Intézkedés összesen	180	3762	5542	9444	4791	23719
Mindösszesen:	13330,2	13486,7	105291,7	116300	23462,9	271871,5

4 Humánerőforrás fejlesztése, a társadalom regionális identitásának erősítése

Indoklás:

A Balaton Régió jövőjét alapvetően befolyásolja, hogy egyrészt a humánerőforrás felkészült legyen a sokszínű fejlesztések megtervezésére, fogadására, másrészt a térségi identitás erősítésével a belső innovációs potenciál fejlődésével felértékelődve teljesebben ki az emberi tudás. A humán erőforrás fejlesztése, a foglalkoztatás esélyeinek bővülése, formáinak szélesítése, az együttműködésen alapuló régió építés eredményeképpen kiegyensúlyozottabb, rugalmasabb munkaerő-piac, kedvezőbb foglalkoztatási szerkezet, biztonságosabb foglalkoztatási és jövedelmi viszonyok jönnek létre. Ezek következtében erősödik a gazdasági és társadalmi kohézió, csökkennek a területi és társadalmi különbségek. A régió adottságainak, erőforrásainak hatékonyabb felhasználásával pedig javul az életminőség.

Célok:

- Biztonságos és folyamatosan bővülő, egész éven át tartó foglalkoztatottság elérése.
- A munkanélküliség, az inaktivitás és a munkaerő-piaci egyenlőtlenségek (feszültségek) csökkentése, mérséklése, a hátrányos helyzetűek esélyeinek javítása, növelése.
- A foglalkoztatottság területi különbségeinek csökkentése, a hátrányos helyzetű, munkahelyhiányos településeken és körzetekben a kiegyenlítés és felzárkóztatás gyorsításával, a foglalkoztatottság javítása.
- A kihívásokra választ adni képes, rugalmas munkaerő-piac kialakítása, aktív politikák megteremtésével és alkalmazásával.
- Az endogén alapú fejlődés érdekében az innovációs potenciál, illetve az emberi „tudásvagyon” gyarapítása, az élethosszig tartó tanulás megközelítésével.

Leírás:

4.1 Intézkedés: Munkaerő-piaci intézményrendszer fejlesztése

Szükséges egy olyan intézményrendszer megvalósítása, amely egyik fontos előmozdítója és kiszolgálója lehet a munkaerő-piaci kereslet és kínálat összehangolásának és rugalmasabbá tételének. Fontos továbbá, hogy az adott szereplők egymást erősítő, konkrét programjaikat egyeztetett, kölcsönösen elfogadott stratégiai program mentén valósítsák meg, elősegítve ezáltal alapfeladataik hatékonyabb ellátását.

Mindezek pedig együttesen teremthetik meg a régiós „network economy” (a hálózati gazdaság) alapját, amiben ezen intézményrendszernek a fejlődés motorjává kell válnia, biztosítva a még meglévő körzeti és megyei határok jobb átjárhatóságát és a külső forrásbevonó képesség erősítését.

Az előbb felsoroltak már magukba foglalnak egy további fontos célt, a régió munkaerő-piaci szereplőinek felkészítését az EU csatlakozásra.

Programok:

4.1.1 Program: Szervezetfejlesztés a Balaton Fejlesztési Tanácsnál

Ezen program területének középpontjába természetesen a Balaton Fejlesztési Tanácsot kell állítani legitim, integráló és egyre erősödő jellegénél fogva.

Ez a szervezet tevékenysége ellátásához már most is egyre „izmosodó” forrás- és eszközrendszerrel rendelkezik. Mint döntéshozó, saját munkaszervezetére támaszkodhat.

A szakmai döntés előkészítés/döntésmegosztás érdekében viszont indokolt a tanács mellett működő foglalkoztatási és munkaerő-piaci munkabizottság létrehozása.

4.1.2 Program: Együttműködés intézményesítése az azonos hatáskörű szervezetek között

A meglévő és a régió munkaerő-piacára hatással bíró, eltérő érdekű szereplők, intézmények hatás- és illetékességi körüket illetően rendkívül szétagoltak. Tevékenységüket egymás mellett, kevésbé összehangoltan látják el. A megtett erőfeszítések pozitív kisugárzó és egymást erősítő hatása kevésbé érződik, ugyanakkor a párhuzamosan futó programok fölöslegesen kötnek le energiákat.

Elengedhetetlen az azonos hatáskörű, más szintű, de elkülönülő területi (megyei, körzeti) illetékességű szervezetek közötti együttműködés kialakítása, a Balaton Fejlesztési Tanács, annak munkabizottsága, munkaszervezete közreműködésével.

4.1.3 Program: Balatoni Foglalkoztatási Érdekegyeztető Tanács létrehozása

A régió és munkaerő-piac speciális helyzetéből fakadóan fontos, hogy a jogszabályok által meghatározott érdekegyeztetési mechanizmusok mellé, azokat kiegészítve a helyi szereplők közreműködésével, akaratával újak is létrejöjjenek.

A munkaerő-piac és a foglalkoztatással kapcsolatos érdekegyeztetés megvalósítására létre kell hozni a Balatoni Foglalkoztatási Érdekegyeztető Tanácsot (BFÉT).

Tevékenységét nem a BFT döntéseinek szakmai előkészítése, alapfeladatainak ellátása, abban való részvétel stb. jelentené, hanem a társadalmi partnerség, párbeszéd erősítése és a döntések érintettjeivel való egyeztetés.

4.1.4 Program: Régiós foglalkoztatási „paktum” megkötése

A BFT különféle programjai a régióban hatékonyabban valósulhatnak meg, ha az érintett/érdekeltek kör megtalálja benne saját érdeke kifejeződését, alapfeladata még jobb ellátásának lehetőségét.

A BFT foglalkoztatási, munkaerő-piaci stratégiai programjának megvalósítását segítő foglalkoztatási „paktum”, illetve ennek éves akcióprogramja az összes érintett szereplő közreműködésével, az erőforrás integráció érdekében és a partnerség keretében jön létre. Ez nem más, mint a szakmailag előkészített, az egyeztetési eljárásen keresztül ment, a BFT - mint döntéshozó - által elfogadott programok céljainak, bizonyos területeinek, prioritásainak kiemelt megvalósítására irányuló, akár több részmegállapodást (ágazati, területi stb.) is magába foglaló „szerződés-csomag”. Azaz együttműködés, a szociális párbeszéd, a partnerség olyan terméke, amely végrehajtási típusú intézményt jelent.

4.1.5 Program: Helyi munkaerő-piaci, foglalkoztatási információs pontok létrehozása

A munkaügyi kirendeltségek mellett biztosítani kell a munkaerő-piaci, foglalkoztatási információk minél szélesebb körű nyújtását – ezzel a régió sűrűbb lefedettsége révén azok elérhetőségét – régiós gazdaságfejlesztő-szervező intézményeknél, az önkormányzati, területfejlesztési társulásoknál, a vállalkozásfejlesztési alapítványok irodáinál, ill. teleházaknál.

Az információk egyes elemeinek, azaz a differenciált információnyújtásnak a biztosítását célorientáltan kell megvalósítani a munkaerő-piacal kapcsolatban lévő, arra hatással bíró egyéb szervezeteknél is. Ezt az információk kölcsönös biztosításával kell elősegíteni. Mindezek során törekedni kell az információ önálló úton történő megszerzési lehetőségeinek kiszélesítésére.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács ,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Munkaügyi Központok,
- Kistérségi társulások,
- Érdekképviselői szervezetek,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

4.2 Intézkedés: A munkavállalók foglalkoztathatóságát, alkalmazkodóképességét segítő/javító humánerőforrás fejlesztés, az élethosszig tartó tanulás megvalósításával

A munkavállalók, munkaadók a kihívásoknak csak az emberi tőkébe való beruházással, a folyamatos tanulással tudnak megfelelni. Ez a tudástőke lehet/lesz az endogén alapú fejlődés legfőbb mozgatója.

A képzett munkaerő foglalkoztatási biztonsága jobb, az átmeneti problémákon gyorsabban túljut, értékteremtő képessége nagyobb. A munkaerő mobilitása, innovációs képessége érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani a kulcsismeretek (nyelv, számítástechnika, kommunikáció) megszerzésére, az alkalmazkodó képesség, a vállalkozói készség fejlesztésére a szakmai ismeretek mellett.

A régió természeti erőforrásainak fenntartható fejlődése mellett, a szolgáltatás-orientált gazdaság egyértelműen igényli a tudás alapú társadalom létrejöttét, amely csak az innovációs potenciált jelentő emberi tudásvagyon gyarapodásával érhető el. Mindezek pedig hozzájárulnak a munkaerő-piaci kereslet és kínálat összehangolásához is.

Programok:

4.2.1 Program: A régió humánerőforrás térképének elkészítése

A Balaton Régió területén működő vállalkozások nagyszámban csak szezonálisan foglalkoztatják a munkaerőt. A program célja, hogy felmérje a rövid és középtávú humán erőforrás szükségletet (figyelembe véve az éven belüli szezonális ingadozást), létszám és szakmai összetétel szerint. Ezzel párhuzamosan a rendelkezésre álló munkaerő létszámának és szakmai összetételének felmérését is el kell végezni, és meg kell határozni a képzési szükségletet (képzési terület és létszám szerint).

4.2.2 Program: Iskolarendszerű képzés fejlesztése

Az igényekhez kapcsolódó idegenforgalmi, turisztikai, környezetvédelmi szakember képzés beindítása, továbbfejlesztése az iskolarendszerű képzésben, kiemelten a környezettudatos nevelésre és a balatoni identitás erősítésére.

4.2.3 Program: Szakmai képzés fejlesztése

A program célja a Balaton Régió területén foglalkoztatott munkaerő és az itt tevékenykedő vállalkozók képzettségi színvonalának folyamatos emelése az iskolarendszerű képzésre épülő, a munkaerő-piac igényeinek megfelelő, és az egész életen át tartó tanulás elveinek figyelembevételével. A szakmai képzésben kiemelt szerepet szánunk

- a turizmushoz kapcsolódó szakmai képzésnek,
- a vendéglátóipari munkavállalók és a mezőgazdasági vállalkozók képzésének - különös tekintettel a modern technológiák elsajátítására -,
- általános vállalkozói ismeretek képzésének,
- EU-ról szóló ismeretek elsajátítására valamint

- a hagyományos szakmák felelevenítését célzó tanfolyamoknak.

4.2.4 Program: Idegennyelvi képzés

A program célja a régió területén foglalkoztatott munkaerő, és az itt működő vállalkozók idegennyelvi képzettségének folyamatos emelése, a betöltött munkakör figyelembe vételével.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács ,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéshozó és koordináló képességgel,
- Munkaügyi Központok,
- Közép és felsőfokú képesítést adó iskolák,
- Képzéssel foglalkozó szervezetek,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

4.3 Intézkedés: A vállalkozói és intézményi kapacitás kihasználása és a foglalkoztatás növelése

A Balaton Régió természeti és épített környezete, a vállalkozások, a termelő és szolgáltató kapacitások kihasználásában még jelentős tartalékok vannak. A sajátosságokból fakadóan determinált a régió gazdaságának szerkezete. A vezérágazatot jelentő turizmus, a kapcsolódó szolgáltatási szektorral, rendkívüli szezonális jellemzőkkel bír. Ez már alapvetően meghatározza a fő profilt jelentő kapacitás kihasználását, benne a munkaerő lekötését, foglalkoztatását is.

Mindezek a vállalkozási és foglalkoztatási formák rendkívül széles skálájának kialakulását eredményezték. Az atipikus foglalkoztatási formák (önfoglalkoztatás, részmunkaidős, határozott idejű stb.) szakirodalomban ismert „precarious”, azaz bizonytalan jellege itt különösen érvényesül, hiszen legtöbb esetben kényszermegoldás, és nem szabad választás eredménye.

A piaccgazdasági hatások eredményeként egyenlőre a rövid távú, versengő érdekek dominanciája érvényesül, ami különösen a kisvállalkozásoknál érzékelhető.

Az élénkülő piac, az egyre inkább kiépülő gazdaságszervező intézmények, a megszerzett tapasztalatok lehetőséget biztosítanak a foglalkoztatás növelését is szolgáló erőforrások jobb kihasználására, továbbá közvetett, multiplikátor hatásuk révén újabb, más területeken való munkahelyek teremtésére.

Ezek megvalósításához a különféle területi és ágazati programok is lehetőséget biztosítanak.

Programok:

4.3.1 Program: Munkahelyek megtartása és teremtése a vállalkozás profiljához kapcsolódó profilbővítéssel, új foglalkoztatási területek feltárásával és a régióból, telephelyről való kilépéssel

A foglalkoztatás biztonságát szolgálhatja az is, ha a vállalkozó (munkáltató) profilbővítéssel, új területekre való belépéssel bővíti vállalkozását. Az élet, az ellenőrzés tapasztalatai igazolják, hogy vannak ilyen megoldások, hiszen együttes munkaadói és munkavállalói leleménnyel hasonlóak „fekete és szürke” formában megvalósulnak.

A program célja a „ fekete és szürke” foglalkoztatás legalizálása, és a vállalkozások profil bővítésével járó foglalkoztatás növekedésének az elősegítése.

A program célja az is, hogy elősegítse a régióból, telephelyről való vállalkozói tevékenységekkel történő kilépést, mely kötődik a munkavállalókhoz, ill. szolgálja a munkahelyek meg-

őrzését, újak létrehozását. Ezt a program munkaerő-szállítás költségtérítéssel, illetve a szállás megoldásának a támogatásával tudja segíteni.

4.3.2 Program: Kisvállalkozások megerősítése, különös tekintettel a kiegészítő jellegű tevékenységekre

A foglalkoztatás, a munkahelyteremtés egyik lehetséges formája valósul meg, amikor a munkavállaló (foglalkoztatásban lévő, munkanélküli, visszatérő inaktív) ezt önmaga oldja meg. A régióban rendkívül magas az ilyen formában önfoglalkoztatottak között azok aránya, akik vállalkozói (jellegű) tevékenységüket más jogviszony mellett szezonálisan, vagy kiegészítő jövedelemszerzés érdekében végzik (östermelő, egyéni vállalkozó, szobakiadó, AMK).

Törekedni kell arra, hogy ezen üzleti, vállalkozói tapasztalattal, bizonyos erőforrásokkal, kapacitásokkal már rendelkezők közül minél nagyobb arányban főtevékenységként végezzék ezen tevékenységüket. Rugalmasságuknál fogva kapcsolódhatnak más üzleti körökhöz illetve kitölthetik az üzleti réseket.

Ennek érdekében működésüket, megerősödésüket segíteni kell a lehetséges eszközátadásokkal, forrás kiegészítésekkel, önkormányzati rendeletek alkotásával.

4.3.3 Program: A munkanélküliek komplex tranzit foglalkoztatásának megvalósítása

A régióban lévő tapasztalatok felhasználására és jelen programra építetten kell piacszerrű, meghatározott időtartamú, átmeneti munkahelyeken megvalósuló foglalkoztatást biztosítani.

A program célja, hogy a munkapiacról tartósan kiszorult munkaerőt vezesse vissza a munka világába. A program komplexitását az adja, hogy magában foglalja a kiválasztóráhangoló, felzárkóztató, pályaaorientáló tevékenységeket, a foglalkoztatás és/vagy képzés megvalósítását, továbbá a kilépést is segítő, majd ezt követő, egyénre szabott nyomon követést egyaránt.

Ezen tevékenységek integrált, komplex személyorientált jellegének biztosítása a fontos, amely megvalósulhat több (akár gazdasági, vállalkozói) szervezet, helyszín, tevékenység, célcsoport vonatkozásában is.

Tekintettel azonban az elérendő célokra, törekedni kell a régió sajátos gazdaságához kötődő, homogénebb, üzemszerű működés biztosítására.

Különösen szolgálni kell a szezonon túli időszak, a cigány nemzetiségűek és a vidéki nők foglalkoztatását.

Ezen program a munkaerő-piac széles körű szereplőinek közreműködését igényli. A Régiós Foglalkoztatási Paktum mindehhez kiváló keretet biztosíthat és konkrét tartalmát is megadhatja.

4.3.4 Program: Kutatás-fejlesztési tevékenység és innováció a minőségbiztosítási rendszerek foglalkoztatás, munkaerő-piac területére való kiterjesztésében

A régió speciális adottságaiból fakadóan versenyképessége megőrzése és javítása érdekében elengedhetetlen a foglalkoztatási minőségbiztosítási rendszer kidolgozása, a humán erőforrás minőség fejlesztését ösztönző rendszer létrehozása.

Ebben a régió munkaerő-piacát befolyásoló szereplők közreműködése szükséges.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács ,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéshozó és koordináló képességgel,
- Munkaügyi Központok,

- Kistérségi társulások,
- Érdekképviselői szervezetek,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

4.4 Intézkedés: A téli, szezonon kívüli időszakban a foglalkoztatás növelése

A szezonális ágazatok, sajátosságaikból következően, a szezonon kívüli időszakban mérsékeltebb foglalkoztatást valósítanak meg. Ezen ágazatokban működő munkaadók, vállalkozások egy része szünetelteti tevékenységét ill. azt régió kívül folytatja, míg másik részük részleges kapacitás kihasználással dolgozik.

Ez utóbbi jellemző a szezonális ágazatokhoz kapcsolódó más ágazatokra is. Az ilyen területeken foglalkoztatott, téli munka nélkül maradó munkavállalók három, jól elkülöníthető csoportba oszthatók:

- a régióbeli aktív korú munkavállalók,
- a régióbeli inaktív állományba tartozók,
- ill. a régió kívüli (magyar, külföldi, aktív, inaktív), szezon után távozők.

A munkaerőigények nagysága a téli időszakban jelentősen alatta marad a tavaszi, nyári időszakénak.

A hátrányosabb helyzetű munkanélküliek átmeneti, támogatott, valamilyen közfeladat ellátása érdekében megvalósított foglalkoztatása is alacsonyabb szintű a téli időszakban. Közmunkákat ezen időszakban például egyáltalán nem is szerveznek.

A régióban regisztrált, és télen munkához nem jutó munkanélküliek száma ezen szezonális okból következően 4,5-5 ezer fővel magasabb, mint nyáron. Jelentős részük a szezonális munkaviszonyból következően munkanélküli vagy szociális ellátásra jogosult, azaz nem érték előállítóként, hanem társadalmi javak fogyasztójaként éli meg a téli időszakot.

Ez az intézkedés elsősorban a szezonális hatások miatt kihasználatlan munkaerő, termelő és szolgáltató kapacitásainak kihasználására összpontosul, akár a nyártól eltérő területeken is.

Programok:

4.4.1 Program: A szezon meghosszabbításának támogatása

A program célja, hogy a munkáltatókat segítse a szezonális hatásának csökkentésében.

Elsősorban piacszerző tevékenységek ill. az előző programok kapcsolódó programjainak eredményei járhatnak hozzá a sikerhez. Széleskörű együttműködést is magában foglaló programról van szó. Az program kapcsán elképzelhető, hogy esetenként más –kapcsolódó-profilal kell foglalkoznia a vállalkozónak a szezonon kívüli időszakban, mint a szezonban, annak érdekében, hogy erőforrásait hasznosítsa, ezáltal a szezonális foglalkoztatást csökkentse, vagy megszüntesse.

Valójában a Régiós Foglalkoztatási Paktum adhatja meg konkrét tartalmát, ennél fogva a közreműködők körét is. Az utóbbiak között a vállalkozásfejlesztési alapítványok, munkaügyi szervezetek és üzleti hálózatok lehetnek a legfontosabbak.

4.4.2 Program: A szezonális foglalkoztatás hatásának mérséklése

A program célja, hogy a foglalkoztatás szezonálisát mérsékelje, minél nagyobb arányban valósítsa meg az egész éves foglalkoztatást.

A volt munkaadók bevonásával, közös célként fogalmazható meg a munkaerő más területeken való –akár külföldön –foglalkoztatása, speciális önfoglalkoztatási formák alkalmazása illetve át- vagy továbbképzés lehetőségének biztosítása.

Ebben, az anyagi érdekeket is kifejező munkavállalási hajlandóság mellett, a piaci körülmények is jelentős szerepet játszanak. Mindemellett természetesen a munkaadó és a munkaközvetítő szervezet is nagy befolyással bír.

Az esetleges mobilitás elősegítése utazási költségtámogatással történhet. Azonban mindezekhez képzéssel kombinált foglalkoztatás is párosulhat.

A munkaügyi kirendeltségek lehetnek a megvalósítás elsőrangú felelősei.

4.4.3 Program: A szezonális munkaerő képzésének segítése

A képzés, a munkavállaló motivációjára építve, a körülményektől függően munkaadói és/vagy állami segítséggel valósulhat meg.

A képzés különböző, a piaci igényekhez, sajátosságokhoz igazodó területeken és formában történik.

Így magában foglalhatja „kulcs” és szakmai ismeretek elsajátítását, az alkalmazkodási képességek és vállalkozói készségek (tréning jellegű) megszerzését. Szolgáltatnia kell ugyanakkor a szezonban „elhanyagolt” tevékenységek pótlását (munkavédelmi, munkaügyi oktatás, foglalkozás egészségügyi, rekreáció stb.) is.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács ,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Munkaügyi Központok,
- Képzéssel foglalkozó szervezetek,
- Kistérségi társulások,
- Érdekképviselői szervezetek,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

Indikátor:

- Munkanélküliségi ráta csökkenése (forrás: Megyei Munkaügyi Központok)
- Foglalkoztatási ráta növekedése (forrás: KSH)
- A tartós munkanélküliek aránya csökken forrás: (Munkaügyi Központok)
- A szezonális munkanélküliség csökkenése (forrás: Megyei Munkaügyi Központok).
- Az egy főre jutó GDP EU átlaghoz való közeledése (forrás: KSH)
- A népesség képzettségi szintjének növekedése (forrás: KSH)
- Az állandó lakosra jutó szakképzett munkaerő számának növekedése (forrás: KSH)
- Munkajövedelmekhez kapcsolódó bevételek nőnek (forrás: KSH)
- Munkanélküli és szociális ellátásokra való kiadások csökkennek (forrás: KSH)

Ütemezés

millió Ft-ban

Intézkedések, programok	2002.év	2003.év	2004.év	2005.év	2006.év	összesen
4.1. Intézkedés: Munkaerő-piaci intézményrendszer fejlesztése						
4.1.1. BFT szervezetfejl.	1,0	0,7	0,8	1,0	1,0	4,5
4.1.2. Együttműködés	1,0	0,7	0,8	1,0	1,0	4,5
4.1.3. BFÉT	1,0	0,7	0,8	1,0	1,0	4,5
4.1.4. Paktum	1,0	-	-	-	-	1,0
4.1.5. Info.-s pontok	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	40,0
4.2. Intézkedés: A munkavállalók foglalkoztathatóságát segítő humánerőforrás fejlesztés, az élethosszig tartó tanulás megvalósításával						
4.2.1. Humán térkép	5,0	1,0	1,0	1,0	1,0	9,0
4.2.2. Iskolai képzés	20,0	20,0	-	-	-	40,0
4.2.3. Szakmai képzés	100,0	100,0	120,0	120,0	130,0	570,0
4.2.4. Idegennyelvi képz.	40,0	40,0	50,0	50,0	60,0	240,0
4.3. Intézkedés: A vállalkozói és intézményi kapacitás kihasználása ill. a foglalkoztatás növelése						
4.3.1. Profilbővítés	-	-	50,0	50,0	50,0	150,0
4.3.2. Kiegészítő tev.	-	-	30,0	30,0	30,0	90,0
4.3.3. Tranzit foglalkozt.	-	50,0	55,0	60,0	65,0	230,0
4.3.4. Minőségbiztosítás	-	-	30,0	30,0	30,0	90,0
4.4. Intézkedés: A téli, szezonon túli időszakban a foglalkoztatás növelése						
4.4.1. Szezon meghossz.	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	50,0
4.4.2. Éves foglalkozt.	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	200,0
4.4.3. Téli képzés	30,0	30,0	35,0	35,0	40,0	170,0
Összesen	269,0	313,1	423,4	429,0	459,0	1893,5

A humánerőforrás fejlesztés ütemezésénél az alábbi egyedi jellemzőket vettük figyelembe:

A 4.1.1., 4.1.2. és a 4.1.3. programok költségvonzata nem nagy, azonban évenként megjelenő tétel, melynek oka, hogy az együttműködéssel kapcsolatban merülnek fel költségek.

A 4.1.4. programnak csak 2002-ban van költségvonzata, mivel erre az évre tervezzük a paktum aláírását.

A 4.1.5. program költségvonzata 2002-2006-ban jelentkezik, ekkorra tervezzük az információs pontok kialakítását.

A 4.2.1. program az első évben nagyobb ráfordítást igényel, mert ekkor készül el a humánerőforrás térkép, majd a következő években a karbantartásra kell költséget tervezni.

A 4.2.2. program az iskolarendszerű képzés fejlesztését irányozza elő, ezt terveink szerint 2 év alatt végrehajtjuk.

A 4.2.3. és a 4.2.4. programok folyamatos tevékenységet takarnak, ezért ezeknél minden évben megjelenik a költségterv.

A 4.3.1. és a 4.3.2. programra terveink szerint 2004. után kerül sor, ezért ekkor jelentkezik a költségek.

A 4.3.3. program 2003-tól induló fejlesztés lesz.

A 4.4. intézkedés programjai folyamatosan kerülnek megvalósításra, évente kiírásra kerülő pályázat keretében.

Pénzügyi terv (2002-2006 év)

millió Ft-ban

Intézkedések, Programok	BFT	regionális források	központi forrás	nemzetközi forrás	sajáterő	összesen
4.1. Intézkedés: Munkaerő-piaci intézményrendszer fejlesztése						
4.1.1. BFT szervezetfejl.	4,5	-	-	-	-	4,5
4.1.2. Együttműködés	4,5	-	-	-	-	4,5
4.1.3. BFÉT	4,5	-	-	-	-	4,5
4.1.4. Paktum	1	-	-	-	-	1
4.1.5. Info.-s pontok	40	-	-	-	-	40
4.1 intézkedés összesen	54,5	0	0	0	0	54,5
4.2. Intézkedés: A munkavállalók foglalkoztathatóságát segítő humánerőforrás fejlesztés, az élethosszig tartó tanulás megvalósításával						
4.2.1. Humán térkép	2,5	-	3,5	1,5	1,5	9
4.2.2. Iskolai képzés	10	-	16	6	8	40
4.2.3. Szakmai képzés	142,5	-	228	85,5	114	570
4.2.4. Idegennyelvi képz.	60	-	96	36	48	240
4.2 intézkedés összesen	215	0	343,5	129	171,5	859
4.3. Intézkedés: A vállalkozói és intézményi kapacitás kihasználása ill. a foglalkoztatás növelése						
4.3.1. Profilbővítés	-	-	75	30	45	150
4.3.2. Kiegészítő tev.	-	-	45	18	27	90
4.3.3. Transzit foglalkozt.	-	-	115	46	69	230
4.3.4. Minőségbiztosítás	-	-	45	18	27	90
4.3 intézkedés összesen	0	0	280	112	168	560
4.4. Intézkedés: A téli, szezonon túli időszakban a foglalkoztatás növelése						
4.4.1. Szezon meghossz.	5	-	25	5	15	50
4.4.2. Éves foglalkozt.	20	-	100	20	60	200
4.4.3. Téli képzés	17	-	85	17	51	170
4.4 intézkedés összesen	42	0	210	42	126	420
Mindösszesen:	311,5	0	833,5	283	465,5	1893,5

5 A régió szereplői közötti együttműködés kialakítása

Indoklás:

A pénzügyi források hatékony felhasználásának, az információ áramlás akadályainak felszámolása érdekében az intézményrendszer teljes kiépítése, az együttműködések ösztönzése, pénzügyi források koncentrációja, egységes regionális monitoring rendszer kiépítése, a Balaton térségre vonatkozó marketing tevékenység fokozása szükséges a régió belüli, társadalmi-gazdasági különbségek mérsékléséhez. A Balaton Régió fejlesztési elképzelései csak akkor valósíthatók meg, ha a területfejlesztés szereplői együttműködési rendszer keretében kölcsönösen segítik egymást. A régiók, megyék és kistérségek közötti együttműködésen keresztül lehet a Balaton Régióban hosszú távú eredményeket elérni. A prioritás végrehajtása a régió belső kohéziójának erősítését szolgálja.

Célok:

- A Balaton Régió fejlesztésében szerepet vállaló kulcsfontosságú szervezetek hatékony működésének elősegítése.
- Olyan intézményrendszernek a kialakításának az elősegítése (a hiányzó érdekképviselői, egyeztetési, stratégiai koordinációs és egyéb szervezetek létrejöttét), amely hazánk EU csatlakozása után a Balaton Régió európai uniós forrásokhoz jutásának feltétele lehet.
- A funkcionális régió komplex szervezeti alapjainak megteremtése, amely erős kistérségi, települési együttműködésekre és az érintett tervezési-statisztikai régiókkal, illetve megyékkel való összehangolt fejlesztésekre épít.

Leírás:

5.1 Intézkedés: Szervezetek képességfejlesztése

A Balaton Régió szervezeteinek vizsgálata során a gyengeségek között legerőteljesebben a szervezetek egyes képességeinek hiányossága merült fel.

A szervezetek képességfejlesztésének célja, hogy a régió szervezeteiben erősödjenek azok a képességek, amelyek a hatékony, eredményes működés feltételei.

Programok

5.1.1 Program: Szervezeti audit

A program megvalósítója a Balaton Régió irányítási-igazgatási intézményeinek szervezeti átvilágítását végzi el az intézmények funkcióinak ellátásához szükséges feltételek tükrében, majd megfogalmazza szervezetfejlesztési, módszertani javaslatait.

5.1.2 Program: Szervezetfejlesztési tanácsadás

A program alapvetően az előző programra épül. Az auditot követően megfogalmazott javaslatok megvalósításával, a folyamat-tanácsadás során a szervezet képességeinek erősítése valósul meg.

5.1.3 Program: Szervezeti képességeket fejlesztő képzések

A program a szervezeti audit eredményeként megfogalmazódó fejlesztési irányokban és területeken tett képzési javaslatok megvalósítását támogatja, a következő témakörökben:

- humánerőforrás-fejlesztés
- szupervízió
- termékfejlesztés
- településmarketing

- program-, projekt-menedzsment
- leadership képzés (a tudatos szervezet kialakításához szükséges képességek elsajátítására)
- forrásmenedzsment (forrásszerzés, pályázatírás)
- kommunikációs tréning
- együttműködési háló építés-tréning
- tanulmányutak, kihelyezések

5.1.4 Program: Döntéshozói team-építő akciók

A program célja a régióban tevékenykedő kulcsfontosságú szervezetek döntéshozói számára rásegítő tanácsadás, team-építő akciók megtartása a hatékony együttműködés kialakítása érdekében.

5.1.5 Program: Nemzetközi know-how transzferek

A területfejlesztés régióban működő szervezetei, a Balaton Régió környezetvédelmi, turisztikai, humánerőforrás-fejlesztéssel foglalkozó szervezetei külföldi tanulmányutakon vesznek részt szakmai tapasztalatcsere céljából, melynek során külföldön alkalmazott eljárásokat, módszereket, tudásanyagot vesznek át, és adaptálnak itthoni környezetre.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács ,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Régió szervezetei,
- Tanácsadással foglalkozó szervezetek,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

5.2 Intézkedés: Regionális szervezeti háló kialakítása

A helyzetfeltárás eredményei szerint a régió szervezetrendszeréből hiányoznak olyan szervezetek, amelyek fontos társadalmi-gazdasági érdekeket jeleníthetnének meg.

Ezen szervezetek hiányán túl, a már létező szervezetek belső kapcsolati rendszere sem kielégítő, a képviseleti alapon működő szervezetekben a kommunikáció nem kétirányú, a tájékoztatás és bevonás gyenge.

A regionális szervezeti háló létrejöttéhez nélkülözhetetlenek a funkcionális alapon megvalósuló együttműködések.

Programok:

5.2.1 Program: A Balaton Régió szervezeti hálójából hiányzó szervezetek létrehozása

Az új szervezetek létrehozását feltáró-vizsgálatnak kell megelőznie, amelynek eredményeképpen pontosan körülhatárolhatóvá válik a szervezet feladatköre, hatásköre, kötelezettségei, definiálódnak szükséges együttműködései, partneri köre, a létrehozását kiváltó problémák, illetve lehetőségek.

A programot megvalósító, a vizsgálat lefolytatása után folyamat-tanácsadással segíti a szervezetet, vagy koordinálja annak létrejöttét, elősegíti szervezeti felépítését, a működés beindítását, illetve a működés első évében segíti annak megerősödését.

5.2.2 Program: A Balaton Régió turisztikai szereplőinek összekapcsolása turisztikai termékcsoporthoz

Az program célja olyan munkacsoport (szervezet, konzorcium, stb.) létrehozása, amely meg tudja szólítani a régió turisztikai vállalkozásait, meg tudja találni azokat a húzószervezeteket, amelyek képesek a hosszú távú stratégiai együttműködésre, ennek érdekében új termékek menedzselésére. A programot megvalósító a kiválasztott vállalkozókat segíti olyan termékek kialakításában, amely:

- több turisztikai vállalkozó már létező termékét kapcsolják össze, ezzel más és más célcsoportokat kötnek össze,
- minőségi termékeket hoznak létre, amelyek hozzájárulnak a termékkínálat színesítéséhez, a szezon meghosszabbításához,
- alkalmazkodnak a Balaton Régió sajátos arculatához.

5.2.3 Program: Együttműködési háló kialakítása a mezőgazdasági termelők, a kézműipar és a turizmus szereplőinek részvételével

A program célja megkeresni a régió gazdasági (mezőgazdasági, kézműipari) szereplői közül azokat, amelyek vállalják

- olyan termékek előállítását és közös értékesítését, amelyek kapcsolhatók más turisztikai termékhez és ezzel speciális, innovatív turisztikai termék (potenciál) jön létre,
- képesek és hajlandók a stratégiai együttműködésre a több lábon állás érdekében.

A programot megvalósító vállalja ezen mezőgazdasági és/vagy kézműipari termék, illetve vállalkozás összekapcsolását hasonló kvalitású turisztikai termékekkel, vállalkozásokkal; támogatja új turisztikai termékek létrejöttét, vagy új, újszerű – térségi együttműködésen alapuló – marketing, értékesítési formák meghatározását és megvalósítását. Ezen turisztikai termékek

- több vállalkozó már létező termékét kapcsolják össze, ezzel más és más célcsoportokat kötnek össze,
- minőségi terméket hoznak létre, amelyek hozzájárulnak a termékkínálat színesítéséhez, a szezon meghosszabbításához,
- alkalmazkodnak a Balaton Régió sajátos arculatához.

5.2.4 Program: Rendszeres Balaton régiós szakmai fórumok kialakítása (ágazati és területi)

A program támogatásával létrejönnek az egyes fejlesztési feladatokhoz kapcsolódó

- térségi (regionális, kistérségi), szakmai egyeztető fórumok, vagy
- szakmai egyeztetések lebonyolítását vállaló, koordináló szervezetek,

amelyek a tervezés és megvalósítás folyamatába bevonják az érintett szereplőket (a Balaton Régió belüli, és a kapcsolódó kistérségek, megyék, statisztikai régiók területfejlesztési intézményei, társadalmi-gazdasági szereplői). A fejlesztések alapvető követelménye a kapcsolódó statisztikai régiókkal, megyékkel való egyeztetés azokban a fejlesztésekben, tervek kapcsán, ahol ezek a területi egységek érintettek.

Az egyeztető fórumok lehetnek egyszeri rendezvények, vagy többszöri, a fejlesztési programok folyamatában megszervezett rendezvénysorozatok.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács ,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Régió szervezetei,
- Tanácsadással foglalkozó szervezetek,
- Kistérségi társaságok,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

5.3 Intézkedés: A balatoni szervezetek regionális beágyazottságának erősítése

A helyzetfeltáró fejezetben leírtak szerint a balatoni szervezetek regionális beágyazottsága változó. A szervezetek kapcsolatrendszere kiterjedt, de többnyire nem sokoldalú, a civil kapcsolatok tekintetében hiányos, a közsféra regionális és megyei szereplőinek Balaton régiós identitása gyenge.

A civil szféra (a térség polgárai), a közsféra és a gazdasági szféra közti egyeztetések és együttműködések terei, a szerveződések még nem alakultak ki, ezek megvalósulását, megteremtését elő kell segíteni.

Programok

5.3.1 Program: Balaton régiós társadalmi akciók támogatása

A program keretében támogatható tevékenységek a helyi kulturális és környezeti értékek feltérképezése, számbavétele, majd ezen értékek megjelenítése, terjesztése, megismertetése a helyi és az üdülő népességgel egyaránt. Támogatható továbbá az általános iskolák szakköreinek, klubjainak ilyen irányú tevékenysége, az iskolák ilyen jellegű programjai, mivel leghatékonyabban még általános iskolás korban ültethető el a helyi értékek iránti elkötelezettség, az egészséges lokálpatriotizmus, a környezeti, kulturális értékek megóvása iránti elkötelezettség.

5.3.2 Program: Társadalmi párbeszéd erősítése

A program támogatja rendszeres párbeszéd kialakítását a civil szféra és a területfejlesztés meghatározó szervezetei között, pl. a régió fejlődését meghatározó tervezés fontosabb fázisaiban, a megvalósítás folyamán. Támogat továbbá közvélemény kutatást, bizonyos lényeges térségi változást eredményező programok indítása előtt, melynek eredményeként a fejlesztés az igényeknek, véleményeknek tükrében formálódik.

5.4 Intézkedés: Az információs-kommunikációs hálózat elérhetőségének javítása és minőségbiztosítási rendszerének kiépítése

Általános trend, hogy a termékek értékesíthetőségében a minőség egyre fontosabb szerepet játszik. A szolgáltatások és a vonzerő régiós termékként való egységes eladásához nélkülözhetetlen a minőség színvonalának egységessége, a minőség folyamatos mérhetősége és ellenőrizhetősége.

A konkrét szolgáltatásokon túl a régió szervezeti rendszerének minőségbiztosítása is kulcsfontosságú feladat, hiszen az intézményrendszerben, a szervezeti háló különböző szintjein is biztosítani kell az eredményes működéshez szükséges feladatkörök, funkciók, kompetenciák és készségek meghatározását, minőségét és stabilitását, ennek eszköze pedig az egységes minőségbiztosítási rendszer.

A Balaton Régió információs adatbázisának kiépítése után szükséges annak felhasználását támogatni, elérhetőségét megkönnyíteni, és lehetővé tenni a régió szervezetei számára. Az információs rendszerhez kapcsolódó Internetes megjelenésének elsődleges előnye, hogy a

régió képes egységes arculattal megjelenni egy széles felhasználói kör előtt, marketingjével jól felmérhető célcsoportokat megcélózni, turisztikai szolgáltatásokat értékesíteni.

Programok:

5.4.1 Program: Regionális információs és kommunikációs hálózat elérhetőségének megteremtése

A program célja olyan információs rendszer elérhetőségének megteremtése:

- turisztikai és egyéb szolgáltatások, kereskedelem,
- rendezvények, közösségi, civil élet,
- regionális fejlesztés,
- környezet- és természetvédelem szereplői számára.

Az adatbázisok adattartalmát az együttműködő partner intézmények adják, hivatalos adatfelvételi rendszerekre alapozva, ezért a program támogatja ezen szervezetek bevonását az információs rendszer kiépítésébe.

A rendszernek tartalmaznia kell a regionális szervezetek közötti tematikus munkacsoportokra alapozott Online Internetes fórumok létrehozását egy-egy téma, vagy egy-egy konkrét fejlesztés, esemény kapcsán. Különösen tekintettel kell lenni a regionális léptékű fejlesztések előzetes (döntést megelőző) publikálására, melyhez kapcsolódóan a szakemberek mellett a lakosság véleményének Online artikulálására is lehetőség nyílik.

5.4.2 Program: Balaton régiós szervezetrendszer minőségbiztosítási rendszerének kiépítése

A programnak ki kell terjednie a minőségbiztosítási rendszerek előkészítését megelőző helyzetfeltárára (amely tartalmazza a szervezet funkcióinak és a funkciók ellátásához szükséges képességeknek, készségeknek definiálását), azt követően a minőségbiztosítási rendszerek tervezésére, továbbá azok bevezetésének segítésére. A minőségbiztosítási rendszereknek a jelenleg szabványos rendszerek folyamatszabályozási jellegére alapozva tartalmi, valódi minőséget biztosító, hatékonyságot ellenőrző, értékelő rendszereknek kell lenniük.

A támogató projekteknek tartalmazniuk kell az eredmények promócióját, széles körben történő megismertetését.

5.5 Intézkedés: A balatoni régió lehatárolásának és jogi helyzetének értékelése

A régiók jogi helyzete nem egységes Magyarországon, a balatoni fejlesztési régió, mint kötelezően felállítandó funkcionális régió eltérő kategóriába esik, mint a statisztikai és tervezési régiók.

A régió belső területi lehatárolása sem homogén, a régiót alkotó önkormányzati együttműködések között átfedések vannak, továbbá a régió területén nem mindenhol érződik úgy, hogy a funkcióhoz illeszkedő területi lehatárolás van érvényben.

Hosszú távon célszerű rendezni a Balatoni fejlesztési régió jogi helyzetét és törekedni arra, hogy a többi magyarországi régióval megegyező egységes státuszú régió lehetőségét és hozadékát érdemben kimunkáljuk. Ezzel párhuzamosan a régió belüli a szerveződési egységeket erősíteni kell, amely felveti a területi lehatárolások értékelését.

Programok:

5.5.1 Program: Tervezési- és statisztikai régióvá válás hosszú távú lehetőségei

A régió által megrendelt tanulmányban szükséges megvizsgálni, hogy a Balaton régió számára milyen jogi fejlődési pálya lehetséges. A tanulmány eredménye alapján lehet majd kezdeményezni a Parlamentnél, - amennyiben az szükségesnek tűnik, - a területfejlesztési törvény balatoni fejlesztési régiót érintő részeinek a módosítását. A tanulmánynak a következőkre kell

kitérnie: a funkcionális és a statisztikai-tervezési régió közti különbségek elemzése; a balatoni régiónál hiányzó funkciók megállapítása; a hiányzó funkciók szükségességének indoklása; javaslatétel a jelenleg hiányzó funkciók megszerzésére, vagy alkalmazására; amennyiben a területfejlesztési törvény módosítása szükséges, úgy a módosításhoz előterjesztés, döntéselőkészítő anyag készítése és a módosítás lépéseinek leírása.

5.5.2 Program: A régió területi lehatárolásának újraértékelése hosszú távon

A régió által megrendelt tanulmányban szükséges megvizsgálni, hogy a Balatoni fejlesztési régió számára milyen jogi fejlődési pálya lehetséges. A tanulmány eredménye alapján lehet majd kezdeményezni a Parlamentnél, - amennyiben az szükségesnek tűnik, - a területfejlesztési törvény balatoni fejlesztési régiót érintő részeinek a módosítását. A tanulmánynak a következőkre kell kitérnie: a funkcionális és a statisztikai-tervezési régió közti különbségek elemzése; a balatoni régiónál hiányzó funkciók megállapítása; a hiányzó funkciók szükségességének indoklása; javaslatétel a jelenleg hiányzó funkciók megszerzésére, vagy alkalmazására; amennyiben a területfejlesztési törvény módosítása szükséges, úgy a módosításhoz előterjesztés, döntéselőkészítő anyag készítése és a módosítás lépéseinek leírása.

Megvalósítás szereplői

- Balaton Fejlesztési Tanács ,
- Balatoni Integrációs Kht., mint a BFT fejlesztési ügynöksége, döntéselőkészítő és koordináló képességgel,
- Régió szervezetei,
- Tanácsadással foglalkozó szervezetek,
- Kistérségi társaságok,
- Vállalkozások,
- Civil szervezetek.

Indikátor:

- Az intézmények hatékonyabb működése
- Hosszú távon a kulcsfontosságú intézmények jobb együttműködése
- Jobb felkészülés az EU csatlakozásra
- A helyi szervezetek térségi érdekérvényesítő képessége erősödik
- Nő a szervezetek identitása, térségi kötődése
- Belső gazdasági kapcsolatok erősödése, organikus fejlődés a kapcsolódó gazdasági ágazatokban
- Az irányítási-igazgatási intézmények egyes fejlesztései a Balaton Régió többi intézményével összehangoltan zajlanak, a párhuzamos tevékenységek megszűnnek, az egyes intézmények fejlesztései egymásra épülnek
- A régióban zajló fejlesztések költségei csökkennek
- A nagyobb nyilvánosság és a civil szervezetek bevonása erősíti a társadalmi kohéziót, identitást
- Hosszú távon is eredményesebb projektek valósulnak meg
- A civil szervezetek aktív részvétele a fejlesztési döntésekben
- A régió intézményeinek, szervezeteinek megítélése javul

Ütemezés

millió Ft-ban

Intézkedések, programok	2002.év	2003.év	2004.év	2005.év	2006.év	összesen
5.1. Intézkedés: Szervezetek képességfejlesztése						
5.1.1. Szervezeti audit	8	4	4	4	4	24
5.1.2. Tanácsadás	-	4	4	4	4	16
5.1.3. Képzés	-	10	10	10	10	40
5.1.4. Döntéshozói team	4	2	2	2	2	12
5.1.5. Know-how	6	6	6	6	6	30
5.2. Intézkedés: Regionális szervezeti háló kialakítása						
5.2.1. Hiányzó szervezetek	4	3	3	-	-	10
5.2.2. Turisztikai szereplők	3	3	3	3	3	15
5.2.3. Együttműködési háló	6	5	5	5	5	26
5.2.4. Szakmai fórumok	1	1	1	1	1	5
5.3. Intézkedés: A regionális beágyazottság erősítése						
5.3.1. Társadalmi akciók	3	3	3	3	3	15
5.3.2. Társ.-i párbeszéd	2	2	2	2	2	10
5.4. Intézkedés: Az információs-kommunikációs hálózat elérhetőségének javítása és minőségbiztosítási rendszerének kialakítása						
5.4.1. Elérhetőség	40	5	5	5	5	60
5.4.2. Minőségbiztosítás	20	20	20	20	20	100
5.5. Intézkedés: A Balaton régió lehatárolásának és jogi helyzetének értékelése						
5.5.1. Stat. régió kép	-	5	-	-	-	5
5.5.2. Régió terület, státusz	8	-	-	-	-	8
Összesen	105	73	68	65	65	376

Az intézmény- és szervezetfejlesztés ütemezésénél az alábbi egyedi jellemzőket vettük figyelembe:

Az 5.1. intézkedés nagy hangsúlyt kap a szervezetfejlesztési programban, a költségek 36 %-a itt jelentkezik.

A szervezetek képességfejlesztése a tervezési időszakban folyamatosan jelenlévő intézkedés, mely évente újra induló programokat takar.

Az 5.1.1. program a szervezeti audit az első évben nagyobb összeggel jelenik meg, a szervezetek nagyobb csoportját célozza meg, ezt követően évente egyenlő összegű vizsgálatokat irányoz elő. A program megvalósítása (előkészítéssel, zárással együtt) terveink szerint 5 hónapot vesz igénybe

Az 5.1.2. és az 5.1.3. program az 5.1.1. programra épül, ezért első évben nem terveztünk rá költséget, s 2003. után évente egyenlő arányban tervezzük a pénzeszközök felhasználását.

Az 5.1.4. és 5.1.5. program pénzügyi tervezése a tervezési időszakban egyenlő felosztásban történt, melyet évenként induló pályázat útján használunk fel.

Az 5.2. intézkedés a regionális szervezeti háló kialakítását célozza meg, melyből az 5.2.1. program a hiányzó szervezetek létrehozását irányozza elő. Az 5.2.1. program terveink szerint a tervezési időszak első felében megvalósul, ezért erre a második időszakra nem terveztünk költséget.

Az 5.2. intézkedés többi programjai folyamatos megvalósítást igényelnek, ezért évente egyenlő nagyságú költséget terveztünk a programok végrehajtására.

Az 5.3. intézkedés a régiótudat erősítése, mely folyamatos programokat igényel, ezért a költségek felosztása folyamatosan, évi egyenlő arányban történt.

Az 5.4. intézkedés képviseli a legnagyobb súlyt a költségek tervezésekor, ezzel kívántuk hangsúlyozni a program, az információs-kommunikációs hálózat, valamint minőségbiztosítás rendszerének kiépítése jelentőségét.

Az 5.4.1. program a regionális információs hálózat kiépítését, az elérhetőség megteremtését célozza, mely program az első évben indul, s utána a fenntartó támogatásra terveztünk költséget.

Az 5.4.2. folyamatosan valósul meg az 5 év alatt, ezért erre a programra tervezett költségkeret egyenlő arányban kerül felhasználásra.

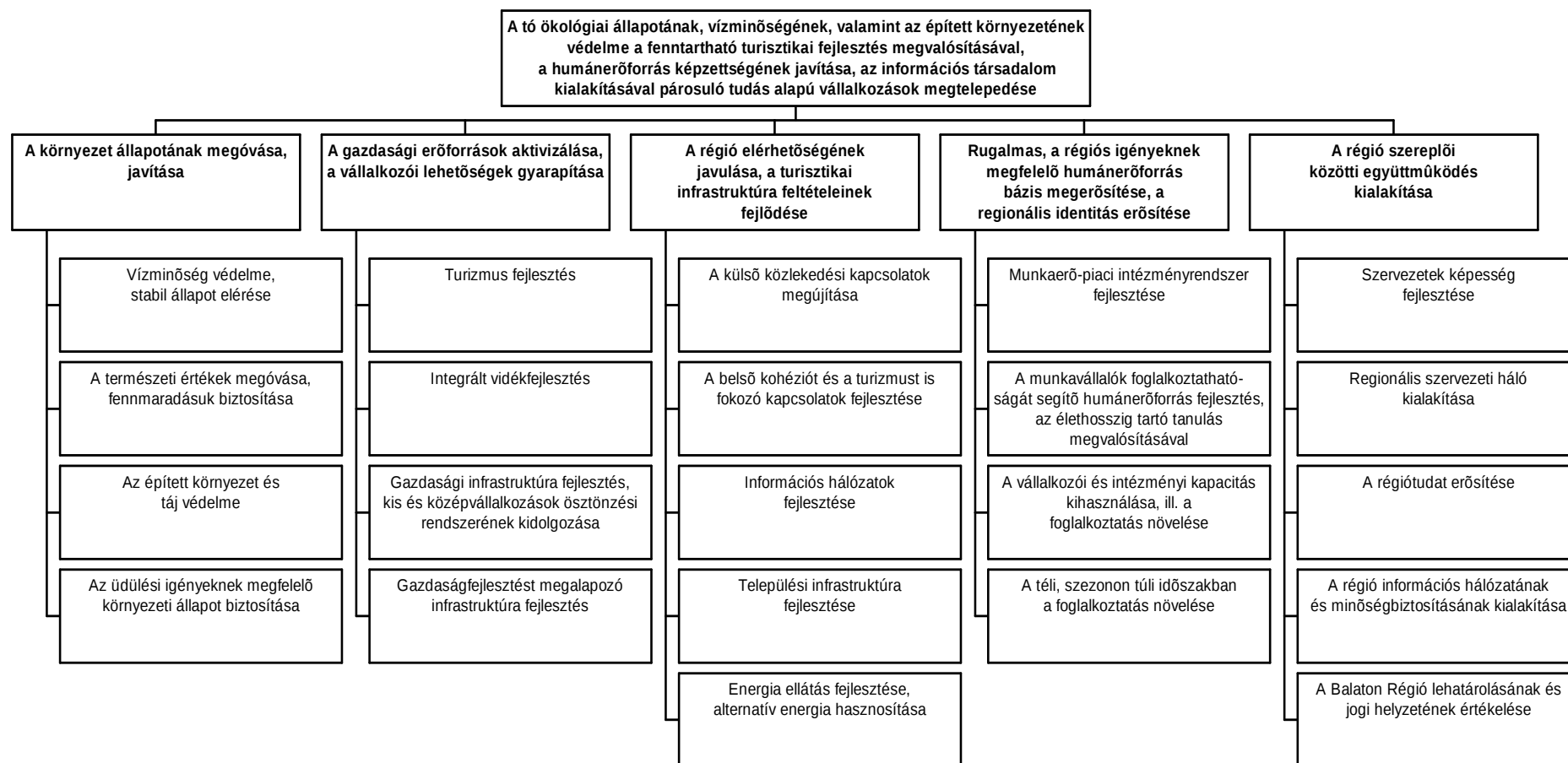
Az 5.5. intézkedés egy-egy tanulmány elkészítését tartalmazza, melyek forrásigény egy összegben jelentkezik.

Pénzügyi terv (2002-2006 év)

millió Ft-ban

Intézkedések, Programok	BFT	regionális források	központi forrás	nemzetközi forrás	sajáterő	összesen
5.1. Intézkedés: Szervezetek képességfejlesztése						
5.1.1. Szervezeti audit	24	-	-	-	-	24
5.1.2. Tanácsadás	16	-	-	-	-	16
5.1.3. Képzés	40	-	-	-	-	40
5.1.4. Döntéshozói team	12	-	-	-	-	12
5.1.5. Know-how	30	-	-	-	-	30
5.1 intézkedés összesen	122	0	0	0	0	122
5.2. Intézkedés: Regionális szervezeti háló kialakítása						
5.2.1. Hiányzó szervezetek	8	-	2	-	-	10
5.2.2. Turisztikai szereplők	12	-	3	-	-	15
5.2.3. Együttműködési háló	20	-	6	-	-	26
5.2.4. Szakmai fórumok	4	-	1	-	-	5
5.2 intézkedés összesen	44	0	12	0	0	56
5.3. Intézkedés: A regionális beágyazottság erősítése						
5.3.1. Társadalmi akciók	15	-	-	-	-	15
5.3.2. Társ.-i párbeszéd	10	-	-	-	-	10
5.3 intézkedés összesen	25	0	0	0	0	25
5.4. Intézkedés: Az információs-kommunikációs hálózat elérhetőségének javítása és minőségbiztosítási rendszerének kialakítása						
5.4.1. Elérhetőség	52	-	8	-	-	60
5.4.2. Minőségbiztosítás	87	-	13	-	-	100
5.4 intézkedés összesen	139	0	21	0	0	160
5.5. Intézkedés: A Balaton régió lehatárolásának és jogi helyzetének értékelése						
5.5.1. Stat. régió kép	5	-	-	-	-	5
5.5.2. Régió terület, státusz	8	-	-	-	-	8
5.5 intézkedés összesen	13	0	0	0	0	13
Mindösszesen:	343	0	33	0	0	376

A BFT stratégiai fejlesztési programjának összefoglalása

Összefoglaló a stratégiai program ütemezéséről

millió Ft-ban

Prioritás/ Program	2002.év	2003.év	2004.év	2005.év	2006.év	összesen
1. prioritás: Környezet állapotának megóvása, javítása						
1.1.Vízminőség	2.004,0	2.424,0	2.850,0	1.586,0	1.172,0	10.036,0
1.2.Természeti értékek	1.136,0	1.200,0	1.196,0	1.262,0	1.317,0	2.611,0
1.3.Épített környezet	2.554,2	2.670,0	3.702,0	3.828,0	4.846,8	18.412,0
1.4.Állapot határozók	34,0	304,0	304,0	304,0	304,0	1.250,0
1. prioritás összesen	5.728,2	6.598,0	8.052,0	6.980,0	7.639,8	34.998,0
2. prioritás: Gazdasági erőforrások aktivizálása, vállalkozói lehetőségek gyarapítása						
2.1.Turizmus	13.620,0	15.280,0	13.600,0	12.100,0	11.300,0	65.900,0
2.2.Vidékfejlesztés	1.405,0	1.644,0	1.784,0	1.669,0	1.569,0	8.071,0
2.3.KKV	1.135,0	1.395,0	1.525,0	1.450,0	1.335,0	6.840,0
2 prioritás összesen	16.160,0	18.319,0	16.909,0	15.219,0	14.204,0	80.811,0
3. prioritás: A régió elérhetőségének javítása, a turisztikai infrastruktúra feltételeinek fejlesztése						
3.1.Külső közl. kapcs.	26.035	32.680	45.645	38.465	24.000	166.825
3.2.Belső kohézió	4.139,75	4.536,25	5.030,5	5.080,5	3.580,5	22.367,5
3.3.Információs hálózat	57,0	119,4	221,8	174,2	176,6	749,0
3.4.Infrastruktúra	12.686,0	16.398,3	13.771,0	9.534,7	5.821,0	58.211,0
3.5.Energia	3.887,3	5.368,7	3.952	5.627	4.884	23.719
3 prioritás összesen	46.805,05	59.102,65	68.620,3	58.881,4	38.462,1	271.871,5
4. prioritás: Humánerőforrás fejlesztése, a társadalom regionális identitásának erősítése						
4.1.Intézményrendszer	12,0	10,1	10,4	11,0	11,0	54,5
4.2.Tanulás	165,0	161,0	171,0	171,0	191,0	859,0
4.3.Foglalkozt. növelés	-	50,0	165,0	170,0	175,0	560,0
4.4.Szezonon túli fogl.	80,0	80,0	85,0	85,0	90,0	420,0
4.prioritás összesen	257,0	301,1	431,4	437,0	467,0	1.893,5
5. prioritás: A régió szereplői közötti együttműködés kialakítása						
5.1.Képesség fejlesztés	18,0	26,0	26,0	26,0	26,0	122,0
5.2.Szervezeti háló	14,0	12,0	12,0	9,0	9,0	56,0
5.3.Regionális tudat	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	25,0
5.4.Minőségbiztosítás	60,0	25,0	25,0	25,0	25,0	160,0
5.5. Régió terület, státusz	8,0	5,0	0	0	0	13,0
5. prioritás összesen	105,0	73,0	68,0	65,	65,0	376,0
Összesen	69.055,25	84.393,75	94.080,7	81.582,4	60.837,9	389.950,0

Összefoglaló a stratégiai program pénzügyi tervéről (2002-2006 év)

millió Ft-ban

Prioritás, Intézkedések	BFT	regionális források	központi forrás	nemzet- közi for- rás	sajáterő	összesen
1. prioritás: Környezet állapotának megóvása, javítása						
1.1.Vízminőség	1 253	1 489	4 553	2 145	596	10036
1.2.Természeti értékek, táj	2149	593	2925	0	444	6111
1.3.Épített környezet	2571	4220	5734	1256	3820	17601
1.4.Állapot határozók	135,5	344,6	567,5	0	202,4	1250
1. prioritás összesen	6 108,5	6 646,6	13 779,5	3 401	5 062,4	34998
2. prioritás: Gazdasági erőforrások aktivizálása, vállalkozói lehetőségek gyarapítása						
2.1.Turizmus	6 520	5 600	22 105	6 875	24 800	65 900
2.2.Vidékfejlesztés	1 111	1 440	1 000	1 190	3 330	8 071
2.3.KKV	1 570	719	2 444	0	2 107	6 840
2. prioritás összesen	9 201	7 759	25 549	8 065	30 237	80 811
3. prioritás: A régió elérhetőségének javítása, a turisztikai infrastruktúra feltételeinek fejlesztése						
3.1.Külső közl. kapcs.	1 015	2 850	79 755	77 350	5 855	166 825
3.2.Belső kohézió	2 210,5	2 770	5 994	5 000	6 393	22 367,5
3.3.Információs hálózat	224,7	224,7	224,7	0	74,9	749
3.4.Infrastruktúra	9 700	3 880	13 776	24 506	6 349	58 211
3.5.Energia	180	3 762	5 542	9 444	4 791	23 719
3. prioritás összesen	13 330,2	13 486,7	105 291,7	116 300	23 462,9	271 871,5
4. prioritás: Humánerőforrás fejlesztése, a társadalom regionális identitásának erősítése						
4.1.Intézményrendszer	54,5	0	0	0	0	54,5
4.2.Tanulás	215	0	343,5	129	171,5	859
4.3.Foglalkozt. növelés	0	0	280	112	168	560
4.4.Szezonon túli fogl.	42	0	210	42	126	420
4.prioritás összesen	311,5	0	833,5	283	465,5	1 893,5
5. prioritás: A régió szereplői közötti együttműködés kialakítása						
5.1.Képesség fejlesztés	122	0	0	0	0	122
5.2.Szervezeti háló	44	0	12	0	0	56
5.3.Regionális tudat	25	0	0	0	0	25
5.4.Minőségbiztosítás	139	0	21	0	0	160
5.5. Régió terület, státusz	13	0	0	0	0	13
5. prioritás összesen	343	0	33	0	0	376
Mindösszesen:	29 294,2	27 892,3	145 486,7*	128 049	59 227,8	389 950

* Ebből közlekedési infrastruktúra fejlesztésre (3.1 és 3.2 intézkedés): 85.749 millió Ft vonatkozik.

A megvalósítás szereplői

A program megvalósításának főszereplője a **Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht.** (Balatoni Integrációs Kht.), amely a Balaton Fejlesztési Tanács fejlesztési ügynöksége. A Kht. feladatai, tevékenységei:

- Részt vesz a térség hosszú és középtávú koncepció stratégiájának, fejlesztési programjainak kidolgozásában, megvalósításában, valamint a fejlesztéseket koordináló folyamatokban.
- Menedzseli és koordinálja a térség fejlődését szolgáló projekteket.
- Részt vesz a Balaton térségére irányuló kutatások koordinálásában, kiemelten kezelve a vízminőség és környezetvédelem kérdéskörét.
- Támogatja és koordinálja a helyi és kistérségi kezdeményezéseket és a térség fejlődését szolgáló beruházásokat.
- Folyamatosan együttműködést alakít ki a szomszédos régiókkal, megyékkel, az üdülőkörzetben levő önkormányzatokkal, gazdasági szereplőkkel, szakmai és civil szervezetekkel.

A Balatoni Integrációs Kht, mint a Balaton Fejlesztési Tanács fejlesztési ügynöksége, döntéshozó és koordináló képességgel rendelkezik. A Balatoni Integrációs Kht. képes biztosítani a BFT-re háruló operatív feladatok elvégzését, megfelelő kompetenciával és kapacitással rendelkezik a program koordinációjához és ezért indokolt, hogy annak felelős végrehajtó szervezete legyen.

A **Balaton Fejlesztési Tanács** feladata a Stratégiai Program kapcsán:

- a programok megvalósítását koordinálja,
- a rendelkezésre álló források felhasználását a Stratégiai Programban meghatározott programok megvalósítására fordítja pályázati úton, ezzel mozgósítja a saját erőt, s előmozdítja a Régió fejlesztését

A megvalósítás további szereplői:

- Az államigazgatás központi és területi szervei, ezek közül is kiemelten
 - Miniszterelnöki Hivatal
 - Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
 - Környezetvédelmi Minisztérium
 - Közlekedési és Vízügyi Minisztérium
 - Belügyminisztérium
 - Pénzügyminisztérium
 - Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
 - Gazdasági Minisztérium
 - Egészségügyi Minisztérium
 - Szociális és Családügyi Minisztérium
 - Oktatási Minisztérium
 - Ifjúsági és Sportminisztérium
- Környezetvédelmi Felügyelőségek (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli KÖFE)
- Nemzeti Park Igazgatóságok (Balaton-felvidéki NP., Duna-Dráva NP.)
- Vízügyi Igazgatóságok (Közép-, Nyugat-, Dél-dunántúli VIZIG)
- Országos Természetvédelmi Hivatal
- Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat
- Országos Közegészségügyi Intézet

- Bányakapitányság
- Magyar Geológiai Szolgálat
- Magyar Állami Földtani Intézet
- Munkaügyi Központok (Somogy, Veszprém, Zala megyei)
- Balatoni Regionális Idegenforgalmi Bizottság
- Balatoni Regionális Turisztikai Projekt Iroda
- A régiós és megyei területfejlesztési tanácsok, valamint a kistérségi társulások
- A megyei és települési önkormányzatok
- Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont
- Munkaadói és munkavállalói érdekképviselői szervezetek
- Oktatási intézmények
- Vállalkozások
- Civil szervezetek
- Helyi lakosság

A Tárcák feladatai a Program megvalósítása során:

- szakmai segítség,
- hatósági feladatok,
- a költségvetésükben a hozzájuk tartozó projektek költségeinek szerepeltetése.

Ellenőrzés, monitoring

A program végrehajtását folyamatosan nyomon kell követni, és meg kell szervezni az esetleges eltérésekről vagy gondokról a visszacsatolást. Ez utóbbit célszerű úgy kialakítani, hogy a jelzések alulról-felfelé áramoljanak annak érdekében, hogy a szükséges programok mindig a lehető legalacsonyabb szinten szülessenek meg, a szubszidiaritás elvének megfelelően. Így a folyamatos visszajelzéseket először a részprogramok felelősei kapnák meg, akik intézkednének, és arról tájékoztatnák a végrehajtás fő felelősét, vagy programot kérve továbbítanák a jelzést a Balaton Fejlesztési Tanácsnak.

Az ellenőrzési rendszer eltérő módszerek alkalmazását igényli a végrehajtás különböző területein és szakaszain, amit az alábbiakban mutatunk be.

A program megvalósítása

Az ellenőrzési rendszer gyakorlatilag az együttműködés során született feladatvállalásokat hivatott nyomon követni és jelezni az esetleges eltéréseket.

A Balaton Fejlesztési Tanácsnak minden teljesítésről tájékoztatást kell kapnia, mivel a program egészének végrehajtásáért felelős szervezet. Az információáramlást ezért úgy kell megszervezni, hogy ne csak a felmerülő problémákkal kapcsolatban forduljanak hozzá, hanem a pontos teljesítésekről is mindenkor tájékozott legyen. Ezt a feladatot a Balatoni Integrációs Kht. látja el. Az információ-áramlás biztosítása magában foglalja az alábbi tevékenységeket:

- a szerződések és megállapodások folyamatos nyomon követése,
- a teljesítésekről szóló írásbeli tájékoztatások számon kérése a részprogramok felelőseitől és az együttműködő partnerektől,
- a részprogramok felelőseivel együtt helyszíni ellenőrzések végzése,
- a teljesítésekről szóló tájékoztatók feldolgozása és annak alapján összesített jelentések készítése a Balaton Fejlesztési Tanács számára, külön kiemelve a szükséges intézkedéseket,
- a megtett intézkedések visszajelzése.

A társadalmi, gazdasági és környezeti hatások nyomon követése

A társadalmi, gazdasági és környezeti hatások nyomon követése kettős követelményt támaszt a monitoring rendszer megszervezésére vonatkozóan. Egyrészt fontos megismerni az új fejlesztéseket, azok hatását a gazdasági és társadalmi folyamatokra, másrészt figyelni kell a fejlesztések és a turistaforgalom által a környezetre gyakorolt hatásokat.

Sajnos, a jelenlegi KSH statisztikai adatgyűjtés nem terjed ki a Balaton Régióra, ezért szükséges a Balaton Régióra vonatkozó adatok gyűjtésének megszervezése. Mivel vannak olyan minősítő adatok (pl. utasszámlálás, régiótudat), melyeknek gyűjtése nem megoldott, szükséges reprezentatív felméréseket végezni, melyek alapján következtetni lehet az programok hatékonyságára. E felméréseket szabályos időközönként (legalább 3 évente) célszerű elvégezni. Ebben a tevékenységben a Balatoni Integrációs Kht. társadalomtudományi csoportjának alapvető feladata lesz.

A fenti kutatási témákat ki kell, hogy egészítse a fejlesztések és a turistaforgalom által a környezetre gyakorolt hatások nyomon követése. Ezt célszerű az illetékes együttműködő szervezetektől kérni (pl. a Környezetvédelmi Felügyelőségektől és a Nemzeti Parkoktól a természet-re gyakorolt hatások, az önkormányzatoktól a települések életére gyakorolt társadalmi és gazdasági hatások figyelését). E nyomon követést meg kell, hogy előzze egy állapot felmérés, melyet a program elfogadását követően el kell végezni.

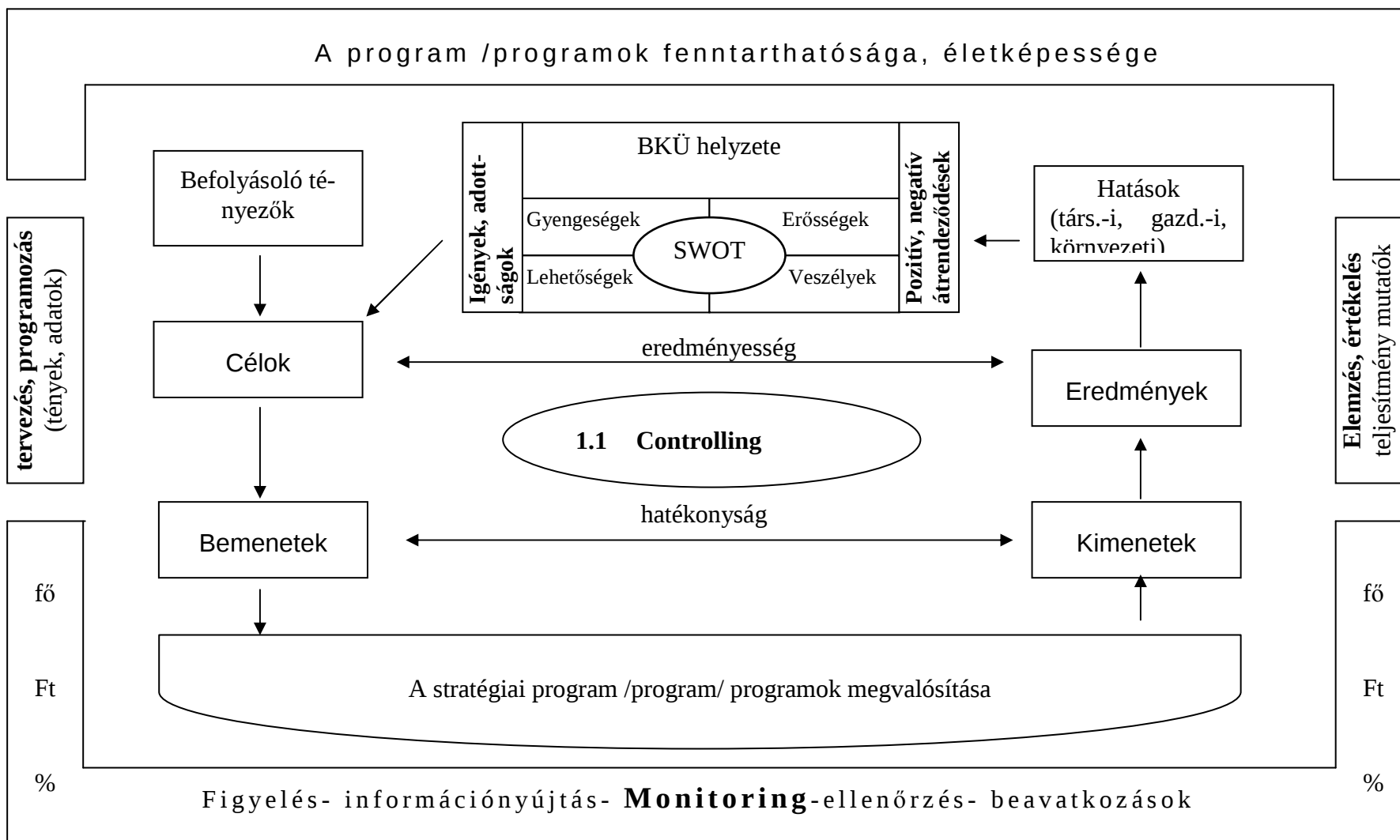
A környezet állapotára vonatkozó adatokat a Környezetvédelmi Felügyelőségek gyűjtik, azok Balaton Régióra vonatkozó rendszerezése, valamint a változások követése a Balatoni Integrációs Kht. feladata.

Források felhasználása

A források felhasználását az intézkedéseket illetően azok felelőseinek, a program egészét illetően pedig a Balaton Fejlesztési Tanácsnak a feladata. Fontos, hogy a Balatoni Integrációs Kht. folyamatosan figyelje a felhasználás alakulását, és azonnal jelezze, ha akár a programokban, akár a program egészében fennakadás vagy rendellenesség fordul elő.

A program megvalósítását szolgáló controlling és monitoring rendszert az alábbi táblázat mutatja be:

A program megvalósítását szolgáló controlling és monitoring rendszer bemutatása

Használt rövidítések:

AMK

Alkalmi Munkavállalói Könyv

BKÜ

Balaton Kiemelt Üdülőkörzet

DME

Distance Missioning Equipment (Távolságmérő berendezés)

EU

Európai Unió

HACCP

„Veszélyelemzés Kritikus Szabályozási Pontok” minőségellenőrzési rendszer

KBVR

Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer

KKV

Kis-és középvállalkozások

ILS

Instrument Landing System (Műszeres leszállási eljárás)

JICA

Japan International Cooperation Agency

NDB

Non-directional Radio Beacon (Nem irányított rádióadó)

MÁFI

Magyar Állami Földtani Intézet

PHARE

Poland Hungary Assistance for Reconstructing the Economy

TAS-projekt

Technical Assistance Service

Irodalomjegyzék

- a Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) Területfejlesztési Koncepciója
- a Balaton Kiemelt Térség Hosszútávú Területfejlesztési Koncepciója (egyeztetési anyag)
- az Előzetes Regionális Fejlesztési Terv
- Gazdasági Minisztérium – Széchenyi Terv - Balaton Régió Tízéves Gazdaságfejlesztési Programja
- a BFT-nél készült operatív programtanulmányok az alábbi témakörökben:
 - Intézményfejlesztés
 - Hulladékgazdálkodás
 - Mezőgazdaság fejlesztése
 - Erdő- vad, halgazdálkodás és turizmusfejlesztés
 - Humán erőforrás fejlesztés
 - Kulturális miliő és oktatás
 - Kis- és középvállalkozások innovációs lehetőségeinek feltárása
 - Befektetési lehetőségek feltárása a régióban
 - Megújuló alternatív energiahasznosítás
- a 2000. évi CXII. törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról (továbbiakban Balaton törvény)
- a Balaton ökológiai állapotának védelmére és a vízminőség javítására vonatkozó programi terv
- Balatoni Vízgazdálkodási Fejlesztési Program (BVFP)
- a Balatont érintő kutatások eredményei
- Pfeiffer Norbert, Pintér András (Duna-Dráva Nemzeti Park): „A természeti környezet, a természetvédelem prioritásai, konfliktusok, a fejlesztések természetvédelmi korlátai, a természetvédelmi monitoring” (Balaton déli partjára vonatkozóan)
- Dr. Kopek Annamária, Petróczi Imre (Balaton-felvidéki Nemzeti Park): „A természeti környezet, a természetvédelem prioritásai, konfliktusok, a fejlesztések természetvédelmi korlátjai, természetvédelmi monitoring” (Veszprém és Zala megyére vonatkozóan)
- Nyugat- dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség: Adatszolgáltatás a Balaton régió stratégiai fejlesztési tervéhez
- Közép-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség: Környezetállapot értékelés és programi javaslat a Közép-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség működési területén, a Balaton régió stratégiai fejlesztési programjához
- Közép-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség: A hulladékgazdálkodási koncepció felülvizsgálata, javaslat a végrehajtásra különös tekintettel a finanszírozási lehetőségekre és a jogszabályi változtatásokra a BIT 4.1 pont teljesítéséről (Jelentés), 1999
- Közép-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség, Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság: A Balaton vízgyűjtőjén 1999-ben végzett vízgazdálkodási és környezetvédelmi tevékenységről (Jelentés), 2000
- Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság (Balatoni Vízügyi Kirendeltség): A Balaton vízgazdálkodása, 2001
- Dél-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség (Büki Ágnes, Lieber Zoltán, Juronicsné Füredi Kriszta, Torma Zoltán): Balaton Déli Régió környezeti állapota és a Középtávú Fejlesztési Koncepcióhoz javasolt környezetvédelmi programok
- Dél-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség: A Balaton déli vízgyűjtő hulladékgazdálkodási koncepciójának megvalósulása, 1998

- Maróti Rezső: Vállalkozásélénkítés-innováció a Balaton Régióban
- LT Consorg: A Balatoni Turizmus Középtávú Fejlesztési Programja
- Pócs Ervin: Balaton turizmus
- Balaton Regionális Fejlesztési RT.: Balaton gazdasága
- Nők a Balatonért Egyesület: A civil szervezetek szerepe a Balatoni Fejlesztési Tanács hosszú távú területfejlesztési koncepciójában
- Dr. Répássy Helga, Szabó Gyöngyi, Paulik Mónika, Salamin Géza, Bodor Ádám: Intézmény-és szervezetfejlesztési stratégia
- Borsos József, Kustán Gyula: Balaton Régió foglalkoztatási és munkaerőpiaci helyzete, stratégiája
- KÖZÚT szakmai folyóirat IX. évfolyam, 8. szám, 2000. október
- Dr. Unk Edit: Fejezetek a „Balaton Kiemelt Üdülőkörzet fejlesztési stratégiájá”-hoz
- Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium Közúti Főosztály: Tájékoztató a Balaton térségi közúti fejlesztésekről, 1999
- A Balaton régió kistérségeinek területfejlesztési, agrár-, és vidékfejlesztési programjai
- Veszprém Megye Környezetvédelmi Programja (2000)
- A Közép-Dunántúli Régió Területfejlesztési Programja, 2001
- A Nyugat-Dunántúli Régió Területfejlesztési Programja, 2001

Vonatkozó jogszabályok jegyzéke

- 1996. évi XXI. számú törvény, illetve az azt módosító 1999. évi XCII. számú törvény a területfejlesztésről és területrendezésről
- 35/1998. (III. 20.) OGY határozat az Országos Területfejlesztési Konceptióról
- 2000. évi CXII számú törvény a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terve és Területrendezési Szabályzat megállapításáról
- 1097/2001 (VIII.17.) Kormány határozat a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének érvényesítését célzó intézkedésekről
- 18/1998. KTM rendelet a területfejlesztési koncepciók, programok és a területrendezési tervek tartalmi követelményeiről
- 1995 évi LIII. számú törvény környezet védelmének általános szabályairól
- 1038/1999 (IV.21.) Kormány határozat a Balaton ökológiai állapotának védelmére és a vízminőség javítására vonatkozó intézkedési tervről szóló 1068/1996. (VI.21.) Kormány határozat módosításáról
- (2100/1995. (IV.12.) Kormány határozat: a Balatoni Vízgazdálkodási Fejlesztési Programról (1995-2010)
- 2035/2001 (II.23.) számú Kormány határozat a Balatoni Vízgazdálkodási Fejlesztési Programról
- 83/1997. (IX. 26.) OGY határozat a Nemzeti Környezetvédelmi Programról
- 176/1997 (X.11.) Korm. rendelet a repülőterek környezetébe létesítendő zajgátló védőövezetek kijelölésének, hasznosításának megszüntetésének szabályairól
- 1066/1998. számú kormány határozat a Nitrokémia válságkezeléséről
- 2000. évi XLIII. számú törvény a hulladékgazdálkodásról
- 1995. évi XCVII számú törvény a légitörvényről
- 2107/2001 (V.16.) Korm.határozat a Magyar Állam tulajdonában levő állami repülések céljára szolgáló repülőterek további fejlesztéséről
- 31/1997 (IX.23.) KTM rendelet a Balaton-felvidéki Nemzeti Park létesítéséről
- 11/1991 (V.16.) KTM rendelet a hulladékégetés technológiai kibocsátási határértékeinek és az azok alkalmazására vonatkozó szabályok megállapításáról
- 1993 évi XLVIII. törvény a bányászatról
- 2117/1999. (V. 26.) Korm. határozat a gyorsforgalmi úthálózat tízéves fejlesztési programjának megvalósításáról
- 2303/2001 (X. 19.) Korm. határozat a gyorsforgalmi úthálózat 2015-ig terjedő fejlesztési programjáról
- 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról
- 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról
- 1013/1979.(VI.20.) MT sz. rendelet
- 1994. évi LV. törvény a termőföldről
- 1975/440/EGK irányelv a felszíni vizekről
- 1980/86/EGK irányelv a felszín alatti vizekről
- 91/271/EGK irányelv a kommunális szennyvíz kezeléséről
- 1999/31/EK irányelv a hulladéklerakókról
- 2000/6 EK direktíva (Víz Keretdirektíva)

Készítők

Balatoni Integrációs Kht. munkatársai

- Dr. Kutics Károly
- Egerszegi Zita
- Fekete-Páris Judit
- Gila Gyöngyi
- Molnár Gábor
- Dr. Tarján Lászlóné
- Szedmák Tibor
- Szabó Péter

Társadalmi helyzet fejezet

- Balatoni Humán Konzorcium
- Kustán Gyula
- Borsos József
- BME Területfejlesztési Kutatási Központ

Gazdasági helyzet fejezet

- Balatoni Regionális Fejlesztési Rt
- Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség
- Pócs Ervin szakértő
- Sipos Tamás szakértő

Infrastruktúra fejezet

- Dr. Unk Jánosné szakértő
- Dr. Grúber Attila szakértő
- Horváth György szakértő
- Állami Közútkezelő Kht. (Somogy, Veszprém, Zala megye)

Környezet állapota fejezet

- Közép-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség
- Dél-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség
- Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség
- Balaton-felvidéki Nemzeti Park
- Duna-Dráva Nemzeti Park
- Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság